

júl 2016

novinky z radnice

život a kultúra trnavy

foto: Elena Ursinyová

mesto trnava ■ ročník XXVII ■ číslo 6 ■ nepredajné!

Aká je cena života?

Život je zmena. Mení sa poznanie sveta i vzťah k nemu. Premenu prechádzajú i veci bežnej potreby. Viaceré strácajú pôvodný zmysel. Tak, ako aj známe konštatovanie, že jedna lastovička leto nerobí. Pôvodná dĺžka i charakter medziobdobí – jari či jesene – sa zoslabuje, no miznú i samotné lastovičky. Máme na tom značný podiel. Zverejnená informácia o likvidácii desiatok hniezd belorítok obyčajných v čase kladenia vajíčok pod bratislavským mostom iba potvrdzuje tento trend.

Výpočet negatívnych zásahov by však na vymedzený priestor nestačil.

Človek vo svojich dejinách vždy menil svet. Pokiaľ vnímal vzájomné previazanie ľudského a prírodného, minulého a budúceho, dokázal udržiavať symbiózu spolužitia v prospech pokračovania života. Zlom nastal v okamihu, keď starosť o udržanie podmienok života a starosť o iných nahradila viera v rýchly zisk bez hraníc. Dlhodobú kultúru zodpovednosti za krajinu a život v nej nahradila krátkodobá vízia vlastníctva.

Všetko meriame peniazmi. Aj škodu za zničené hniezda. Životy vtákov, prírody a ich budúcnosti majú už svoje tabuľkové čísla. Podobne ako spoločenská strata odpíleného stromu.

Dokážeme sa tak ľahšie preniesť ponad výčitky i cit, ktorý v nás ešte drieme. Získali sme ospravedlnenie pre rozhodnutia, ktoré chceme presadiť vo vlastný prospech. Keď nám prekáža strom kvôli tieňu, ktorý vrhá, kvôli listom, ktoré padajú na nové auto alebo kvôli špine z jeho korún, neváhame. Finančná úhrada to istí, čísla nepustia. Nové auto je drahšie ako strom, pod ktorým chceme parkovať. Pokuta za odstránenie hniezda je menšia ako penále za nedodržanie termínu na vykonanie prác.

Cesta, parkovisko, dom, jeho zatepľovanie či výstavba závodu, pokrok a biznis, to všetko je dôležitejšie než strom, vtáky, netopiere, tieň, čistý vzduch či príjemná klíma. Zisk je zisk. Nakoniec, život je zmena. Avšak iba potiaľ, pokiaľ nezmení samotný život na nežitie. Vráťane nás samotných.

Kým čísla a štatistiky neurčia naše produktívne obdobia z pohľadu zisku, našu výkonnosť v pomere rýchlosti a efektivity, cenu človeka na základe uplatnenia sa na trhu práce.

Našťastie, lastovičky už dávnejšie lietajú nad našimi hlavami a spolu so slnkom ohlásili leto. Existujú ešte miesta, kde si počas dovolení môžeme užiť príjemné chvíle v prírode či pri vode. Toto šťastie sa však viaže na našu schopnosť meniť svet v symbióze s ostatnými, so všetkým živým okolo nás.

Zmena si vyžaduje poznanie a rešpekt. Iba vtedy má zmysel a život svoju perspektívu.

NOVINKY Z RADNICE

Život a kultúra Trnava

Vydavateľ: Mesto Trnava

IČO: 00313114

Evidenčné číslo: EV 2899/09

ISSN 1339-8989

Náklad 5 000 ks

Šéfredaktor: Ing. Pavol Tomašovič

Redaktorka: Elena Ursinyová

Redakcia: Radnica, Hlavná 1,

917 71 Trnava

Číslo telefónu: 033/32 36 344

E-mail: pavol.tomasovic@trnava.sk

elena.ursinyova@trnava.sk

Grafická úprava: Andrej Grossmann

Tlač: Tlačiareň Váry

Hlavná 54, 917 01 Trnava

Periodicita vychádzania:

desaťkrát do roka, august /september

a december / január ako dvojčíslo

.....

Novinky z radnice nájdete

aj na nzs.trnava.sk

(eu) Na Potulkách Malým Rímom budeme znova odhaľovať tajomstvá skryté v čase

Opäť je tu leto, čas výletov a ciest za oddychom i dobrodružstvom. Naše ciele však nemusia byť zakaždým vzdialené a exotické. Aj u nás doma, priamo pod nosom, môžeme objavovať staronové zaujímavosti a odhaľovať malé tajomstvá skryté v čase. Na tradičných Potulkách Malým Rímom, ktoré aj tento rok pre vás pripravila mestská samospráva, budeme znova prekračovať hranice nášho poznania a navštevovať miesta, na ktorých sa tvorila história Trnavy. Nezapudnite si pripáliť do príručnej batožiny správnu dávku zvedavosti a lokálpatriotstva. Štartujeme každú júlovú a augustovú nedeľu popoludní.

Prvá potulka nadväzuje na veľký úspech nedávneho Dňa otvorených dverí v Štátnom archíve na Štefánikovej ulici. Kto túto mimoriadnu príležitosť zmeškal, bude mať druhú šancu uvidieť na vlastné oči najväznejšie originály historických dokumentov vrátane listiny panovníka Bela IV., ktorou udelil v roku 1238 Trnave výsady slobodného kráľovského mesta, nahliadnuť do depotov chrániacich celé kilometre archívnych materiálov a zoznámiť sa s interiérom zrekonštruovaného historického meštianskeho domu, ktorý bol dlhé roky pre verejnosť nedostupný.

■ Ďalšie nedeľné popoludnie bude venované pôvabom historickému architektúry. Presvedčíme sa, že trnavské meštianske domy sú krásne nielen zvonku, ale aj zvnútra. Mnohé poklady v podobe interiérových nástenných malieb boli len prednedávnom znovu objavené a zreštaurované. Nezapudneme ani na nádherné fresky a obrazy v sakrálnych stavbách.

■ Vedeli ste, že pošta v našom meste pôsobí už 285 rokov? V roku 1731 presťahovali do Trnavy poštovú stanicu z Hrnčiaroviec aj s poštmajstrom Maximilánom Otticzkyom a z Trnavy je aj najstaršia poštová pečiatka na Slovensku z roku 1752. Do histórie trnavskej pošty nás pozýva tretia potulka s názvom Trnava v sieti poštových spojov.

■ Už viac ako tristo rokov vzdávajú Trnavčania úctu Panne Márii Trnavskej, ktorá v roku

1710 zastavila v Trnave morovú epidémiu. Medzi Trnavčanmi by sme ťažko našli človeka, ktorý by nepoznal jej obraz v Bazilike sv. Mikuláša. Štvrtá júlová potulka nás zavedie aj na ďalšie miesta, kde môžeme nájsť vyobrazenia našej ochrankyne.

■ Bola kedysi Trnava zelenšia ako dnes? Kam chodili naši prarodičia na nedeľnú prechádzku? Kde bola najkrajšia výsadba? Odpovede budeme hľadať v poslednú júlovú nedeľu na potulke po trnavských parkoch minulosti aj súčasnosti a možno sa aj trochu zasnívame, aké by to bolo, keby mala Trnava v blízkosti centra veľký anglický park s vodnými plochami a prírodnými zákutiami...

■ Prvá augustová nedeľa bude patriť kráľom. Pri príležitosti 700. výročia narodenia kráľa Karola IV. si pripomenieme pôsobenie Luxemburgovcov v Trnave.

■ Prešlo sto rokov od čias, keď zomierali na frontoch prvej svetovej vojny. Dnes už nežije nikto,

kto by si pamätal ako vyzerali, kto by vedel, aké boli ich túžby a nádeje. Na druhej augustovej potulke navštívime vojenský cintorín, na ktorom našlo miesto posledného odpočinku takmer tisíc otcov rodín a synov matiek z celej Európy...

■ Dnes sú filmy a kiná samozrejmosťou súčasťou nášho života. Ale viete si predstaviť, akú úžasnú príťažlivosť mali pre našich prarodičov pohyblivé obrázky v prvých biografiach? Na tretej augustovej potulke si priblížime časy, keď bola návšteva kina vytúženou a vzrušujúcou udalosťou.

■ Vzhľadom na to, že priestorové možnosti Štátneho archívu v Trnave neumožňujú prijať naraz viac ako štyridsať návštevníkov, cyklus letných Potuliek malým Rímom ukončíme ešte jednou prehliadkou archívnych pokladov.

Program Potuliek malým Rímom nájdete na zadnej strane obálky tohto vydania. Vstupenky si môžete kúpiť v TIC v mestskej veži. ■

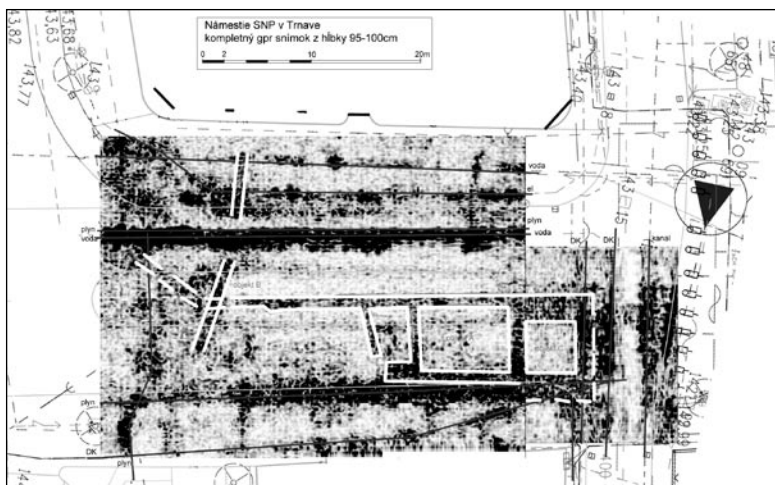
(eu)

Turistov majú vítať archeologické lokality s prezentáciou historických stavieb

Zaniknuté časti dávnej Trnavy, ktoré v minulosti zmizli pod novšou zástavbou, sa vynárajú z vizuálneho zabudnutia. Mestská samospráva zabezpečila v uplynulých týždňoch geofyzikálne zameranie najdôležitejších lokalít v historickom jadre mesta.

Ako sme už informovali v júnovom vydaní, v prvej etape sa uskutočnili prieskumy zaniknutého hradobného systému v areáli amfiteátra, zaniknutej hradobnej veže v areáli Steffe na Františkánskej ulici, v lokalite za Bazilikou sv. Mikuláša, kde už mesto má okrem románskeho karnera a pôdorysu zaniknutého Kostola sv. Michala prezentovaného v dlažbe aj poznatky o ďalších sakrálnych stavbách, a tiež v lokalite kalvárie, kde sa podľa dobových nákresov nachádzal lazaret.

„Na základe týchto výskumov, ich výsledkov a odporúčania primátora mesto pristúpilo k druhej etape s cieľom zadefinovať stopy zaniknutého mestského opevnenia a veže na Dolných Baštách, kde sa podarilo identifikovať celý severný barbakan na vyústení Štefánikovej ulice vrátane hornej brány, a doplnili sme aj pôdorys dolnej veže opevnenia pred objektom súdu. Po odporúčaní prof. Jozefa Šimončiča sme sa zoznámili s nákresem historika Hadriána Radvániho z roku 1938 v jeho pozostalosti archivovanej v Spolku sv. Vojtecha, ktoré zachytávajú nálezy pri výstavbe Bernolákovej brány a na ich základe sme objednali geofyzikálny výskum aj na Námestí kráľovnej Konštancie, kde boli tiež zadefinované podzemné objekty,“ povedal poradca primátora pre správu Mestskej pamiatkovej rezervácie Trnava Ing. arch. Milan Horák. Podľa jeho slov geofyzikálny výskum má pre mesto veľký prínos aj v tom, že významne zefektívňuje následné archeologické a stavebno-historické výskumy, na základe ktorých bude možné komentovať, o aké stavby ide. Zúži sa rozsah výkopových prác, namiesto celoplošného a finančne náročného

odkopávania sa budú odkrývať len geofyzikálnym výskumom definované miesta. Výberové konanie na archeologický výskum jednotlivých lokalít mesto vypíše ešte v tomto roku. „Súbežne budeme pripravovať viacero súťaží, aby sme získali dostatočné archeologické kapacity. Zároveň chceme byť všestranne nápomocní pri zabezpečovaní pomocnej techniky a pracovníkov, aby sme zvýšili efektívnosť prác na

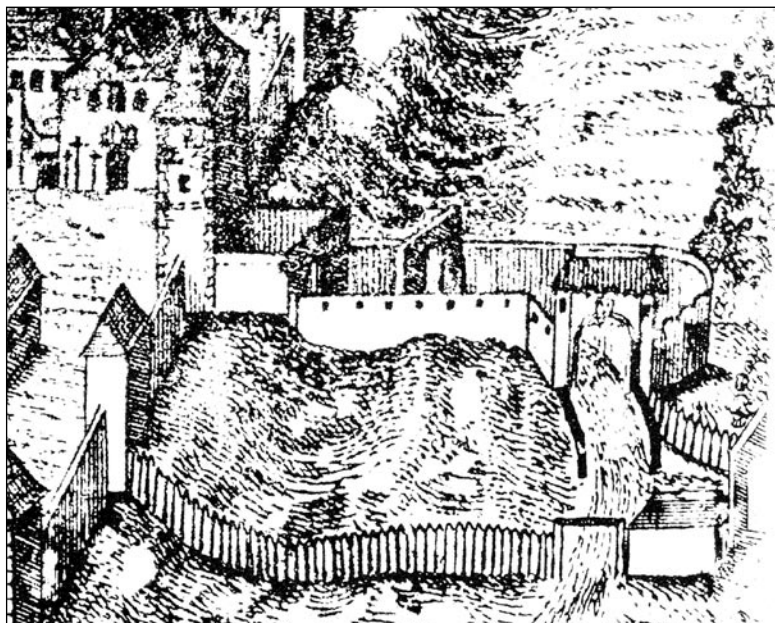
samotnom archeologickom výskume. Musíme si však stanoviť priority, a to nielen z hľadiska kapacít archeologických inštitúcií, ale aj preto, lebo každá lokalita má iné požiadavky na realizáciu. Tam, kde bude potrebná regulácia alebo zásahy do riešenia dopravy ako napríklad pri objekte súdu, to môžu občania vnímať oveľa citlivejšie než na kalvárii alebo v amfiteátri. Napriek tomu očakávame veľké

porozumenie zo strany občanov, lebo sa chystáme týmito krokmi priniesť obrovskú pridanú hodnotu v oblasti archeológie na území najstaršieho kráľovského mesta. Naša vízia je, aby sme vítali návštevníkov Trnavy pri každom vstupe do historického jadra archeologickou lokalitou, čo sa nám na základe našich scenárov zatiaľ darí. Z tohto hľadiska by bolo predsa len úplne najvhodnejšie začať s prácami na dosť zložitej časti pred súdom a vstupom do pešej zóny,“ vysvetľuje Milan Horák.

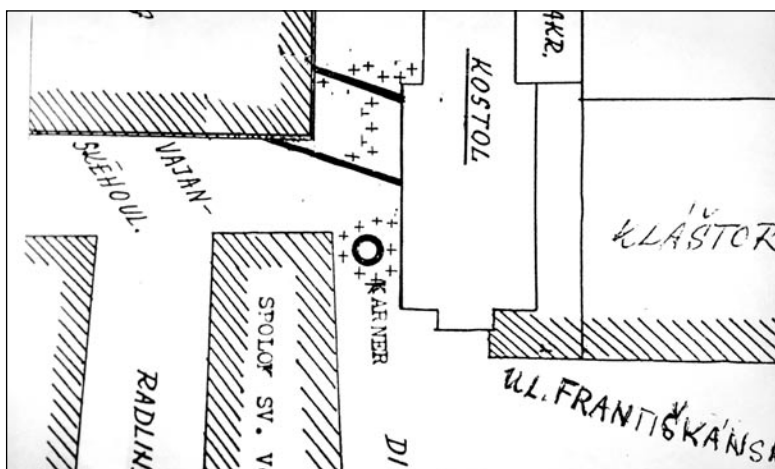
Na otázku, čo sa podarilo zistiť geofyzikálnym prieskumom na Námestí kráľovnej Konštancie, však odpovedá zdržanlivo. Akékoľvek hodnotenie by podľa neho bolo zatiaľ predčasné. Ochotnejšie sa o jestvujúcich indiciách vyjadruje hovorca mesta Trnava Pavol Tomašovič: „Na nákrese očitého svedka Hadriána Radvániho z roku 1938 sú zachytené múry stavieb. Dedukujeme, že stavba s kruhovým pôdorysom je karner, lebo v jej blízkosti je zakreslený cintorín. Sú to však zatiaľ len teórie, lebo podľa iného výkladu ide o studňu. Ale ak by sme prijali myšlienku, že aj v tejto časti mesta bola kedysi osada a druhá bola za Bazilikou sv. Mikuláša, mohlo by to znamenať, že mesto Trnava vzniklo z dvoch osád na oboch brehoch Trnávky.“ Tento názor už v minulosti formulovali v súvislosti s nálezmi pri františkánskom kláštore aj Ivan Staník a Gabriela Kvetanová:

„...Nálezy pálených tehál s prímiesou obilných pliev v primárnej i sekundárnych polohách potvrdili predpoklady niektorých autorov o existencii minimálne dvoch predmestských osád na území Trnavy v okolí murovaných, pravdepodobne sakrálnych stavieb na oboch brehoch potoka Trnávky, pravdepodobne ešte pred príchodom kolonistov...“¹

Hoci sú výsledky geofyzikálneho výskumu mimoriadne prínosné pre poznanie historickej Trnavy, Milan

Detail z veduty Trnavy zo začiatku 40. rokov 18. storočia s vyobrazením Dolnej brány a predbránia spojeného s barbakanom.

Kresba historika Hadriána Radvániho z roku 1938

Horák neuprednostňuje žiadny z nich. „Trnavu treba chápať ako komplex. Najdôležitejšie je to, že dokážeme do histórie a súčasnosti mesta pridať neuveriteľný nový fenomén, posúvajúc Trnavu v kultúrnom a historickom kontexte do relácií, ktoré na Slovensku nemajú obdobu. Budeme sa uchádzať o to, aby bol po výsledkoch archeologického výskumu vdychnutý do prezentácií archeologických lokalít jednotný moment z hľadiska vý-

znamu historických období, čo by malo byť výsledkom intenzívnych rokovaní s odborníkmi nielen na slovenskej, ale aj na medzinárodnej úrovni. V roku 1819 boli kvôli rozpínaniu dopravy zbúrané horné a dolné brány aj s barbakanmi. Bolo by výborné v roku 2019 pri príležitosti 200. výročia tohto činu pripomenúť obyvateľom aj návštevníkom Trnavy, že sme nestratili víziu kompaktného historického centra mesta.“ ■

¹ Staník, I. – Kvetanová, G. : Nález staršej zaniknutej stavby na mieste františkánskeho kláštora v Trnave. In: *Pamiatky Trnavy a Trnavského kraja* 2. Trnava 1998. str. 27

(eu)

Vynovené kúpalisko v Kamenáči je už otvorené

Prírodné kúpalisko v Kamennom mlyne vstúpilo 23. júna do letnej sezóny s novou tvárou. Prínosom rekonštrukčných i stavebných prác, ktoré sa tu uskutočňovali od skorej jari, je nielen krajšie, bezpečnejšie a hygienicky vyhovujúce prostredie, ale aj rozšírenie možností aktívneho trávenia voľného času pre deti a dospelých. Vstup pre seniorov je v pracovných dňoch zdarma.

Kúpalisko v Kamennom mlyne je obľúbeným letným cieľom Trnavčanov už od začiatku 70. rokov minulého storočia. Ako spomína správca kúpaliska Peter Pejko, na jeho mieste bol kedysi rybník. Postupne ho obložili betónovými kockami a napúšťali z miestneho potoka Parná. Kvalita vody vtedy nebola veľmi dobrá a dno, ktoré ešte nebolo pevné, sa často zanášalo. Napokon vybudovali aj spodnú časť bazéna a na jeho napúšťanie našli nový vodný zdroj.

Po desaťročiach používania už bolo dno bazéna opäť v zlom stave a hrozilo, že si návštevníci porania nohy v dilatčných medzerách medzi dlaždicami. Rekonštrukčné práce sa preto zamerali najmä na opravu alebo výmenu poškodených dlaždíc a opravu dilatčných medzier. Schodiská, steny a časť dna boli ošetrené tromi vrstvami špeciálneho náteru, ktorý je v plaveckej časti svetlý, aby plavčík lepšie videl, či sa niekto netopí. Z hygienických dôvodov bolo potrebné vybudovať aj chýbajúce brodiská pred vstupom do detskej časti bazéna a nový múrik, ktorý počas dažďov zabráni stekaniu naplavenín do ba-

zény. Staré sprchy boli opravené, v brodisku sú pribudli nové sprchy. Pribudla aj nová pitná fontánka. Na pohybové aktivity poslúži nové ihrisko na plážový volejbal, bezpečný priestor na hry a rozvíjanie detskej fantázie ponúka nové detské ihrisko. Oprava bazéna stála 114 891 eur bez DPH a vybudovanie ihrísk 16 968 eur bez DPH. „Toto kúpalisko je krásne, obľúbené a má veľký potenciál. V minulej sezóne ho navštívilo 56 tisíc ľudí a aj preto si myslím, že finančné prostriedky, ktoré sme vynaložili na opravu, sú opodstatnené,“ povedal zástupca primátora Matej Lančarič.

Ďalšou novinkou na kúpalisku je bezplatný vstup pre seniorov počas pracovných dní a zníženie vstupného pre deti do šesť rokov na 50 centov. „Ako vyplýva aj z adaptačnej stratégie na dopady zmeny klímy v našom meste, ktorú sme vypracovali v spolupráci s Karpatským rozvojovým inštitútom, najzraniteľnejšie skupiny obyvateľstva sú práve deti a seniori, ktorých chceme aj týmto spôsobom motivovať, aby v lete opustili prehriate byty a ulice a prišli

na kúpalisko, kde sa môžu ochladiť v prírodnom prostredí pod stromami,“ dodal Matej Lančarič.

V júli bude kúpalisko otvorené od 10. do 20. hodiny, v auguste do 19. hodiny. Jeho kapacita stačí pre 2 200 ľudí a bazén s dnom na ploche 6 277 m² patrí k najväčším na Slovensku, preto sa návštevníci nemusia obávať, že tu pre nich nebude dosť miesta. Do budúcnosti chce samospráva rozšíriť areál západným smerom k zarastenému a nepoužívanému rybníku, urobiť tam ihriská, dobudovať sprchy a ďalšiu pláž. ■

(pt)

Na brehoch Trnávky budú oddychové zóny

Mesto Trnava má ambíciu ponúknuť obyvateľom mesta nové lokality na oddych a aktívne trávenie voľného času. Na tento účel má slúžiť aj povodie Trnávky, kde chce samospráva vytvoriť atraktívny priestor na pešie a cyklistické prechádzky. Štúdia realizovateľnosti tohto zámeru na vybraných úsekoch poriečnej zóny je v štádiu príprav.

Prvé pracovné stretnutie za prítomnosti zástupcov Slovenského vodohospodárskeho podniku a Mesta Trnavy sa uskutočnilo začiatkom júna. Na rokovaní boli dohodnuté vhodné lokality a primátor mesta Peter Bročka prezentoval predstavy samosprávy o ich budúcom využití. Okrem vytvárania nových záze-

mí na oddych chce mesto viesť popri Trnávke aj cyklotrasy, ktoré cyklistom umožnia pohyb v príjemnom a bezpečnom prostredí. Aj vďaka ústretovému prístupu Slovenského vodohospodárskeho podniku došlo na stretnutí k dohode o možnostiach využitia daného územia na rekreačné a pobytové aktivity

vrátane sprístupnenia vody obyvateľom.

Zhotoviteľ štúdie predstavil súvislosti a limity možných riešení a na základe dohody začne pracovať na realizácii štúdie v troch lokalitách pri toku Trnávky – v časti pri Kalvárii, za priemyselným parkom až po Modranku, a pri Bernolákovom parku. ■

(eu)

Je tu súťaž o najkrajšiu kvetinovú výsadbu.....

Prihláste sa, možno práve vy budete mať najkrajší balkón či predzáhradku a získate finančné ocenenie

Niekedy nám stačí letný pohľad na ktorýsi balkón s bohatým previsom červených muškátov alebo rozkvitnutý ružový krík pred domom na sídlisku a hneď sa nám zdá cesta do práce krajšia. Aj malé výsadby vytvorené s láskou a vkusom môžu významne skrášliť naše životné prostredie, preto Komisia životného prostredia a prírodných hodnôt pri mestskom zastupiteľstve každoročne vyhlasuje tradičné súťaže o najkrajšiu kvetinovú výzdobu balkóna, najkrajšie upravenú predzáhradku a najkrajšiu vertikálnu zeleň – zelený múr či zelený plot.

Cieľom súťaže je podporiť vzťah Trnavčanov k zeleni a skrášľovaniu životného prostredia.

Prihlásiť sa môže každý, kto sa venuje tejto krásnej záľube. Stačí len poslať fotografie výsadby (balkóna, predzáhradky, múru či plotu, pergoly alebo altánku s popínavou zeleňou) s menom, adresou a číslom telefónu súťažiaceho. Prihlásku do súťaže je možné podať do 10. októbra osobne v podateľni mestského úradu alebo poslať na adresu Mestský úrad v Trnave, odbor stavebný a životného prostredia, Trhová 3, 917 71 Trnava.

Komisia životného prostredia a prírodných hodnôt vyhodnotí súťažné návrhy do 20. novembra 2016.

Víťaz v súťaži o najkrajšiu kvetinovú výzdobu balkóna dostane 100 eur, druhý v poradí 70 eur a tretie miesto je ocenené sumou 40 eur. Autor najkrajšie upravenej predzáhradky získa ako základ na budúcoročné pestovateľské výdavky sumu 150 eur, druhé miesto bude odmenené sumou 100 eur a tretí v poradí dostane 80 eur.

Za najkrajšiu vertikálnu zeleň čaká súťažiaceho odmena vo výške 120 eur. ■

(eu)

Na pešej zóne pod stromami je už tráva.....

Kde sa už nedá uplatniť zeleň vo veľkom, pomôže aj kus trávnik. Mestská samospráva sa preto rozhodla odstrániť veľké kovové štvorce, ktoré kryli pôdu okolo stromov na pešej zóne, a na ich mieste sa už zelená trávny koberec. Prirodený porast okolo kmeňov sa nebude natoľko prehrievať ako kov, zadrží dažďovú vodu a vytvorí estetické farebné akcenty v sivej dlažbe Hlavnej ulice. V meste, najmä tam, kde sa už stromy nezmestia, budú pribúdať aj nové plochy vertikálnej zelene.

Jedným z dôvodov, ktoré viedli k tomuto rozhodnutiu, bol aj fakt, že kovové kryty boli v zime a v dažďovom počasí prekvapujúco klzké a mohli sa stať príčinou nepríjemných pádov nič netušiacich okoloidúcich. Aby sa stromom v spojení s trávnikom dobre darilo, samospráva zvýši dávky závlahy spojené s výživou.

Nový kabát z popínavej zelene dostane aj budova Mestského úradu na Trhovej ulici, ktorú už pri hlavnom vstupe už niekoľko rokov skrášľuje pavinič trojaločný. Na východnej a severnej strane pribudne lanový systém, po ktorom sa bude šplhať do výšky vlkovec veľkolistý s efektnými listami v tvare srdca. Kým sa poriadne zakorení a začne rásť, očakávaný efekt pomôžu vytvoriť kvitnúce popínavé letničky. Nejde však len o krásu, ale aj o klimatické účinky vertikálnej zelene, ktorá podľa niektorých zdrojov dokáže zlepšiť ovzdušie, znížiť spotrebu energie na vykurovanie o päť percent alebo znížiť teplotu vo vnútorných priestoroch počas horúčav.

A to ešte nie je všetko: Na niekoľkých miestach budú vysadené v Trnave doteraz nevídané druhy popínaviek, ktoré vypestovali na Slovenskej poľnohospodárskej univerzite v Nitre. Výsadba pri trelážach v Univerzitnom parčíku, v parku za sochou M. R. Štefánika a na Clementisovej ulici pri malometrážnych bytoch bude obohatená „paprikovými uhorkami“ (cycnanthera pedata) – jedlými rastlinami s krásnym jemným vzhľadom a priaznivými účinkami na ľudské zdravie, „fazule Lablab“ (dolichos purpureus) s efektnými ružovofialovými kvetmi a purpurovými strukmi, kobeia (cobaea scandens) s modrými kvetmi a zvláštny druh povojníka (ipomea lobata), ktorý je pre množstvo žltotooranžových kvetov prezývaný aj „popínavý plameň“.

Letnou výsadbou sa práce na zveľadovaní zelene v meste nekončia. „Chystáme už návrhy na ďalšie kolo jesennej výsadby stromov. Radi by sme ich vysádzali najmä tam, kde ich chcú mať občania, preto privítame

me ich podnety a návrhy,“ povedala Jarmila Garaiová z referátu ekológie odboru územného rozvoja a koncepcii mestského úradu. To isté sa podľa jej slov týka aj ďalšieho využitia trvaliek z mobilných záhonov na Trojičnom námestí a Námestí sv. Mikuláša, ktoré sa na jeseň stanú základom nových trvalkových záhonov v meste. ■

Iveta Pospíšilová, foto: autorka

Inšpirácia na letnú zmenu životného štýlu: Pochod po hradoch a zámkoch Malých Karpát

Začiatkom mája sa mi v elektronickej pošte objavila pozvánka. Už? Pomyslela som si. O tradičnom turistickom Pochode po hradoch a zámkoch Malých Karpát mi trnavskí turisti organizovaní v Klube slovenských turistov Spartak Trnava rozprávali na výročnej členskej schôdzi na začiatku roka. Týždne ubiehali a tretí májový víkend bol zrazu tu.

V sobotu 21. mája ráno o siedmej hodine sme sa v Smoleniach pri kostole, odkiaľ sa už niekoľko rokov tradične štartuje, okrem organizátorov stretli dvaja. Do páru bol Janko Sládek, vášnivý turista zo Čtverníka. Dali sme sa do reči na autobusovej zastávke v Brezovej pod Bradlom, kde som prestupovala, avšak rozdelil nás výber trasy. On, trénovaný turista, si vybral najdlhšiu 40 kilometrovú, ja som sa uspokojila s 18 kilometrami. Aj tak to po dvoch rokoch absencie turistickej aktivity bolo moje maximum, čo sa onedlho aj prejavilo. Najkratšiu 12 km trasu som však považovala za „detskú“ a okrem toho, viedla iba okolo jedného zámku – Smolenického. Keďže v názve pochodu sú hrady a zámky, chcela som vidieť aspoň dva. Organizátori ešte doťahovali posledné vonkajšie úpravy štartovacieho miesta a súčasne stihli blahoželať ekonómke klubu Emílii Haladovej k narodeninám, za čo od nej dostali po kalíšku alkoholického čaju ☺. Alica Baranová ponúkala kolegov zase čokoládovými bonbónmi. Potrebovali si doplniť energiu, veď v Smoleniciach boli už od šiestej. Počasie sa na záver týždňa umúdrilo a začal sa krásny turistický deň. Tesne po siedmej štartovali otec s dcérou a prišli aj prví cykloturisti z Trnavy. Mohli si vybrať tiež z troch trás: 65,53 a 40 kilometrovej. Rozhodli sa pre najdlhšiu.

„Hlavný nápor účastníkov sa očakáva okolo ôsmej – deviatej hodiny,“ komentoval predse-

da klubu Daniel Viskupič. Na trase bolo možné navštíviť rôzne zrúcaniny hradov a zámky v závislosti od prejdenej alebo prebicyklovanej dĺžky. Začínalo a končilo sa, samozrejme, Smolenickým zámkom, ktorý práve v onen víkend nečakane otvoril svoje brány pre verejnosť. Po iné roky bol prístupný iba cez letné prázdniny, keďže je to Kongresové centrum SAV. Po jednotlivých trasách sa išlo okolo Ostrého kameňa, Korlátka, Dobrej vody. Na jubilejnom ročníku pochodu sa zúčastnilo 200 účastníkov. Neprišli len z trnavského kraja, ale napríklad aj z Martina, Zlatých Moraviec, či dokonca z Mnichova. Vekové zloženie bolo tiež rôzne, prevládala asi stredná a staršia generácia, ale nechýbali ani mladí ľudia. Ako napríklad pár, ktorý prišiel z Nitry. Kráčali dokonca traja, hoci tretí člen ich skupiny bol ešte skrytý v maminom brušku. Do narodenia mu chýbali asi štyri mesiace. „Manželka našla toto podujatie na internete, taká regeneračná pekná turistika,“ prezradil manžel. Prešli 18 kilometrov, trvalo im to asi šesť hodín. Najviac sa im páčila hrebeňovka zo Zárub na Ostrý Kameň. Po príchode do smolenickej Koliby ešte zvládli vybehnúť na blízku lúku a navštíviť podujatie o včelovine (typ medoviny).

Na najvyššom vrchu Malých Karpát, na Zárubách (768 mnm) som stretla veselú partiu z okolia Bratislavy. Rozhodli sa len v piatok večer, kedy ich na podujatie zavolať kolega. Pôvodne pláno-

vali Tatry, ale keďže tam pršalo, dali prednosť bližším vrchom. Jozef Nižňanský, tvorca sprievodcov pre každoročné osemdňovky, sa zúčastnil každého ročníka pochodu. Už teraz sa teší aj na 50. ročník, hoci nosí na chrbte vyše sedem desiatok krížikov. Šliapať do kopcov ešte v osemdesiatke nemusí byť mimoriadnou výnimkou. Za podmienky, že ste sa turistike venovali od mladosti. Taká je aj dvojica turistov z Trnavy. Jozef Blažek a Viliam Šarvaic ma počas takmer celej 18 km trasy sprevádzali, povzbudzovali a motivovali. Naučili ma aj správne používať trekové palice. I týmto spôsobom sa im chcem poďakovať. Cykloturistikú má v klube na starosti Peter Benkovský. Sám sa s kamarátmi dohodol na absolvovaní stredne dlhej trasy. Podľa neho aj najdlhšia je pohodová, dokážu ju absolvovať i seniori. Šesťdesiat kilometrov za jeden deň je v tomto teréne relax.

Trasy pochodu sa počas štyridsiatich rokov menili. Zraz a cieľ je v Smoleniciach len posledných pár rokov. Sú tu totiž dobré možnosti parkovania aj občerstvenia a stojí tu jeden z najkrajších slovenských zámkov. „Bolo obdobie, keď sme štartovali na Bukovej a končili v Dechticiach. Keďže v trnavskom okrese je veľa hradov, zvyčajne zrúcanín, varianty trás môžu byť rôzne,“ vysvetlil Daniel Viskupič. „Na juhu sa nachádza Červený Kameň, tu je Ostrý Kameň, o niečo ďalej Plavecký Hrad, nad Smolenicami je menej známe hradisko Molpír pravdepodobne z obdobia Keltov.“

Prázdniny a dovolenky sú ideálne na putovanie po hradoch. Zčať možno napríklad na Devíne, pokračovať Pajštúnom na Záhorí, či nad Svätým Jurom na Biely Kameň. Najsevernejším hradom Malých Karpát je Čachtický hrad. Plánovať si možno denne 15 – 20 kilometrov, pričom na trase vždy nájdeme jeden alebo dva hrady. Daniel Viskupič neradí nosiť si so sebou stan, lebo pozemky sú zvyčajne súkromné. Skôr odporúča nájsť si penzión, ktorých je v malokarpatskom regióne pomerne dosť. V Smoleniciach, Orešanoch, pri Dobrej Vode alebo v Čachticiach. Pitnú vodu je lepšie načapovať si v rekreačných strediskách. Prame-

ne a studničky neodporúča, lebo západné Slovensko je priemyselná oblasť a spoľahlivosť prírodnej pitnej vody nie je zaručená. Do cieľa v stanovený čas do 17. hodiny prišli všetci registrovaní účastníci. Každý dostal diplom, suveníry a občerstvenie. Vďaka cyklistom manželom Modrovským z Bučian som stihla aj vlak z Trnavy a príjemne unavená som prišla domov. V nedeľu som oddychovala zo svalovice. Účasť na pochode ma okrem iného inšpirovala aj k tomu, že začínam opäť trénovať a postupne si aspoň počas jedného či dvoch víkendov za mesiac dávajujem turistické kilometre. ■

Miroslav Trubač, pedagóg VO a zástupca riaditeľky ZUŠ na Mozartovej ulici v Trnave, foto: Peter Babka

(Vy)kreslený úspech trnavských žiakov v Zabrze

Žiaci Základnej umeleckej školy na Mozartovej ulici 10 v Trnave sa i tento rok zúčastnili Medzinárodného festivalu kresby v poľskom Zabrze. Festival sa konal 3. júna 2016, bol to už jeho 19. ročník.

Mladí nadšenci výtvarného umenia mali možnosť preveriť svoje kresliarske zručnosti v konkurencii so svojimi rovesníkmi z Poľska, Ukrajiny a nováčikmi festivalu z Ruska a Albánska. Súťažilo sa v desiatich kategóriách, rozdelených na vekové skupiny v rozmedzí od 2 až do 100 rokov. Úroveň festivalu, ako každý rok, bola vysoká, ale žiaci ZUŠ na Mozartovej ulici v Trnave boli tento rok veľmi dobre pripravení. Pomohla príprava z domovskej pôdy, lebo škola zabezpečila živý model a žiaci mohli opäť prehlbovať a zdokonaľovať svoje kresliarske schopnosti. Príprava bola nakoniec korunovaná úspechom – ziskom troch ocenení. Medzi mladšími žiakmi uspela Katarína Porubčinová, žiačka ateliéru Mgr. art. Miroslava Trubača, ktorá získala cenu v 5. kategórii – súťažiaci do 13 rokov. Stredoškôľakov úspešne hájila Adriána Fabiánová, žiačka ateliéru Mgr. Heleny Migrovej, ktorá získala cenu v 7. kategórii – súťažiaci do

Ocenená Beáta Dudášová

19 rokov. Zahanbiť sa nedali ani žiaci štúdia pre dospelých, kde cenu v 10. kategórii – súťažiaci do 100 rokov získala Mgr. Beáta Dudášová, žiačka ateliéru Paed-Dr. Gabriely Hornáčkovej. Cieľom účasti na festivale kresby nie je len súťaženie, ale predovšetkým získavanie skúseností a spoznávanie rôznych prístupov a techník kresby. Nespočetné

množstvo vizuálnych vnemov na festivale je nesmierne dôležité pre budúci rozvoj mladého tvorca. Samotná účasť je výhrou. Za to patrí vďaka i Mestu Trnave, ktoré školu každoročne na festival vysielala.

Veríme, že jubilejný 20. ročník bude znova pastvou pre oči i ducha. ■

Martin Jurčo, foto: autor a Milan Kányu

Milana Kányu inšpirovali k ochrane hadov aj predsudky okolia

Nedávno zosnulý významný herec Karol Machata v spomienkach na detstvo hovoril o situácii, keď ho rodičia nemohli udržať doma. A tak si vymysleli príbeh, že v malackých lesoch utiekol cirkusantom had, preto deti mali zostať doma a učiť sa. Ale malý Karolko s kamarátmi urobili presný opak – vydali sa tohto hada hľadať. Asi takto možno vidieť rozdiely vnímania plazov a hadov deťmi a dospelými. Hady sú užitočné zvieratá, a napriek negatívnemu pohľadu, ktorý vzišiel z kultúrno-náboženského kontextu, ich treba chrániť. Pretože hadov je v prírode čoraz menej. Aj to sme sa dozvedeli od Trnavčana Milana Kányu (*28. december 1981 v Trnave), ktorý dvakrát ročne organizuje populárnu výstavu Akvatera, a aktívne propaguje ochranu plazov žijúcich na Slovensku.

Milan Kányu študoval na trnavskom gymnáziu a potom Priemyselné inžinierstvo a ma-
nažment na Materiálovotechnologickej fakulte STU v Trnave. Ochrane plazov sa venuje aktívne od roku 2006 a je zakladateľom a predsedom Združenia priateľov herpetofauny na Slovensku. Počas tohto obdobia pripravil viacero informačných a vzdelávacích materiálov pre školy, mapuje plazy na Slovensku a ich združenie zabezpečuje aj odchytnú službu hadov. Od roku 2013 realizoval celoslovenský monitoring plazov a obožiteľníkov a pravidelne publikuje články a kampane na zlepšenie pozitívneho vnímania plazov bežnou verejnosťou.

■ K plazom ste sa dostali tak ako každé dieťa, ktoré chce chovať nejaké exotické zviera, rybičky, škrečka či mačku. A zrejme tento záujem prerástol v neskoršom období do odborných aktivít.

- Áno. Už ako šesťročný som ich vraj na dovolenkách na Slovensku a aj v Juhoslávii všade hľadal. Sledoval som prírodopisné dokumenty v televízii a čítal všetko, čo sa dalo na túto tému v knižnici požičať. Celé detstvo som totiž hady doma chovať nemohol. Až keď som mal 22 rokov, podarilo sa mi to doma presadiť. Keď som to mame oznámil, mala pri tom husiu kožu. Avšak po polroku, čo som

doma choval jedného metrového veľhada, sa mi stávalo, že keď som prišiel domov, ho mama mala pri pozeraní televízie na kolenách a hladkala ho. Keď chcel ujsť, tak ho chytila, pritiahla nazad a povedala: Samko – tak sa volal – nikam nejdeš, tu budeš. Moja mama je dôkazom, že strach z hadov sa dá liečiť (smiech).

■ Aké druhy hadov môžeme najčastejšie vidieť v našom trnavskom teritóriu a od čoho je to závislé?

- Stačí sa prejsť do okolia trnavských rybníkov. Tam žijú neškodná užovka obojková a jašterica krátkohlavá. Výnimočne sa tam vyskytuje rovnako neškodná užovka stromová (na fotografii). Myslím však, že tieto jedince sa do tohto teritória dostali omylom vďaka ľuďom. Pokiaľ ide

o širšie okolie, na úpätí Malých Karpát vo vinohradoch sa dá okrem užovky stromovej stretnúť aj užovka hladká. Tú si síce ľudia často mýlia s vretenicou, ale je rovnako neškodná ako ostatné užovky. Potom je to napríklad jašterica zelená alebo beznohý jašter slepých lámavý.

■ Dvakrát ročne organizujete v športovej hale asi najväčšie stretnutie milovníkov akvaristiky a teraristiky Akvatera. Oplatí sa tam ísť nielen za akváriovými rybičkami a exotickými plazmi, ale aj hľadavcami, dokonca aj mravcami. Je to isto úžasný zážitok pre návštevníka.

- Výstavu pripravujem pod hlavičkou nášho Združenia priateľov herpetofauny. Chceme ukázať návštevníkom, že hadov a iných exotických zvierat sa

netreba báť. A to sa dá dosiahnuť práve osobnou skúsenosťou. Keď si hada pohladkáte, stratíte akýkoľvek strach a negatívne pocity z týchto zvierat. V prírode treba mať k zvieratám rešpekt, nie mať z nich strach. Po niekoľkých rokoch organizovania Akvatery možno povedať, že sa podarilo v Trnave a okolí vybudovať slušnú chovateľskú základňu a prekonalí sme možno už v tisíckach ľudí naučený strach z týchto zvierat. Nečakal som, že budeme až takí úspešní, a možno príde čas, keď väčšina ľudí bude tieto zvieratá vo svojom okolí tolerovať a budú ich chrániť. Tým sa skončí to neopodstatnené prenasledovanie, do ktorého sa zapájajú niekedy aj bulvárnejšie médiá v snahe nájsť senzáciu.

■ Podme sa pozrieť do prírody. Hovorili ste mi, že často sa vám stáva, že vám volajú z rôznych obcí a tvrdia, že majú tu, na západe Slovenska, vretenicu. Prípadne nevedia, aký je to had a ani nevedia, ako sa k nemu správať.

- Z piatich druhov hadov žijúcich na Slovensku je jedovatá len vretenica severná, jej jed však nie je pre zdravého človeka životu nebezpečný. Väčšinou sa nepodáva ani protijed, keďže reakcia býva často len opuch na mieste uhryznutia. Vretenica je plachá a utečie, alebo čaká nehybne, kým odídete. Ľudia by sa nemali snažiť ju chytiť, ani omylom pristúpiť. Jedine vtedy, v sebaobrane, hrozí riziko uhryznutia. Vretenica však žije len v severnej časti Slovenska. Nevyskytuje sa na západnom Slovensku a na juhu stredného Slovenska. Takže čokoľvek tu ľudia stretnú, je neškodné. A tam kde žije, sú ľudia na ňu zvyknutí, neohrozuje nikoho z nich. Ostatné štyri druhy užoviek sú absolútne neškodné a nevedia ublížiť ani malým deťom, dokonca ani domácim

zvieratkám ako sú mačky a psy. Okrem hadov tu žije slepúch, štyri druhy jašteríc, krátkonôžka štíhla, náš jediný scinka a, samozrejme, naša pôvodná slovenská korytnačka močiarna. Pri stretnutí sa hady a jašterice snažia utiecť alebo schovať. Takže stačí, ak si ich ľudia nebudú všímať. Ako sa priplazili, tak sa aj odplazia. Plazy sú studenokrvné živočíchy, potrebujú sa vyhrievať na slnku, aby si nabili baterky. Preto sú často na cestách, skalkách a iných miestach. Treba aj zdôrazniť, že všetky druhy hadov a jašteríc sú pre ľudí užitočné a prísne zákonom chránené, pokuta za ublíženie alebo nebudaj ich zabitie je až do výšky 1 840 eur za jedinca.

■ Na užitočnosť hadov sa zrejme najčastejšie zabúda.

- Jašterice, ale aj mláďatá hadov, sa živia hmyzom. Jedna jašterica dokáže denne zožrať viac ako 20 kusov húseníc a iného hmyzu. Keď si toto číslo vynásobíme 230 dňami ich aktivity v roku, zistíme, že nás zbavujú tisícov škodcov. Naša beznohá jašterica – slepúch lámavý – sa živí klzkým hmyzom, akým sú aj slimáky a slizniaky. Tie sú nočnou morou každého záhradkára. Slepúch je síce jašter, ale veľa

ľudí si ho pletie s hadom. Jašterica živorodá nás zasa zbaví dokonca aj štetinatých húseníc, ktoré ostatné zvieratá nechávajú na pokoji. Užovka stromová je najväčší had žijúci u nás a špecializuje sa na hlodavce, hlavne myši, hraboše a potkany, sem tam aj krtkov a vtáky. Naši predkovia ju uctievali ako hada gazdu, ktorý sa staral o to, aby im hlodavce neničili úrodu v sýpkach a neprenášali do obydľí choroby ako napríklad mor.

■ Mnohí z nás si isto pamätajú, že kedysi, povedzme v takom vinohrade, bolo veľa jašteríc, ktoré vyhládávali najmä pieskovú pôdu. To je zrejme už minulosť.

- Monitoring nám, bohužiaľ, potvrdzuje, že všetkých druhov hadov je čoraz menej. Vypalovanie trávy zabíja plazy, ale aj ich potravu, ničí úkryty, liahniská a zimoviská. Bažanty, hydina a iné hrabavé vtáky, potkany, túlavé mačky zabíjajú nielen jašterice a hady, ale aj iné vzácne zvieratá z našej prírody. Najhorší vplyv na život plazov má znečistenie prostredia pesticídmi a iným chemikáliami. Chýbajú remízky, aktívne pasienky, ale plazom neprospeievajú ani veľké lány monokultúr ako je napríklad repka olejná.

■ Hovorili sme o monitoringu plazov. Ako sa počítajú hady v nejakom teritóriu. Tieto počty potvrdzujú, čo ste hovorili?

- Monitoring plazov sa robí na trvalo monitorovaných lokalitách po celom Slovensku s výskytom konkrétneho druhu. Sleduje sa, či sa v lokalite nachádzajú obe pohlavia vo veku, keď sú schopné rozmnožovať sa. Zároveň sa sleduje, či sú v lokalitách aj mláďatá, čo je jasným dôkazom, že sa populácia rozmnožuje. Zistené počty v priebehu rokov sa posudzujú a vyhodnocuje sa z nich stav biotopu a populácie druhu v lokalite. ■

Martin Jurčo, foto: autor a archív I. M.

Ivan Mička: Živo sa pamätám na domčeky prilepené k hradbám a na plynové lampy.....

Zaiste sa už niekto zamýšľal nad tým, ako definovať správneho lokálpatriota. Okrem vzťahu k miestu, kde sa narodil a kde žije, by mal mať aj schopnosť objektívneho pohľadu na krásy i rezervy danej lokality. Definícií by bolo isto viac – no jedným z Trnavčanov, ktorí sa pojmu lokálpatriot azda najviac približujú, je Ivan Mička, ktorý sa narodil 11. mája 1946 na Michalskej ulici v Trnave a dodnes žije v širšom centre mesta.

Pracoval v Trnavských automobilových závodoch, angažuje sa v dobrovoľnej požiarnej ochrane a inicioval napríklad aj vznik medzinárodnej súťaže hasičských družstiev zo štyroch Trnáv – z nášho mesta, z českých Trnáv u Třebíče a u Zlína a východoslovenskej Trnavy pri Laborci, ktorej 22. ročník sa uskutočnil v sobotu 2. júla na atletickom štadióne AŠK Slávia. Najnovšie vypracováva rodokmeň rodiny, v ktorom sa dostal až do roku 1846 a okrem iného zistil, že jeden z predkov jeho manželky prišiel z Lvovskej eparchie ako vojak a pracoval v trnavskom cukrovare, kde pôsobil ako hasič.

■ Vyrastali ste v samom srdci Trnavy, priam v rozprávkovom prostredí pod starými hradbami.

- Bolo to na Michalskej ulici číslo 21. Trnava bola ešte pred mohutným rozvojom a naša ulica stála prikrčená pod hradbami. Staré domčeky prilepené na hradobný múr, studňa a plynová lampka. Na to si pamätám veľmi živo. Okrem toho na Michalskej nebola kanalizácia, tak sa drevené latríny neustále posúvali, pretože ich ani jeden z obyvateľov domov nechcel mať pri svojom príbytku. Na tejto ulici a v okolí bývali takmer výhradne viacpočetné rodiny. Mičkovci, Vajglovci, Rumanovci, Suchoňovci... Takže moje detstvo bolo spojené s rôznymi detskými hrami, bitkami i tajnými výletmi do mesta. Súťažili sme medzi sebou – deti z Jeruzalemskej a Michalskej ulice. Bolo to na Jeruzalemskej ulici – dnes je toto miesto zarastené stromami a obkolesené množstvom zaparkovaných áut. Táto lokalita dlho odolávala tla-

kom mestskej prestavby. Chodievali sme k pekárovi, myslím že sa volal Gašparovič, kde sa pekli sedemkilové chleby. Neskôr vybudovali na rohu vedľa zootechnika Štrpku vodovod. Na Ulici čs. brigády bola mliekareň. Tam sme chodili s kánvami po mlieko. S bratom Jankom sme sa predbiehali, kto pôjde, pretože zakiaľ sme prišli domov, polovicu z neho sme vypili. Vedľa bol rybník – vtedy ešte existoval a bol pre nás ďalším lákadlom.

■ Jeruzalemská ulica sa zhruba zachovala v podobnom stave dodnes. Michalská sa veľmi zmenila. Zmizli staré domčeky, ale napriek tomu aj dnes patrí medzi najrázovitejšie miesta starej Trnavy.

- Jeruzalemská ulica sa tiež mení. Vlastníci vo veľkom prestavujú domy, stále je tam nejaký ruch, parkuje tam veľa áut. Ešte keď som pracoval v mestskej samospráve, som bojoval za to, aby sa Michalská ulica upravila a zaviedol sa tam vodovod a kanalizácia. Dnes sa

v rohu Horných bášť a Michalskej vykonáva archeologický prieskum a ulica sa pekne mení na lokalitu zaujímavú pre turistov. Usmievam sa, keď si porovnam časy nášho detstva so súčasnosťou. Michalská bola krivá ulička s učupenými domami. S mojimi bratmi sa vždy prekáráme, kto vie najlepšie vymenovať všetky priezviská rodín, ktoré na tejto ulici bývali. Jeden zo starších bratov, dnes už nežijúci Karol, odišiel z Trnavy v roku 1947, brat Oto odišiel z Trnavy v roku 1956 a ja spolu s bratom Jankom sme v Trnave zostali po celý život. Takže sa naše údaje o tom, kto kde býval, rozchádzali a čiastočne líšili podľa toho, kto z nás v ktorom čase z tejto ulice odišiel.

■ Zostaňte ešte v Trnave vášho detstva. Z Michalskej ulice bolo blízko na rybník či do Všivavého hájička, ktorý spomína i herečka Mária Prechovská. Táto lokalita bola isto pre vás ako malých chlapcov so zmyslom pre dobrodružstvo láková.

- Priamo cez prebúranú hradbu sme prechádzali do záhrad, ktoré boli súčasťou Všivavého hájička. Za cestou ďalej už boli majery. Najdlhšie výpravy smerovali práve k týmto majerom na Bučiansku cestu. Za nimi bol lán kukurice a vodárenská veža. Tá sa nám zdala neskutočne ďaleko. Veľmi ďaleko, lebo to bolo už za mestom. Celá strana oproti Všivavému hájičku, to boli tehelne. Hradby nestáli v celej dĺžke ako dnes. Za domom Michaletzovcov až, myslím, po Švorčíkovcov, boli zbúrané. Tam sme sa dolu kopcom sánkovali a lyžovali na dnešnú Hlbokú ulicu. Keby sme prešli trochu ďalej, zhruba ako je Špačinská cesta, od hostinca Guľomet bol Execír. Na výpravy sme chodili ku Švarcovi (zberné suroviny), vedľa pôsobilo stolár Kondla. V záhradách bolo veľa malín a moruší. Celé oblečenie sme mali zafarbené od ovocia. A keď ešte spomíname rybník, vpredu sa hral futbal, tam boli ihriská. Vzadu, vedľa a za cukrovarom bola stará aleja topoľov. Tam hrali chlapi mariáš a bolo tam kúpalisko – Pikulcove alebo Lettlerove – ten pán býval na našej ulici.

■ **Pozrime sa na opačnú stranu mesta. Menej dobrovoľná ako vaše detské výpravy bola cesta do školy. Chodili ste do centra mesta.**

- Do školy som chodil v čase najväčších reforiem. A tak sa stále niečo menilo. Z toho dôvodu som prešiel takmer všetky školy v Trnave, okrem školy Pod rádiom a na Execíri. Začal som prvou triedou Pod mestskou vežou. Cesta domov viedla cez Hornopotočnú ulicu. Dnes to je podľa mňa najkrajšie zákutie, navyše s výhľadom na Invalidský kostol. Išli sme okolo Brixovcov a Winterovcov. Obaja mladí boli boxeri, neskôr, myslím, aj reprezentanti. Báli sme sa, aby sme od nich nedostali. Ďalšie moje školy boli na Halenárskej a Hollého ulici. Zaiste si aj viacerí Trnavčania pamätajú, že sa učilo aj v priestoroch bývalých kaplniek, nezabudnuteľný bol „holubník“ na meštianke. Mal som úžasných

S bratom Jankom sme sa predbiehali, kto pôjde s kanvou po mlieko...

učiteľov. Keď sa stretnem s niekým, kto si túto éru pamätá, s úsmevom na tvári na nich spomíname – na učiteľov Zubáka, Frimmela a ďalších. Bol to bezstarostný čas, a dnes sa k tomu v našej myslí pripojili i spomienky na neexistujúce obrázky Trnavy.

■ **V 60. rokoch ste mali dvadsať rokov. Bol to najideálnejší vek na korzovanie. Na korze ste neskôr našli aj vašu manželku.**

- Námestie bolo vtedy ešte mramorové a po dnešnej Hlavnej ulici chodili autá a autobusy. Do partie ma tam priviedol môj starší brat. Bolo nás zhruba dvanásť a stretávali sme sa pravidelne v sobotu a nedeľu, niekedy aj cez týždeň. Stačilo, že sa na korze objavili nové slečny, a už sme išli za nimi. Chodilo sa ľavou stranou od mesta – od kníhkupectva, Ródera (dnes banka oproti radnici) okolo Krymu, reštaurácie Dukla, okolo Zornice a otáčalo sa pri Fišmanovi (Fischmannovi – dnes obuv), málokedy pri Elektrokove. Ženáči chodili pravou stranou – okolo veľkej obuvi alebo vtedajšej predajne Supraphonu. Stačilo, že sme mali len drobné voľno, už sme utekali na korzo, kde nás čakala naša partia. Na korze bolo treba vždy dobre vyzerať. Okrem toho sme

Ľudia a udalosti

■ **1. 7. 1791** – ANTON BER-NOLÁK začal pôsobiť v Trnave ako tajomník arcibiskupskej kancelárie (225. výročie).

■ **1. 7. 1841** – V Opoji sa narodil spisovateľ, humorista, osvetový pracovník a kňaz ĽUDOVÍT GAŠPAR-ZAOSEK, ktorý študoval na gymnáziu v Trnave (175. výročie).

■ **1. 7. 1846** – V Trnave začala svoju činnosť Trnavská sporiteľňa, prvý peňažný ústav v meste (170. výročie).

■ **2. 7. 1806** – V Gbeloch sa narodil národovec, cirkevný hodnostár a publicista JÁN KRSTITEĽ JURIGA, absolvent seminára v Trnave a predseda Spolku sv. Vojtecha (210. výročie).

■ **3. 7. 1996** – Zákomom Národnej rady SR o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky bol zriadený Trnavský kraj, ktorého sídlom sa stala Trnava (20. výročie).

■ **5. 7. 1831** – Po zriadení trnavskej Družnej kapituly boli menovaní prví trnavskí kanonici (85. výročie).

■ **9. 7. 2011** – V Bratislave umrel hydrotechník, profesor SVŠT, projektant vodných diel na Váhu a spoluautor vodných diel Gabčíkovo-Nagymaros PETER DANIŠOVIČ, rodák z Bolerázu a absolvent trnavského gymnázia (5. výročie).

■ **10. 7. 1871** – V Trnave bol zriadený Krajský súd (145. výročie).

■ **11. 7. 1831** – V Trnave vstúpili do platnosti proticholerové opatrenia, kvôli ktorým sa zrušili všetky trhy a jar-

Na korze bolo treba dobre vyzerať. Stretávali sme sa tam každú sobotu a nedeľu...

ako partia chodili aj trampovať na Škarbák, do Terchovej, Slovenského raja a podobne. S manželkou sme spolu od roku 1969, teda 47 rokov, máme dcéru a dvoch vydarených vnukov. Takže nielen spomienky, ale aj realita korza je dodnes živá. Keď si pozerám staré fotografie z týchto čias napríklad v Novinkách z radnice, je mi ľúto, že mnoho z našich rovesníkov už nie je medzi nami.

■ **Pôsobili ste v Kovosmalte, TAZ-ke, ale študovať ste chceli poľnohospodársku školu alebo spoločenské vedy.**

- V čase, keď som bol na základnej škole v ôsmom ročníku, chcel som ísť na poľnohospodársku školu. Nedostal som sa, a keďže sa začal zavádzať 9. ročník, ten som vychodil na Bottovej ulici. Najmä tam sa začal formovať môj vzťah k spoločenským vedám. Mali sme dobrého učiteľa, pána Kátrika, vďaka ktorému som nadobudol vzťah aj k občianskej náuke. Šiel som za učňa do Kovosmaltu, som vyučený sústružník, ale potom som absolvoval diaľkovo aj všeobecnovzdelávaciu školu. Práve nedávno sme mali stretnutie po päťdesiatich rokoch, z učilišťa, aj po maturite. Popri zamestnaní som absolvoval aj Vysokú školu ekonomickú v Bratislave.

■ **Po pôsobení v Bratislave v rôznych orgánoch riadiacich priemysel ste sa po revolúcii**

vrátili do Trnavy. V 90. rokoch ste boli aktívny ako poslanec mestského zastupiteľstva, boli ste prednostom okresného úradu, pôsobili ste v občianskom bloku i v rôznych politických funkciách.

- Aj vďaka mojej výchove som naďalej inklinoval k ľavicovým hodnotám. Najmä s Jánom Horváthom a Štefanom Striežencom sme vytvorili v Trnave Demokratické fórum komunistov. Vo februári 1990 som bol práve za toto fórum, ktorého členovia sa neskôr stali členmi miestnej SDE (Strana demokratickej ľavice), kooptovaný do mestského národného výboru. Až do roku 2002 som bol poslancom a v rokoch 1994 – 1998 aj zástupcom primátora. V istom období som bol predsedom Okresného výboru SDE v Trnave. V rámci občianskeho bloku sme boli súčasťou akejsi voľnej koalície. Podstatné bolo, že bez ohľadu na rôznorodosť našich politických záujmov sme vždy našli spoločnú reč a vytvorili sme jednotný blok za Trnavu. V meste a orgánoch mesta sa tvorila samosprávna funkcia, tvorili sa VZN – všeobecne záväzné nariadenia, dokončovali sa viaceré rozostavané projekty. V rokoch 1998 – 2002 som bol prednostom okresného úradu. Vtedy prichádzalo k decentralizácii moci a štátnej správy

Ľudia a udalosti

moky v meste a každý cudzinec vstupujúci do Trnavy sa musel podrobiť lekárskej prehliadke (185. výročie).

■ **11. 7. 1921** – Mestské zastupiteľstvo v Trnave schválilo generálny návrh regulačného plánu mesta (95. výročie).

■ **14. 7. 2006** – V Trnave slávnostne odhalili pamätník nespravodlivo prenasledovaným počas komunistického režimu (10. výročie).

■ **17. 7. 1881** – V Ostrihome umrel pedagóg a cirkevný hodnostár ŽIGMUND SÚPAN, riaditeľ gymnázia v Trnave a autor jeho stručných dejín (135. výročie).

■ **17. 7. 2011** – V Trnave umrel lekár, rádiológ, pedagóg a odborný publicista JOZEF GLOMBA, prednosta Rádiologickej kliniky Fakultnej nemocnice s poliklinikou v Trnave, ktorý prednášal aj na Fakulte zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity (5. výročie).

■ **17. 7. 2015** – V španielskom Bilbao umrel violončelista, koncertný majster a hudobný pedagóg RICHARD VANDRA, ktorý vyrástol v Trnave, kde mu roku 2009 udelili Cenu mesta Trnavy za jeho dlhoročnú interpretačnú a pedagogickú činnosť v oblasti hudby (1. výročie).

■ **18. 7. 1871** – V Trnave sa narodila spisovateľka, publicistka a učiteľka ELENA IVANKOVÁ (145. výročie).

■ **20. 7. 1636** – Z poverenia trnavského richtára navštívili dvaja senátori rektora Trnavskej univerzity a požiadali ho

na samosprávu, delimitovali sa odborné útvary, školy a matriky prechádzali na samosprávu. Dokončili sme prestavbu budovy Pozemných stavieb na okresný úrad a rekonštrukciu budovy Štátneho archívu na vtedajšej Jilemnického ulici (dnes Štefánikovej). Pokiaľ ide o obce v okrese, som rád, že sa nám podarilo zrekonštruovať kaštieľ v Brestovanoch, v ktorom sídlila základná škola. Vtedy, keď sme si vybavili finančné prostriedky vo vláde, v tej chvíli sme s nimi mohli počítať a už sme tu, v Trnave, mohli rozhodnúť, ako budú využité.

■ **Neodmysliteľne k vám patrí aj hasičská uniforma. Ste aktívny v oblasti dobrovoľného požiarného zboru. Napríklad, nedávno sme sa stretli pri prezentácii knihy spomienok Mikuláša Schneider-Trnavského.**

- V 90. rokoch mi chýbala spoločenská atmosféra rôznych združení. Kolegovia z atómových elektrární ma zlanáril medzi dobrovoľných hasičov. Využil som to potom v čase môjho pôsobenia v pozíciách poslanca a zástupcu primátora. V tom období sme na rôzne podujatia mesta pozývali i zástupcov družobných miest ako Sangerhausen alebo Zabrze, ako aj obce s názvom Trnava. Pri debatách sa hľadali spoločné námety na spoluprácu. Takmer všetci chceli futbal, a to Spartak. So Spartakom Trnava sa to však neuskutočnilo a zistili sme, že keď nie je futbal, mohla by sa rozvinúť spolupráca medzi hasičskými zbormi. A tak vznikla súťaž O pohár primátora mesta Trnavy. Bola to súťaž medzi našimi hasičmi a hasičmi z Trnavy pri Laborci, Trnave u Třebíča, Trnave u Zlína, a niekoľkokrát sa zúčastnili aj hasiči z partnerského mesta Zabrze. Tieto družstvá súťažili v Trnave alebo v niektorom zo spomínaných miest. Organizačný štáb bol zložený z dobrovoľníkov a z profesionálnych hasičov okresu, Okresnej inšpekcie a OV Dobrovoľnej požiarnej ochrany

SR a pracovníkov mesta Trnavy. Tento štáb pripravoval podujatie viac ako desať rokov. Potom si ho zobralo pod krídla mesto a mestský hasičský zbor. Tento rok je už 22. ročník. My, dobrovoľní hasiči, sme nástupcovia Dobrovoľnej zemskej hasičskej jednoty, ktorá vznikla v roku 1924. Pri pripomenutí si 90 rokov Okresnej hasičskej jednoty č. 28 v Trnave som v archíve okrem iného našiel, že Mikuláš Schneider-Trnavský bol našim dobrovoľným členom, podobne ako jeho otec. Po stretnutí s rodinou majstra sme objavili jeho hasičskú hymnu z roku 1927, ktorá sa zachovala v Západoslovenskom múzeu v Trnave. Prvýkrát v obnovennej podobe ju použil cirkevný chrámový zbor v Šaštíne a aj v Trnave ju na oslavách 90. výročia spomínanej OHJ naspieval Bradlan. Na stretnutí O pohár primátora v Trnave pri Laborci ju spieval jeden z hasičov z Trnavy pri Laborci.

■ **Angažujete sa aj v pripomínaní lokalít, kde bojovala trnavská posádka v Slovenskom národnom povstaní.**

- Táto myšlienka mi napadla, keď sa hovorilo, že Trnavská posádka bola ako jediná zo západného Slovenska zapojená do SNP. Moji priatelia z Trnavy organizujú nonstop jazdu bicyklom Trnava – Rysy, so zástavkou v Horných Hámroch. Ako zástupca primátora a aj ako prednosta štátnej správy som spolu s výborom Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov pravidelne chodil do Horných Hámrov. Teda na miesto, kde trnavská posádka aktívne zasiahla do bojov. Tam je pamätne guľometné hniezdo, pamätník a hrob na miestnom cintoríne. Napadla mi myšlienka obnovy týchto pamätníkov trnavskej posádky. Ako som však zistil, pamätník na cintoríne v Hámroch sa vďaka iniciatíve predsedu kraja, mesta Trnavy a Oblastného výboru zväzu protifašistických bojovníkov už realizuje. Takže budem hľadať možnosti v zostávajúcich dvoch lokalitách. ■

Ľudia a udalosti

o vydanie zákazu študentom potulovať sa po záhradách a viniciach patriacich mestu (380. výročie).

■ **21. 7. 1936** – V Bratislave umrel národovec, verejný činiteľ a publicista JÁN ZÁ-TURECKÝ, spoluzakladateľ a správca Hospodárskej banky v Trnave, kde pôsobil aj ako praktický a zubný lekár (80. výročie).

■ **23. 7. 1916** – V Košolnej sa narodil vinohradnícky odborník, pedagóg a publicista JOZEF GREGUŠ, ktorý pôsobil a umrel v Trnave, kde od r. 1962 prednášal na Katedre prírodopisu PdFUK (100. výročie).

■ **26. 7. 1916** – V Trnave umrel národovec, básnik, pedagóg a publicista ŠTEFAN DOBŠOVIČ, rodák z Dolných Orešian, ktorý pôsobil ako učiteľ v Piešťanoch a v Pustých Úľanoch (100. výročie).

■ **27. 7. 1891** – V Kuklove sa narodil kultúrny historik, publicista a cirkevný hodnosťár JÁN PÖSTÉNYI, ktorý v rokoch 1920 – 1957 pôsobil ako správca Spolku sv. Vojtecha v Trnave, kde aj umrel (125. výročie).

■ **30. 7. 1941** – V Trnave sa narodil športovec, hádzanár a neskorší tréner FRANTIŠEK BAKO (75. výročie).

■ **31. 7. 1936** – V Bratislave umrel cirkevný hodnosťár, botanik, ovocinársky odborník a publicista MICHAL KAROL NEČESÁLEK, kanonik Trnavskej kapituly, člen výboru, podpredseda a čestný predseda Spolku sv. Vojtecha v Trnave (80. výročie).

P.R. ■

Nicol Sipekiová, Trnavská univerzita, Katedra klasických jazykov

Známi i neznámi autori historickej Trnavskej univerzity XV.

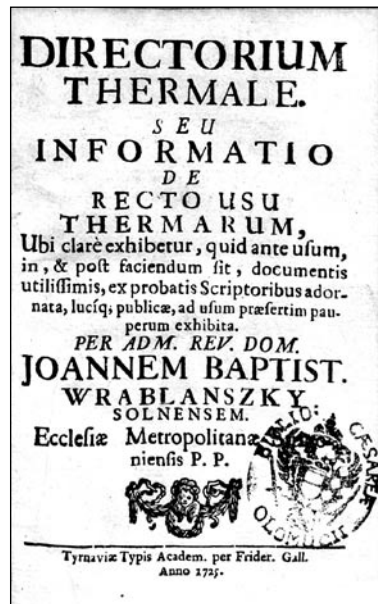
Ján Vrablanský: Salus per aquam alebo kúpeľný poriadok z roku 1725

Slovo spa označujúce rôzne kúpele resp. terapie spojené s vodou pochádza z názvu belgického kúpeľného mesta Spa, ktoré bolo za týmto účelom hojne navštevované už v časoch starých Rimanov. Veľmi často sa však tento pojem nesprávne vysvetľuje ako skratka latinského viacslovného spojenia „Salus per aquam“ alebo „Sanitas per aquam“, čo znamená „zdravie prostredníctvom vody“. Nech už je pôvod slova akýkoľvek, je nepochybné, že otázka kúpeľov a kúpeľníctva zaujímala ľudstvo od najstarších dôb, čoho dôkazom je aj množstvo mýtov a legiend o liečivej a očistnej sile vôd a prameňov. V priebehu 17. a 18. storočia prechádzalo kúpeľníctvo akosi renesanciou a zaznamenalo zvýšenú pozornosť nielen zo strany svojich návštevníkov, ale aj vzdelancov, ktorí sa problematike kúpeľov venovali teoreticky vo svojich dielach. Jedným z nich bol Ján Vrablanský, ktorý začiatkom 18. storočia vydal v akademickej tlačiarňi Trnavskej univerzity tenký spis užitočných rád pre návštevníkov kúpeľov s názvom *Directorium thermale seu informatio de recto usu thermarum* – Kúpeľný poriadok alebo poučenie o správnom užívaní kúpeľov.

Autorom tohto nevelkého dielka bol katolícky kňaz Ján Vrablanský (1680 – 1755), ktorého pastoračná činnosť a literárne pôsobenie sa spája s Trnavou, hoci sám bol žilinským rodákom. Po štúdiách v kolégii sa stal seminaristom v Pázmaneu a poslucháčom teológie na Viedenskej univerzite. V roku 1705 ho vysvätili za kňaza a ako kaplán pôsobil najprv v Ostrihome, neskôr na viacerých kysuckých farách. Do Trnavy prešiel na vlastnú žiadosť roku 1712 a popri náboženskej a kazateľskej činnosti sa tu venoval literárnej tvorbe a prekladateľstvu. *Directorium thermale* je podľa bibliografických záznamov jeho prvým literárnym pokusom z roku 1725 a hoci túto prácu nemožno zaradiť medzi priekopnícke vedecké práce v oblasti balneografie, rozhodne v nej nachádzame vzácný dobový dokument hodný našej pozornosti z viacerých dôvodov. V rozsahu 30 krátkych kapitol sa Vrablanský všeobecne zamerával na kúpele a zosumarizoval niekoľko základných pravidiel, ktoré mali slúžiť návštevníkom ako vhodný návod pri kúpeľnom pobyte. Jeho pozornosť sa však neobmedzila výlučne na poskytovanie praktických rád, ktoré možno využiť len v kúpeľoch, ale venoval sa aj teoretickým otázkam, ktoré doplnil rôznymi faktickými údajmi či vysvetleniami, čím prinášala kniha svojmu čitateľovi nielen úžitok, ale aj poučné a príjemné čítanie. Autorov zámer bol teda

celkom jasný – poskytnúť poučenie o správnom používaní kúpeľov, pričom jasne, ba na niektorých miestach až s prehnanou detailnosťou vysvetľoval, čo treba robiť pred, počas a po kúpeli, alebo práve naopak, čomu sa treba vyvarovať. Všimnime si teda obsahovú stránku kúpeľného poriadku. V akomsi úvodnom slove zaznamenávame pri vymenúvaní najzdravších liečivých kúpeľov Uhorska meno Martina Sentivániho a Juraja Vernera ako uznávaných autorít v otázke liečivých vôd. Okrem nich tu nachádzame odkaz aj na autora prvej systematickej geografie v Uhorsku a encyklopedického sprievodcu po európskych krajinách Dávida Frölichu, ktorého Vrablanský menovite odporúča ako dopĺňujúcu literatúru k danej problematike. Keďže autor konštatuje, že doposiaľ nenašiel medzi uhorskými spisovateľmi ani jedného, ktorý by bol opísal najzdravší spôsob užívania termálnych vôd, zdá sa, že pociťoval absenciu prác s takýmto zameraním, a to ho vlastne podnietilo k napísaniu a vydaniu vlastného diela. Pertraktovanej otázke vôd, prameňov a kúpeľov sa teda neváhal tiež venovať, avšak celkom z iného pohľadu ako jeho uznávaní predchodcovia, ktorí sa o túto tému zaujímali predovšetkým z odborného hľadiska hydrogeologického a hydrologického. Liečenie v kúpeľoch na začiatku 18. storočia neprebíhalo celkom

samoúčelne a podľa vlastnej úvahy a pristupovalo sa k nemu s akousi

narastajúcou odbornosťou. Dosvedčuje to v závere prvej kapitoly razantné upozornenie autora spisu na nutnosť lekárskeho odporúčania pre kúpeľnú liečbu. Po ňom autor postupne preberá jednotlivé témy, pričom svoje rady a odporúčania často podopiera výkladmi či poznámkami z diel iných autorov – lekárov, v niekoľkých prípadoch ich dokonca cituje. Z antických autorov sa viackrát odvoláva na Galenovo a Hippokratovo učenie, z novovekých sa očividne najviac opiera o dielo zakladateľa nemeckej chirurgie Fabricia Hilda-

na, čerpá však aj z prác nemeckých lekárov Malachia Geigera a Sebizia. A aké užitočné rady teda považoval Ján Vrablanský za dôležité oznámiť čitateľovi, budúcemu kúpeľnému hosťovi? Ten má možnosť dozvedieť sa jednak o celkom elementárnych veciach týkajúcich sa najbežnejších kúpeľných činností či procedúr, jednak o otázkach zasadených viac do odborného rámca. Odraz toho vnímame hneď v prvých kapitolách, ktorým Vrablanský dodal poučný charakter preberaním tém predovšetkým z oblasti medicíny či meteorológie. V prvom rade je čitateľ dôrazne upozornený na potrebu lekárskeho odporúčania pred použitím kúpeľov, pretože existuje viac druhov kúpeľov a vôd, ktoré majú odlišné zloženie a obsah minerálnych látok s rôznymi účinkami, čím sa kladie dôraz na to, že nie všetky kúpele sú prospešné na všetky neudhy ľudského tela. Ďalej sa dozvedáme, že najvhodnejším ročným obdobím pre kúpele je pre malé teplotné výkyvy jarne a jesenné obdobie, pričom svoj názor autor odôvodňuje tým, že zimný čas je spravidla nevhodný pre horšiu kvalitu vody kvôli hmle, dažďovému počasiu, snehu a výparom uzavretým v zemi. Taktiež ani leto nepovažuje za vhodné, a to najmä koniec júla, pretože kúpele s teplými vodami môžu spôsobiť rozhorúčenému telu nevoľnosť. Pasáže s všeobecne platnými lekáorskými odporúčaniami striedajú kapitoly s praktickými radami laika, ako napr. že po príchode do kúpeľov si treba aspoň jeden deň odpočinúť kvôli cestovnej horúčke, že pred začatím kúpeľa býva užitočné očistiť telo od nezdravých štiav, a že do kúpeľov mal vstupovať len riadne vyspatý človek. Takisto každý by mal dbať na teplotu kúpeľa na základe rôznych ukazovateľov, akými sú ročné obdobie, pohlavie, vek, temperament, v neposlednom rade tiež choroby, a neodporúča sa ani podceňovať postupnosť pri zdržiavaní sa v kúpeli a jeho trvaní. Pozornosť autora neunikla ani večne aktuálna otázka diéty. V súvislosti s ňou poznamenáva, že mnohí sa z kúpeľov vracajú bez jej viditeľných

účinkov a z tohto dôvodu bývajú liečivé minerálne kúpele takýmito ľuďmi zatracované, hoci by mali preklínať skôr svoju nedisciplinovanosť v jedení. K otázke, prečo sa v samotnom kúpeli nepatrí jesť ani piť, pristupuje Vrablanský z medicínskeho hľadiska a podáva nasledovné vysvetlenie: organizmus, ktorý je kvôli kúpeľnej činnosti zaťažený, je konzumovaním jedla a pitia uvedený do zmlätka a nedostatočne strávené šťavy sú vplyvom teplej vody odvádzané do pečene a žíl na veľkú škodu zdravia. V pokračovaní nechýba ani rada, ako treba predísť prípadnej nevoľnosti od žalúdka alebo aké prípravky je zakázané pred vstupom do kúpeľa používať: odporúča sa ráno pred vstupom do kúpeľov dať si mäsovú polievku alebo vajce na mätko, pohárik vína, kávu či bylinný čaj, avšak popoludní už len riedené víno či samotnú vodu, ako to dovoľuje druh ochorenia. Zakázané sú však lieky, sušené slivky či nejaký laxatívny prostriedok.

V dvoch kratších kapitolách sa autor dotkol aj otázky vhodného, resp. nevhodného správania v kúpeľoch, pričom jeho slová pramenia akiste z vlastnej skúsenosti z Rajeckých kúpeľov. Azda práve jeho nepríjemné zážitky stoja v pozadí skutočnosti, že sa kriticky vyjadruje na adresu spevu chtivých a príliš zhovorčivých kúpeľných hostí, ktorí svoje okolie skôr obťažujú ako bavia. Pomerne obsiahlo sa autor spisu zaoberá otázkou trvania celej kúpeľnej liečby ako aj jednotlivých kúpeľov. Keďže v prvom prípade ide o medicínsku otázku, spolaťhol sa Vrablanský na odborný názor Malachia Geigera. V druhom prípade pramenia jeho rady pravdepodobne z vlastnej skúsenosti, a napriek odporúčaniam, že každý kúpajúci si musí čas strávený vo vode ustrážiť sám, poskytuje čitateľovi presné údaje o tom, v akom časovom intervale a ako dlho je potrebné a zároveň zdraviu prospešné zdržiavať sa v kúpeli. V opačnom prípade totiž upozorňuje na neblahé účinky a na možné zdravotné problémy prejavujúce sa najmä na koži formou svrbenia, zvreďovatenia z podráždenia či vyrážok.

Značný priestor venuje autor spisu aj otázkam rýdzo praktickým: ako a čo robiť hneď po kúpeli, keď je telo najviac zraniteľné. Krok po kroku preto nachádzame vysvetlenia, prečo je dôležité dôkladne sa osušiť, odpočinúť si a ochladiť telo, resp. aké jedlá by si mal pacient dopriať. V tomto bode je zaujímavé uviesť, že Vrablanského rady z prvej polovice 18. st. sú celkom v súlade s dnešným trendom zdravej a racionálnej výživy, ktorá preferuje ľahko stráviteľné šťavnaté jedlá, obilné kaše, mladé mäso vrátane rýb a v žiadnom prípade neodporúča údené, slané a korenené jedlá. Ak by sme chceli vystihnúť jedným slovom podstatu posledných kapitol spisu, ktoré sa týkajú záverečnej fázy kúpeľnej kúry resp. jej úplného absolvovania, siahli by sme po výraze prevencia. Zdôraznenie nutnosti prevencie sa v plnej miere odzrkadľuje nielen v odporúčaní vyhýbať sa všetkému, čo poskytl príčinu a príležitosť predchádzajúcej chorobe, ale aj v aplikovaní múdreho pravidla est modus in rebus, ktoré nás napomína, že všetko v živote má svoju mieru a hranice. ■

Literatúra:

WRABLANSZKY, Joannes: *Directorium thermale seu informatio de recto usu thermarum*. Tyrnaviae 1725. 23 s.
 MINÁRIK, Jozef: *Baroková literatúra. Svetová, česká, slovenská*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1984. 392 s.
Slovenský biografický slovník (od roku 833 do roku 1990). II. zväzok. Martin: Matica slovenská, 1987. 592 s.
Slovenský biografický slovník (od roku 833 do roku 1990). VI. zväzok. Martin: Matica slovenská, 1994. 660 s.

Súťažná otázka:

Na ktoré známe osobnosti starovekého lekárstva sa Ján Vrablanský vo svojom spise odvoláva? Správne odpovede zasielajte do 20. júla 2016 na adresu: Katedra klasických jazykov, Trnavská univerzita, Filozofická fakulta, Hornopotočná 23, 918 43 Trnava alebo emailom na klasjaz@truni.sk. Z účastníkov súťaže vyžrebujeme jedného, ktorý získa knižnú cenu.

Simona Jurčová, Západoslovenské múzeum v Trnave

Trnavské deti v minulosti, alebo život pred mobilmi a internetom

Trnavské deti boli ako tisíce iných detí na svete, ulietané, neposlušné, veľakrát špinavé, ale svojím spôsobom šťastné. Volali ich jednoducho „dzeci“. V rámci príbuzenských vzťahov vyniká trnavský výraz „dzetné dzeci“ (pravnúčatá). Podľa situácie dostávali od dospelých adekvátne pomenovanie ako napríklad: „holoplušča aj holotrtr“ (nenáležite oblečené), „frfen, šušen, špunt, žabár, soplák / soplanda, škrátok, netopír“ (expresívne pomenovania), „stará večera“ (malé zvedavé dievča), „kominko, prismuhlí“ (dieťa počernej pleti), „dobrotník, šarkan, neplecha, vimiselník, nezdar, potmehúd“ (nezbedník), „počtrk, pizúr, puchor“ (jedoš) a pod. ¹

Život detí sa kedysi líšil podľa príslušnosti k spoločenskej vrstve. Vo vyššej spoločnosti sa pristupovalo k deťom od istého veku ako k dospelým. Mali svoj denný režim, pravidlá ich zväzovali a niektorí veru aj závideli voľnosť chudobným deťom. Služobníctvo deťom pánov vykalo dokonca aj v ich ranom veku. Porcelánové bábiky, kočky pre bábiky a domčeky či izbičky pre ne boli výsadou bohatších rodín. Chudobné rodiny mávali kopy detí, a tie sa museli zapojiť do chodu domácnosti a rôznych pomocných prác. Staršie deti mali na starosti mladších súrodencov. Chodili do školy, no ich dochádzka bola často nepravidelná. V zime chodievali častejšie, no keď sa oteplilo, rodiny využívali ich pracovnú silu. Možno mali menej hračiek, ale viac fantázie. Bábikou mohla byť aj mama v varecha s handričkou vyformovanou do tvaru šiat. Jednoduché drevené hračky sa predávali najmä na jarmokoch. Chlapci naháňali drevenou palicou obruče z kolesa po ceste, pokazených obručič našli popri cestách veľa. Staré vyradené kočky slúžili po úprave ako vozidlá od výmyslu sveta, ktorými sa rútili dolu kopcom (v Trnave museli ten kopec dlhšie hľadať...) Kolobežky, trojkolky a bicykle prešli miliónmi opráv, lebo sa dedili.

Po Hviezdoslavovej ulici chodilo veľa detí do školy, pohľadnica medzi rokmi 1900 – 1918, zbierka Jozefa Benku

Školáci na Masarykovej ulici v prvej polovici 20. storočia, pohľadnica, zbierka Jozefa Benku

Trnavské decká patrili za prvej republiky do nejakej bandy, už keď sa narodili. Pokiaľ niekto býval v istej štvrti, dostal meno

podľa nej. Najznámejší boli „Tulipánčári a Egzecírčani“. Egzecír (Kopánka), vtedy najbiednejšia trnavská štvrť, dostala meno

¹ Nižňanský J., Palkovič, K.: Nárečie Trnava a jej najbližšieho okolia. In: Kol. aut: *Trnava 1988*. Mesto Trnava, s. 415 – 416

podľa neďalekého „egzecír placu“ = vojenského cvičiska. Niekoľko rodín obývalo dokonca vyradené železničné vagóny, ktoré si prispôsobili. Egzecírske deti boli v lete opálené, lebo sa stále prehánali vonku. Hovorili im preto Mexičania a Kopánke sa hovorilo aj Mexiko. Schladieť sa chodili do bazéna na kildajch alebo na splav pri Štrkoch. Keď sa páchala neprávosť na členovi štvrte, banda stála za ním. Väčšie či menšie nehody sa riešili doma. Keď došli chlapani domov zriadení evidentne po nejakej bitke, zväčša im tatko ešte pridal. Klebetnice z ulice riešili ako:

„...ten váš Pišta (Kajo, Lajo...) došol doškrábaní z húščavi, poprdení z prdlavi, padol z kola, padol do bačorini, padol voladze do krípopi a bol dorichtuvaní...“ Škrabance a rozbité kolená boli záležitosťou mám, k lekárovi sa išlo len vo vážnych prípadoch. V 19. storočí sa spomína loptová hra longo (longa meta), ktorú hrávali deti ešte pred rozšírením futbalu. Hrávala sa s handrovou loptičkou a bol to akýsi predchodca bejzbalu.¹ Futbal sa u nás rozšíril až na konci 19. storočia. Aj v rámci trnavských športových spolkov vznikli prvé futbalové kluby. Už za prvej republiky bolo v Trnave vášnivé futbalové obcenstvo. Dve silné mužstvá Rapid Trnava a ŠK Trnava hrávali medzi rokmi 1925 a 1938 mestské derby a každé malo svojich verných fanúšikov. Vznikali aj menšie futbalové jedenástky, napríklad Sparta (na Rybníku), Meteór (na Špíglšáli), AC Vozovka (neskôr Lokomotíva), Rudá hviezda Coburg, ŠK Viktória, ŠK Slávia, ŠK Union, ŠK Oratórium, ŠK Tulipán, futbalová jedenástka pekárov (PFK), Orolská XI, ŠK Baťa, a veru v Trnave existoval aj ŠK Slovan.²

Školáci na Masarykovej ulici v prvej polovici 20. storočia, pohľadnica, zbierka Jozefa Benku

Dievčatko s bábikou a kruhom, ateliér Wietz, koniec 19. storočia, zdroj: zbierkový fond Zsl. múzea

Mamička s bábätkom, fotografia okolo roku 1900, zdroj: zbierkový fond Zsl. múzea

Aj medzi chlapcami sa v Trnave hrali futbalové zápasy, z tých šikovnejších si kluby vyberali dorast. U detí boli obľúbené aj iné hry s loptou, najmä volejbal a vybíjaná. Deti čerpali námety svojich hier aj z kníh, napr. William Schiffer spomína, že podľa obľúbených mayoviek sa hrávali na Indiánov a kovbojov. Tínedže-

Model káricky z roku 1916, zdroj: archív Márie Markovej

ri od polovice tridsiatych rokov 20. storočia hltali tzv. „rodokapsy“ (Romány do kapsy) – lacný týždenník s bohato ilustrovanými príbehmi hrdinov (prevažne kovbojkami). Staršie detské hry sa posúvali generáciami ďalej a ešte v šesťdesiatych rokoch sa deti na Špíglšále hrávali „na chytačku, na skovávačku, na

¹ Longa meta (názov pochádza z latinčiny) bola stará maďarská ľudová hra, patrila medzi kolektívne detské loptové hry, predchodca stickballu alebo baseballu. Zdroj internet: http://protoball.org/Longa_Meta,_or_Longa_Meta

² Gažo, F. Szalay L.: Telovýchova a šport. In: Šimončík J., Watzka J.: *Dejiny Trnavy*, Obzor Bratislava, 1988, s. 370

slepú babu, na sochy, ale aj pane králi, kolik je hodin?, alebo lyžička, vidlička, nôž, čaj, rum, bum!“, a pod. Dievčatá skákali cez švihadlo, škôlku na chodníku a škôlku cez gumu (škôlka vo význame súboru rôznych typov skokov od jednoduchších k zložitejším, ktoré sa v istom poradí a počte opakovali a museli sa vykonať, aby bol súbor ako celok splnený).

Trnavské deti v lete vedeli, kde je aký ovocný strom verejne prístupný a aj kedy dozrieva. Vedeli, kde konáre stromu presahovali do ulice, i keď rástol za plotom v súkromnej záhrade. Čo bolo jedlé a v dosahu, to skonsumovali. Májové a júnové čerešne našli napríklad v alejach popri ceste z Trnavy do Kamenného mlyna, od Príloh do Zavara, z Hrnčiaroviec do Linča (poľná cesta do Zelenča). V „šivavom hájičku“ trhali na jar sladké strapce kvetov agátu, jedli „pánbožkov chlebíčok“ (plody slezu nebadaného), na poli mohli nájsť hrach a neskôr semenka v kvetoch slnečnic. Cmúľali stebľá trávy, pískali na trávových listoch, hrali sa s „repičom“ (bodliak), robili si „hrklávk“ z pastierskej kapsičky. Popri trati a cestách trhali maliny a černice, v priekopách malé jahody, v hájoch moruše a mirabelky. V záhradách a sadoch bolo v lete plno ovocia: marhule, jablká, hrušky, ríbezle, egreše a slivky, drobné zelené vinohradnícke broskyne či hrozno. Z domu si deti nosili pečené tekvicové semenka vo vreckách alebo ešte teplú varenú kukuricu. Zbierali lieskovce, zo stromov opadané orechy a jedlé gaštany, ktoré mamy doma uvarili alebo upiekli. Na jeseň na uliciach pálili dospelí kopy popadaného lístia a v popole nechali upiecť pochúťku pre deti – zemiaky v šupke. Deti zbierali aj popadanú cukrovú repu, čo sa vozila na kampaň do cukrovaru. Ešte v neskorú jeseň

Deti Jána Pattermanna, 1916, zdroj: archív Márie Markovej

Mamičky na prechádzke, Na rybníku, 1934, zdroj: archív rodiny Olachovej

Dievčatko s bábikou v kočičku, 1935, zdroj: archív rodiny Olachovej

Detské hry s loptou, okolo roku 1930 - 40, zdroj: archív Jany Forrovej

Na trojkolke, zdroj: archív Jany Forrovej

oberali šípky, keď prešli prvým mrazom a dala sa z nich vycmúľať sladko-trpká šťava. Na hodiny

botaniky sa vtedy nemuseli príliš učiť, lebo prírodu poznali z praxe. Keď sa v Trnave na ulici objavil

verklikár, určite ho hneď obklopili deti. Verklik bola magická skrinka, niekedy dokonca veľmi pekne zdobená, ktorá navyše hrala pesničky. Verklikár (flašinetista) si nosil alebo vozil svoj prístroj – hrací automat na kľuku – všade so sebou a zabával ľudí už v 19. storočí. Mikuláš Schneider Trnavský v knihe *Úsmevy a slzy* spomína na Trnavu svojho detstva: „...mali sme dvoch koncesovaných verklikárov, ktorí si rozdelili mesto na dve zóny a tie si navzájom rešpektovali. Boli to: starý Šimončič a o voľačo mladší Lackovič.“³ Ale do Trnavy príležitostne zavítali aj cudzí flašinetisti s krásne vyhotoveným prístrojom. Viacerí verklikári prežili pád monarchie a hrávali ešte za prvej republiky. Ale popri nových technických výmysloch – gramofóne a rádiu, filmom v kine a neskôr v televízii nemali šancu. Z miest sa vytratili tesne pred polovicou dvadsiateho storočia. Na trhoch a jarmokoch predávali ešte v období prvej ČSR drobnosti „Lacní Jožkové“ – potulní obchodníci, pozostatok viacnrodnej monarchie. Boli to ľudia prevažne balkánskeho pôvodu, ktorí sa presúvali z miesta na miesto. Nosili so sebou na pleciach zavesenú krošňu s viacerými zásuvkami, v ktorých mali drobný tovar: potreby na šitie, opasky, hrebienky, sponky, lacné koráliky a prstienky pre dievčatá aj hlinené guľôčky pre chlapcov. Ponúkali aj sladkosti, hlavne sladké drievka, pelendreký či kyslé cukríky. Každý malý chlapec chcel vlastniť „žabikláč Sarajevo“ – malý zatvárací nožík, ktorý sa tiež kupoval u Lacného Jožka.⁴

Deti z rodiny Štefana Belohlávka, zdroj: zbierkový fond Zsl. múzea

Deti, fotoateliér Nagy, okolo roku 1940, zdroj: archív Jozefa Michalca

◀ Na kolotoč pána Lendela čakali na Rybníku všetky trnavské deti, 1942-44, zdroj: archív rodiny Vysudilovej

Bolože to radosti medzi deťmi, keď prišli do Trnavy kolotoče alebo cirkus. Mesto im vymedzilo „plac“ na voľných pozemkoch. Kedysi sa zvykli rozložiť na dobytčom trhu (v okolí dnešnej časti Kollárovej ulice, kde je Právnická fakulta TU). V novinách Nagyszombati hetilap z osem-

³ „My sme patrili do rajónu Šimončiča, čo som vždy ľutoval, lebo Lackovič mal na repertoári Lortzingovu áriu z Cára a tesára, Poslednú ružu z Marty od Flotowa, Radetzky-Marsch a do verkliká zamontovaný triangel strieborného cvengotu. To všetko náš starý Šimončič nemal. Hral vždy len ľudia vravia, že som ja taký a Kőrösi lány, ...ale mal zrkadlo na verkli, v ktorom sme sa my deti videli.“ In: Mikuláš Schneider-Trnavský: *Úsmevy a slzy*, Trnava – Bratislava 2015, s. 72

⁴ Lacní Jožkovia pochádzali najmä z Bosny. Zdroj internet: <http://www.kgbacikovia.websnadno.cz/Lacny-Jozko.html>. Podomový obchod zanikol koncom 40. rokov dvadsiateho storočia so zákazom vstupu obyvateľov Juhoslávie do ČSR. Zdroj internet: <http://www.obnova.sk/diskusia/podomovy-obchod-v-minulosti-alebo-bosniak-lacny-jozko>

desiatych rokov 19. storočia sa pravidelne objavovali reklamy na cirkusy v Trnave. Cirkusy ponúkali súvislé predstavenia, na ktoré sa kupovali vstupenky, no nie všetky rodiny si mohli dovoliť vziať tam svoje ratolesti. Ale na jarmoky zavítali aj potulní artisti, ktorí predvádzali skvelé žonglérske kúsky, alebo priviezli cvičené zvieratá. Za prvej republiky sa často rozložili s kolotočmi a hojdačkami („hindžávkami“) na Rybníku, keď bol vypustený a rástla tam tráva. Pravidelne tam chodil s „ringišpíloom“ každú jeseň „kolotočár Lendel“ z Čiech.⁵ Deti sa tešili aj predstaveniam bábkového divadla (Gašparkové divadlo). Obľúbení boli aj jasnovidci, veštkyne či kúzelníci (tí slávnejší mali predstavenie v mestskom divadle!) a nezriedka sa na púťach predvádzali rôzne geneticky narušené tvory – zvieratá s nejakými anomáliami. Obzvlášť deti takéto atrakcie vášnivo prežívali a dlho si ich pamätali. Trnavské deti vždy milovali sladkosti a maličkú pozornosť. Keď išli s mamou na nákup, v obchode alebo na trhu sa im veľakrát ušla maličkosť od predavača – „u masára okržélko salámu“, u „zelovocárki“ jablčko, u pekára praclík a kde nepredávali nič na jedenie, mávali aspoň misku drobných sladkostí alebo „kočkuvmechu“ (zabalené prekvapenie za drobný peniaz). Kedysi boli v Trnave obchody, kde predávali na váhu čokoládu aj cukríky uložené v sklenených nádobách s malou lopatkou, ktorou ich predavač porcioval do papierových vreciek alebo kornútikov. V adresári z roku 1920 ich je 21, v roku 1934 sa spomína 28 prevádzok. V drevených búdach na Malej promenáde predávali v roku 1926 až traja predajcovia cukrovinky a delikatesy: Ferdi-

Pri radnici, fotografia okolo roku 1950 - 55, zdroj: archív autorky

Na sklenenom nočníku, 1951, zdroj: archív Vlasty Berkovej

Chlapci na ulici Zelený rínek (Medzijasťky), detail z fotografie Viktora Michalca, okolo roku 1960, zdroj: archív Jozefa Michalca

nand Jakončič, František Jančovič (neskôr Jurisová) a Ján Svoboda.⁶ Aj keď ľudia nemali veľa peňazí, kúpili deťom aspoň „cukrkandel“ (kandizovaný cukor, sladidlo) či „krumplón cukor“ (zemiakový cukor). Sladkosti od trnavského cukrovinkára Jozefa Marka predávala jeho sestra v obchode na Evanjelickom dome. Výrobnú mal

na Kalinčiakovej ulici, kde je dnes malé zdravotné stredisko. Cukrovinky sa predávali aj v trnavskom kine Invalid, neskôr Tatra pred premietaním (ako dnes popkorn). Pamätníci si spomínajú, že k sledovaniu filmu patrilo bežne aj šuchot papierikov od sladkostí. Na trnavské cukrárne spomínali celé generácie Trnavčanov. V Tr-

⁵ Adresár mesta Trnavy, G. A. Bežo, Trnava, 1920. *Almanach mesta Trnavy*, vydal časopis Nové Slovensko, Trnava 1926

⁶ Informácia s fotografiou kolotoča od rodiny Vysudilovej

navskom kalendári na rok 1890 sú zaznamenané dve – cukráreň Ferdinanda Haydta a Augusta Wiesera. V roku 1903 v Trnave pôsobili okrem Haydta aj tri ďalšie cukrárne: Oktaviána Jauverniga, Franza Rippela a Bélu Straussa (Vojtech Štrauss). Franz Rippel prevzal cukráreň po Augustovi Wieserovi.⁷ Stála na strategickom mieste takmer na námestí, na rohu dnešnej Divadelnej a Štefánikovej ulice. Pred postavením Sedliackej banky začiatkom štyridsiatych rokov tam stál poschodový meštiansky dom, ktorý patril okresnému lekárovi Dr. Sekerešovi (Szekeres Oskar a Mária). Na prízemí jeho domu boli vedľa seba dve prevádzky, druhou bola práve Rippelova cukráreň. Béla Strauss mal svoju cukráreň tiež na frekventovanom mieste, na rohu Paulínskej a Dolnopotočnej ulice. Na Paulínskej pri potoku býval trh, kde sa v lete predávali „dzine“ (melóny). Na dnešnej Hlavnej ulici bolo niekoľko cukrární, veľmi známa bola Parráková. Štefan Cyril Parrák bol vyučený cukrár a pekáč, ale jeho koníček – zberateľstvo neskôr zvíťazilo nad remeslom. Na Masarykovej ulici mal cukráreň, kde vystavoval aj ľudové keramické džbány a taniere. Vo dvore bola ešte malá pekáraň. V roku 1935 dokonca sprístupnil súkromné múzeum, ktoré bolo navštevované aj deťmi zo škôl. Hneď vo vedľajšom dome mal konkurenciu – cukráreň Davida Weissa, ktorá mala uverejnenú peknú reklamu v knihe o Trnave z roku 1932. Do jedného z nízkych domčekov medzi Svätého hostincom a špitálkom sa v dvadsiatych rokoch 20. storočia presťahovala Rippelova cukráreň, ktorú viedla jeho manželka⁸ a neskôr bola v tých miestach Tittlova cukráreň. Na Štefániko-

vej ulici neďaleko kina Apollo bola ešte v polovici dvadsiateho storočia Deákova cukráreň. Do cukrární sa chodilo na príjemné posedenie a dobré „pocheraje“ (zákusky). U Parráka boli vynikajúce dobošové rezy, u Deáka francúzske krémeše, u Tittla zasa „šamrhólki“. V šesťdesiatych a sedemdesiatych rokoch mala generácia detí aj dospelých obľúbený Mliečny bar na námestí. Na raňajky ste mohli mať „kakavo a lúpačku“, cez deň sa chodilo na čokoládovú či jahodovú šľahačku, vtáčie mlieko alebo čokoládovú či karamelový puding. Ešte dnes sa pamätníkom vybaví typické zariadenie 60. rokov v pastelových farbách a vôňa

Oprava bicykla na búranisku v Trnave, fotografia Jána Motulku, okolo roku 1960, zdroj: zbierkový fond Zsl. múzea

Sánkovačka, fotografia Jozefa Filipka, okolo roku 1970, zdroj: zbierkový fond Zsl. múzea

mlieka v klenbovom interiéri. Za prvej republiky chodievali Trnavou v horúcich letných dňoch na bicykli predavači zmrzliny. Mali špeciálny drevený vozík s dvomi plechovými nádobami v chladiacom boxe. Zmrzlinár idúcky zvonil a oznamoval, akú zmrzlinu mal: „čokoládovú a citrónovú“, alebo „vanilkovú a jahodovú...“ Keď sa zhŕkli deti, zastal

a špachtľou alebo zvláštnou naberačkou porcioval do kornútika bohaté kopčeky. Kornútiky – po trnavsky „škarnicle“ – piekli napríklad aj v malej pekárni na Františkánskej ulici. Zmrzlinu vyrábali a ponúkali tiež v cukrárnach, napríklad u Deáka, u Parráka, u Burzu alebo u Kubíčka na Rybníku, ktorý obhospodaroval rajón Kopánky. Na zvedavú otáz-

⁷ Nagyszombati Naptár 1890 a Nagyszombati Naptár 1903. Kalendáre vydával Žigmund Winter.

⁸ Ako majiteľka je uvedená v Adresári mesta Trnava na rok 1920 manželka Franza Rippela. In: ref. 3

ku detí, že prečo je tá zmrzlina taká dobrá, pán Parrák vždy povedal: „Na tem ništ neni, len tam musíš dat šecker, čo treba“. Niekedy v päťdesiatych rokoch na Hlavnej ulici vo dvore vedľa lekárne začal predávať zmrzlinu a turecký med „Turek“. Na korze sa vtedy začali tvoriť dlhé rady čakajúcich, čo prekážalo normálnemu korzovaniu.⁹ Neskôr sa začalo hovoriť „U Turka“ malej zmrzlinárni na Štefánikovej ulici, ktorá tam je podnes. Zmrzlina sa v sedemdesiatych rokoch predávala aj „U Juhoslovana“ na Rybníkovej ulici, hneď za rohom so Štefánikovou. Kedysi bolo módou, že najmä dievčatá „z lepších rodín“ si viedli pamätníčky, do ktorých si vzájomne písali básničky a venovania a kreslili obrázky. Neskôr si do nich odkladali prvé fotografie či pohľadnice od mládencov, aj prvé darované kvietky, starostlivo vylisované na pamiatku. Prejavu chlapčenskej náklonnosti k dievčatám majú aj dnes svoje čaro (v istom veku detí). Za mojich detských čias to bývala napríklad podložená noha v škole, nadvihnutá sukňa, alebo húsenica či chrúst za tričkom. Očakávaná reakcia bolo jačanie dievčat a naháňanie dotyčného. (Jačali sme všetky, ale tiež sme všetky prežili.) K deťom prosto patrila aktivita. Hry sa začínali už cestou zo školy. Doma zostala v kúte hodená školská taška, dečka zmizli ako gáfor. Zväčša však boli v dosahu, a keď na olovrant na ne zakričali mamy z okien, príbehli, dostali do ruky „chleba s maslom a lekvárom“, alebo „chleba s mascu a horčicu“, jednoducho, chlieb s niečím, čo nepadalo dolu a dalo sa to jesť a zároveň behať. Všetci vedeli, kedy majú byť doma, aby to nebolo na bitku. Podľa dnešných parametrov by asi boli deti hyperaktívne a dospelí stíhaní za týranie. Ale

Deti na dvore, 1959 - 60, zdroj: archív Eleny Zlatošovej

Vzorní žiaci pani učiteľky Döményovej, okolo roku 1957, zdroj: archív Adrieny Horváthovej

mantinely väčšinou fungovali, o alergiách a salmonelóze sa veľa nerozprávalo, čerstvý vzduch a dostatok vitamínov bol zabezpečený a až na nejaké škrabance, rozbité kolená, zlomené končatiny a zopár hnačiek sme to detstvo prežili celkom v pohode, nie? ■

Pozn.: Všetky nárečové texty sú prepisom bez ypsilonov a čítajú sa tvrdo.

Reklama cukrárne Huberta Tittla, zdroj: archív Zsl. múzea

⁹ Informácie a spomienky z konca štyridsiatych a začiatku päťdesiatych rokov 20. storočia poskytol prof. Ing. František Ohlablo, PhD.

Martin Jurčo, foto: DJP

Malý princ – nevšedná kombinácia činohry a bábok

Dramatizácia a preklad: Peter Palik; dramaturgia a hudba: Martin Geišberg; hudobná spolupráca: Daniel Špiner; pohybová spolupráca: Ivica Liszkayová; scéna, bábky a kostýmy: Eva Farkašová; réžia: Peter Palik; hrajú: Tomáš Vravník, Kristína Tóthová, Miroslav Beňuš, Branislav Mosný a. h., Alena Vojteková a. h., Tomáš Mosný a Silvia Holečková. 249. premiéra Divadla Jána Palárika v Trnave 18. júna 2016 vo Veľkej sále.

Pre deti aj pre dospelých. Takéto je zaiste len jediné knižné dielo na svete – Malý princ. Je to najznámejšie dielo francúzskeho spisovateľa a pilota Antoina de Saint-Exupéryho, štvrtá najprekladanejšia kniha na svete. Vyšla vo viac ako dvesto jazykoch sveta a vo Francúzsku ju vyhlásili za najlepšiu knihu 20. storočia. Malý princ (po francúzsky Le Petit Prince) vyšiel po prvý raz v apríli 1943 v New Yorku a krátko na to aj s ilustráciami vo francúzskom vydaní. Je to príbeh pilota, ktorý stroskotá na Sahare a stretáva sa tam s malým princom, ktorý prišiel z ďalej planétky. Rozprávkový príbeh plný metafor, prirovnaní a láskavých myšlienok. Toto dielo vychádza teraz z „papierového vydania“ do divadiel. „Iniciátorkou, aby sme takéto dielo uviedli na doskách divadla, bola kostýmová výtvarníčka Eva Farkašová. Pracovali sme v minulosti na viacerých inscenáciách. Väčšinou sa venujem rozprávkovým réžiam, tak sme sa s divadlom dohodli, že pripravíme spomínané dielo práve pre divadlo v Trnave. Je všeobecne známe, že Malý princ má v sebe isté fluidum. A s tým sme aj my zápasili. Napokon sme prišli s akýmsi rodným divadlom, teda divadlom

pre deti a dospelých. Prišli sme na divadelný tvar, ktorého spoločným menovateľom sú emócie,“ hovorí režisér Peter Palik.

Na javisku Divadla Jána Palárika ide o nevšedné prepojenie činoherného a bábkového divadla. Na tom má výrazný podiel významná kostýmová výtvarníčka Eva Farkašová. Podľa režiséra Petra Palíka išlo aj o rozohranie jednotlivých postáv – pilota, princa, kráľa, pijana, biznismena, lampára, zemepisca a líšky. „Cez dialógy sa rozkryli vzťahy medzi princom a ďalšími postavami, a najmä voči pilotovi. Jednoducho, chceli sme, aby tieto postavy na javisku ožili,“ hovorí Peter Palik.

„Na inscenácii som spolupracoval s vynikajúcim klaviristom Danielom Špinerom. Je to aj hudobné predstavenie, keďže hudbu na javisku počuť neustále,“ hovorí jej autor Martin Geišberg. „Snažili sme sa priniesť aj výtvarný zážitok z celého divadla. Dramatický text nesie v sebe silu sám osebe, takže netreba naň tlačiť. A keďže je Malý princ typom literatúry, ktorú chápeme až v istom veku, snažili sme sa pre deti priniesť nejaký výtvarno-emočný obraz, ktorý by ich priblížil k tomu, čo dospelí hlavou dobehnú.“ Na-

priek tomu, že aj samotná kniha bola určená pre deti, svojím filozofickým rozmerom bola pre celkom najmenšieho čitateľa náročná. A preto je divadelná inscenácia podľa dramaturga zbavená tejto náročnej filozofie, ktorá nie je ani dramatickým textom, a tak sa na divadelné dosky príliš nehodí. „Myslím, že sa podarilo urobiť zrozumiteľnú adaptáciu knihy,“ dodáva Martin Geišberg. Tvorcovia pripomínajú, že príbeh Malého princa by sa nedostal na javisko, keby v tomto období neprišlo k uvoľneniu práv na použitie diela. Preto po ňom siahli viaceré divadlá a Malý princ sa začína aj filmovo spracovávať. Inscenáciu inšpirovanú knihou pripravili nedávno v Česku, v bratislavskom divadle Ludus, v divadle v Banskej Bystrici a rovnako téma Malého princa rezonovala v apríli aj na rovnomennej výstave v Galérii Mesta Bratislavy v Mirbachovom paláci. Antoine de Saint-Exupéry (1900 – 1944) bol francúzsky spisovateľ, letec a často je považovaný aj za filozofa. V rodine mu hovorili Kráľ Sniečko, pre jeho modré oči a blondé vlasy. Od detstva prejavoval literárne i výtvarné nadanie a záujem o letectvo. Študoval

parížsku Akadémiu výtvarných umení, no štúdium nedokončil. Namiesto toho nastúpil k 2. leteckému stíhaciemu pluku v Štrasburgu a stal sa pilotom. Pracoval u rôznych leteckých spoločností, lietal na afrických aj transatlan-

tických linkách v Severnej i Južnej Amerike. Na začiatku druhej svetovej vojny odišiel do USA, aby sa tu stal letcom prieskumného útvaru pri 7. americkej armáde. V tom období vyšiel Malý princ. Knihu venoval židovskému priateľovi Léonovi Wertherovi, ktorý sa počas nacistickej okupácie schovával na francúzskom vidieku. 31. júla 1944 vzlietol z Korziky k letu nad Francúzskom, z ktorého sa už nevrátil. Okolnosti jeho smrti nie sú dodnes jasné. ■

Martin Jurčo, foto: Galéria Výklad

Výklady „Pod stĺpmi“ sa menia na galériu

Zaiste si pamätáte niekdajšie veľké predajne kusového a metrového textilu s prívlastkom „Pod stĺpmi“, ktoré boli celé desaťročia od postavenia budovy na pešej zóne začiatkom 80. rokov využívané na rovnaký účel. Po rokoch z dvoch obchodov zostal už len jeden a samostatné objekty výkladov občas poslúžili na výstavu detských výtvarných prác. Keďže tento priestor vlastní mesto, ponúklo ho mladým kreatívnym ľuďom. Tri nepoužívané výklady v júni zastrešili prvú výstavu s viacznačným názvom XY metrov štvorcových. Tak odštartovala svoju existenciu Galéria Výklad.

Projekt takejto nevšednej galérie si zobralo pod patronát známe kreatívne centrum Kubik nápadov, o ktorom sme už informovali aj v Novinkách z radnice, a zastrešilo ho prostredníctvom občianskeho združenia Bronco. „Projekt riešime už viac ako rok a nápad vznikol pri každodennom chodení okolo týchto výkladov. Naša organizácia pôsobí v Trnave od roku 2009 a doteraz sme dobrovoľnícky pripravovali pre širokú verejnosť podujatia ako je Trnavský rínek, Blšák a Trnavský piknik. Som rád, že sa našiel priestor, kde môžeme vytvoriť platformu pre umelcov. Výhodou je, že takáto galéria umožňuje návštevníkovi vidieť umelecké dielo bez nejakých obmedzení,“ hovorí Peter Lančarič zo združenia Bronco. „Výhodou je, že tento priestor je na Hlavnej ulici, kde je veľká frekvencia okoloidúcich. Ľahšie sa

dostaneme k ľuďom, návštevníci nemusia ísť zámerne do galérie, ale nájdu si umenie priamo vo výklade. Nechceli sme ponúkať maľbu a klasické umenie, ale skôr pracovať s priestorom. Výhodou je, že výklad nie je súčasťou obchodu, ale vystupuje do priestoru a má zvláštny tvar. Preto aj vyzývame súčasných umelcov, aby nám posielali svoje návrhy takýchto site-specific projektov,“ hovorí Kristína Minaričková.

Site-specific art je umenie zasadené do kontextu určitého priestoru, ktorým je priamo vymedzované. Táto umelecká forma závisí od konkrétneho miesta, jeho atmosféry a histórie, ktoré sú zároveň prvotným zdrojom inšpirácie pre vznik príbehu diela či stvárnenie súvislostí. Kurátori chcú dávať priestor predovšetkým takýmto projektom. „Chceme, aby ľudia premýšľali o umení inak ako to bolo doteraz. Teda nielen, že je dielo krásne, ale ako umelec predstavuje kontext, v ktorom vzniká,“ hovorí teoretička umenia Kristína Minaričková, ktorá je koordinátor-

kou projektu, podobne ako estetik a kurátor prvej výstavy XY metrov štvorcových Peter Molári. „Názov výstavy autorov Lucie Milatovej a Erika Michalčíka bol aj pre nás prekvapením. Využili sme teda moment prekvapenia súvisiaci s kindervajčkami pri ich odbaľovaní. Bolo to nostalgické ohliadnutie do detstva, ale aj náhľad na našu vlastnú sentimentalitu, s ktorou si často toto obdobie spájame. V 90. rokoch totiž tento výklad slúžil ako priestor, kde sa prezentovali nielen predávané odevy, ale bol aj platformou pre zberateľov miniatúr z kindervajčiek,“ hovorí kurátor Peter Molári.

Projekt Galérie Výklad odborne zastrešuje Roman Gajdoš z Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity. Na galériu sú využité dva výklady, počas leta by sa jeden z nich mal využiť na prezentáciu súčasného remesla a dizajnu. Podľa prevádzkovateľov by sa výstavy mali obmieňať každý mesiac, rovnako by sa mali striedať aj rôzne druhy a formy výtvarného umenia. ■

Martin Jurčo

Niektoré projekty Mestských zásahov by možno mesto mohlo v budúcnosti realizovať

Možnosť navrhnúť úpravy v rôznych lokalitách Trnavy využila široká verejnosť v projekte Mestské zásahy. Nielen laici, ale aj študenti architektúry, výtvarníci a samotní architekti vypracovali päťdesiat hotových projektov. Návrhy na úpravu verejných priestorov, ale aj projekty premien celých lokalít mesta mala možnosť vidieť široká verejnosť aj na výstave v Synagóge – Centre súčasného umenia i prostredníctvom prehľadného katalógu.

Projekt Mestské zásahy bol už vyskúšaný vo viacerých slovenských mestách. Celú myšlienku odštartovali v roku 2007 architekti Oliver Sádovský a Matúš Vallo. Vyzvali kolegov – architektov, aby bez nároku na odmenu vybrali lokality a navrhli zmeny či architektonické riešenia rôznych častí Bratislavy. Systém je teda jednoduchý a zdá sa, aj úspešný. Bez vplyvu developerov, investorov a kompromisov vychádzajúcich z ďalších faktorov sa napokon vytvorila platforma na zbieranie nápadov a návrhov od širokej verejnosti.

V našom meste zastrešilo projekt Mestské zásahy občianske združenie Publikum. Po úvodnom vyhlásení výzvy v jarných mesiacoch a zbieraní nápadov prostredníctvom webovej stránky pokračovali v júni v synagóge na prezentácii päťdesiatich projektov na veľkorozmerných paneloch. „Do projektu sa mohla verejnosť zapojiť dvomi spôsobmi. Prvým bolo zaslanie podnetu cez webovú stránku. Takýchto návrhov bolo 92. V päťdesiatich z nich verejnosť prišla s väčším typom projektov s vizualizáciou a navrhnutím podrobností. Viac ako polovica z nich bola lokalizovaná do centra mesta. Väčšiu časť návrhov tvorili akési korekcie verejného priestoru. Aj tie sú zaujímavé, no nás najviac oslovili projekty v podobe konkrétnych zásahov. Sú to návrhy, ktoré zveľaďujú plochu alebo objekt a povyšujú ich na vyššiu úroveň,“ charakterizuje projekty kurátor výstavy Filip Krutek a vysvetľuje rozdiel medzi návrhom na umiestnenie rôznych trojrozmerných

objektov a pridanou hodnotou komplexnejších projektov, ktoré zvýšia komfort a revitalizujú lokality. „V prípade trnavského cukrovaru sa zišli dva projekty riešiace využitie priestoru areálu niekdajšej fabriky. Je to stará architektonicky kvalitná industriálna stavba, no projekty hovorili skôr o spoločenskej stránke využitia tohto areálu, nie objektu ako takého. Napríklad niektorých návštevníkov výstavy prekvapil veľkolepý návrh riešenia statickej i dynamickej dopravy v centre mesta vybudovaním akýchsi viacpodlažných poschodí. Z hľadiska rozpočtu vyzerá byť návrh vysoko naddimenzovaný, no efektívne rieši nielen problém parkovania, prechodu áut, ale i zelené plochy. Tento projekt možno považovať za najkomplexnejší,“ hovorí Filip Krutek.

Pristavme sa pri niektorých ďalších zaujímavých projektoch. Miroslav Beňák riešil problém architektúry a urbanizmu obdobia 70. a 80. rokov, ktoré dokumentujú najmä stavby OD Jednota, domu kultúry, Balakova a napríklad aj niekdajšej budovy GR Tatrasklo. Keďže je o takéto modernistické objekty čoraz väčší záujem aj u turistov, autor navrhuje rehabilitáciu „trnavskej moderny“ prostredníctvom zvýraznenia kvalít stavieb a využitia potenciálu týchto objektov. Ide najmä o odstránenie vizuálneho smogu reklám, vyčistenie a zjednotenie priestoru v okolí a napríklad aj zintenzívnenie zelene. Touto témou sa zaoberá aj Eva Šestinová v návrhu rehabilitácie stavby domu kultúry. Použitie pohľado-

vého betónu, štyroch členitých častí stavby so zošíkmenou plochou, prispôsobujúcich sa ostatným objektom na námestí, i mnohé menej známe kvality objektu. To, čo by mohlo objekt domu kultúry rehabilitovať, chce zdôrazniť autorka prostredníctvom projektu komentovaných prehliadok, nakrútenia dokumentu, predajom suvenírov, prehodnotenia zásahov do pôvodného zväzku stavby. S projektom prepojenia historického s moderným mestom prišla Kristína Staneková – s návrhom vytvorenia priechodov pre peších, sprístupnenia hradobnej ochodze či bezkolízneho prepojenia s Hospodárskou ulicou. Zaujímavé sú riešené projekty, ktoré myslia na priestor v okolí Trnávky napríklad v lokalite promenády či Vajslovej doliny formou rôznych chodníkov, lávok alebo schodíkov. Najviac projektov sa venuje revitalizácii lokalít tak, aby získali oveľa lepší vzhľad a využiteľnosť. Ide o lokality Zeleného kríčka, lávky k poliklinike Družba, Ružového parku i lokality na sídliskách – napríklad pri zimnom štadióne či na Prednádraží. Na Ulici G. Dusíka navrhujú pešiu zónu, na Študentskej ulici chcú zatraktívniť stredovú zelenú plochu a v Modranke chcú celkovo oživiť ponurý priestor v okolí kultúrneho domu. Jednou z tých, ktorí sa aktívne zapojili a iniciovali aj niektoré návrhy, bola architektka Zuzana Nádaská. „Vybrali sme jeden z projektov, ktoré boli vypracované ako štúdiá pre Správu kultúrnych a športových zariadení v roku 2007 – rekonštrukciu

areálu kúpaliska Kamenný mlyn. Snažili sme sa túto rekonštrukciu navrhnuť tak, aby sa využil daný priestor, jeho veľký prírodný potenciál, a aby kúpalisko spĺňalo aj dnešné štandardy,“ hovorí Zuzana Nádaská, ktorá je pedagógičkou aj na Katedre architektúry Stavebnej fakulty STU v Bratislave. Projekt pripravila s dcérou Kristínou Stanekovou a architektom Jozefom Michalkom. „Zaangažovala som aj svojich študentov, a tak vznikli dve práce. Ide o revitalizáciu promenády, ktorú vypracoval študent prvého stupňa štúdia Lukáš Kopiar. Problém uchoпил veľmi citlivo a formou minimalistických zásahov zvýšil atraktivitu a atmosféru parku. Snaží sa posunúť umelecké diela z okrajovej

polohy od galérie plastiky do centra parku. Tak zvýšil kultúrnu, športovú a oddychovú atraktivitu Bernolákovho sadu. Projekt Veroniky Martinkovičovej sa dotkol sídliska Prednádražie. Sú tam zrekonštruované detské ihriská, no chýba tam sociálne zázemie a vybavenosť ako sú toalety či kaviarne. Nechala sa inšpirovať blízkosťou železničnej trate, a tak toto zázemie navrhla formou búdok v štýle malých vagónikov,“ hovorí Z. Nádaská.

„Z hľadiska počtu projektov ide o optimálne množstvo. Pozitívom je aj komplexnosť návrhov. Mnohé z nich riešia všetky aspekty realizácie vrátane administratívnych prvkov. Za určitých okolností by sa dali realizovať aj hneď.

Cesta od dnešného dňa až po realizáciu bude však dlhá, no my sa budeme snažiť napomáhať tomuto procesu. Teší nás, že mesto deklaruje, že niektoré projekty by mohlo realizovať,“ hovorí Michal Klembara.

Primátor Peter Bročka hodnotí pozitívne množstvo navrhovaných úprav. Aj keď mesto zatiaľ v rozpočte nemá položku na realizáciu zámerov z týchto projektov, nie je vylúčené, že niektoré z návrhov si osvoja mestskí poslanci a podporia ich v budúcnosti aj v mestskom zastupiteľstve. ■

Ak ste výstavu nestihli, môžete si návrhy detailne prezrieť aj na webovej stránke www.trnava.zasahy.sk.

Pavol Tomašovič

Trnavská poetika 2016 v záhrade pri Trnávke

Leto a dovolenkové obdobie je vhodným časom na pozastavenie, oddychnutie a načerpanie nových síl. Netreba na to veľa peňazí, ani ďaleko cestovať. Iba ak za hranice bežného zhonu a kolobehu života. Často stačí málo. Napríklad stretnutie v náručí prírody, uprostred harmónie. Takúto možnosť pre všetkých, ktorí budú začiatkom leta ešte v Trnave a majú radi poetické slovo, pripravilo Slovenské centrum medzinárodnej organizácie spisovateľov PEN v spolupráci s Knížnicou Juraja Fándlyho, Klubom priateľov Trnavy, Trnavským samosprávnym krajom a Mestom Trnavou. V záhrade Knížnice Juraja Fándlyho sa uskutoční 12. júla o 17.00 h podujatie s názvom Trnavská poetika 2016.

Trnava bola vďaka historicko-kultúrnemu zázemiu vždy mestom literárnej inšpirácie. Popri mnohých známych osobnostiach, akými boli Ján Silván, Ján Sambucus, Anton Bernolák, Ján Hollý, Andrej Žarnov, Miroslav Válek, Ján Stacho či Viliam Turčány, tu žili a pôsobili desiatky ďalších literárnych tvorcov. Trnava bola srdcom Slovenského učeného tovaríšstva, Katolíckej moderny aj tzv. Trnavskej skupiny. Našťastie, fenomén inšpirujúceho mesta je cítiť aj dnes. Potvrzuje to množstvo literárnych podujatí, spolkov a aktivít počas celého roka. Viacero z nich prezentuje práve autorov žijúcich a pôsobiacich v Trnave. Na plodné literárne podhubie chce nadviazať aj stretnutie v záhradnom prostredí Knížnice Juraja Fándlyho s názvom Trnavská poetika 2016. Na letné júlové popoludnie pripra-

vilo Slovenské centrum PEN nielen spomienku na viacerých trnavských autorov či trnavské reálie, ale aj prezentáciu tohtoročnej tvorby členov Spolku slovenských spisovateľov Zlaty Matlákovéj, Miroslava Danaja, Štefana Kuzmu a Pavla Tomašoviča. Štefan Kuzma zároveň pre čitateľov pripravil na toto leto tri nové zbierky poézie s názvami Cena studne, Rukojemník vody a Naveky. Už samotný názov prvých dvoch zbierok má v sebe zakódovanú symbolickú paralelu s letom a letným obdobím. Dôležitosť vody si azda najintenzívnejšie uvedomujeme práve počas leta. Štefan Kuzma vidí vo vode bytostný rozmer našej existencie: „Život zurkoce / hlboko v duši vody / v ozvene slova“ (Cena studne). Slovo, ktoré odznie v záhrade knižnice, má ambíciu stať sa nielen osviežením, ale i načretím do stud-

ne ľudského bytia. Lebo či chceme, alebo nie, či vieme, alebo si to nepriznáme, sme rukojemníkmi vody. Bez nej nemôžeme žiť. Sme, ako píše básnik, „v zajatí vody / nebeskej abecedy / striebristej dúhy“ (Rukojemník vody). Platí to aj o spoločnosti, o ľuďoch i o jednom meste. Našom meste. Nemôžeme v ňom žiť bez slova, bez dorozumenia a vzájomného rešpektu. A, prirodzene, bez hudby. Tú nám počas pikniku v záhrade pri rieke Trnávke sprostredkujú Palo Opatovský a Laci Pagáč.

V prípade, že voda v podobe dažďa, ktorej sme rukojemníkmi, bude chcieť ovlažiť celé mesto, podujatie sa uskutoční v budove knižnice. Tak či tak, ak prídete, nebudú vám chýbať ani slovo, ani voda, ani hudba. ■

Martin Jurčo, foto autor a archív M. P.

Marta Patáková: „Aj v syntaxi sa dajú hľadať i nachádzať zaujímavosti“

Jej práce pozná azda každý žiak základnej i strednej školy, nehovoriac o absolventoch slovakistiky. Zaoberala sa síce najmä otázkami tvorby a stavby vety, ale napríklad aj pravopisu a štylistiky. Navyše je jej život spojený s našim mestom, veď sa tu nielen narodila, dvadsať rokov pôsobila, ale podnes tu aj žije. Jazykovedkyňa Marta Patáková (nar. 9. októbra 1934 v Trnave) študovala slovenský jazyk na Fakulte spoločenských vied Vysokkej školy pedagogickej v Bratislave (1954 – 59), v rokoch 1954 – 60 bola učiteľkou v Základnej škole v Trstíne a neskôr pracovala ako odborná asistentka v Pedagogickom inštitúte v Trnave (1961 – 64).

S Trnavou sa spájalo pracovné a pedagogické pôsobenie Marty Patákovovej viac ako dvadsať rokov, veď v rokoch 1964 – 84 pracovala na Katedre slovenského jazyka na Pedagogickej fakulte UK so sídlom v Trnave. Na tomto pracovisku pôsobila aj ako vedúca katedry a zástupkyňa fakulty pre výchovno-vzdelávaciu činnosť. Po presune fakulty do Bratislavy prijala v roku 1984 ponuku Vysokkej školy pedagogickej v Nitre a viac ako desať rokov pôsobila na tamojšej Katedre slovenského jazyka, kde bola aj vedúcou katedry.

Martu Patákovú si pamätajú nielen študenti slovakistiky, ale aj bežní používatelia rôznych jazykovedných príručiek. Najväčšiu popularitu jej priniesli praktické príručky pre žiakov, študentov a učiteľov slovenského jazyka. Najmä knižky Ako rozoberať vety (vyšla až v siedmich vydaniach) a rovnako aj Pravopisný výcvik v 5. – 8. ročníku ZŠ (v spoluautorstve s Annou Rýzkovou) i príručky Cvičenia zo štylistiky (1974, 1989), Slohové rozbor v ukážkach (1975) a mnohé ďalšie. Marta Patáková je spoluautorkou aj niektorých stredoškolských učebníc. Dodnes si rada spomína najmä na svoje trnavské obdobie, a najmä tí usilovní študenti ju majú vo svojich myšliach ako prísnu, no spravodlivú pedagogičku.

■ Vyrastali ste v ako dcéra profesionálneho vojaka československej armády. Aké bolo vaše

detstvo a prvé predstavy o budúcom povolani?

- Narodila som sa v rodine dôstojníka a mamička bola domácou. Mala som dvoch súrodencov. Študovala som na gymnáziu a od začiatku som mala predstavu, že pôjdem na medicínu. Začiatok päťdesiatych rokov ma však v tomto veľmi ovplyvnil. Pohľad na Slovenské národné povstanie, v ktorom sa aktívne môj otec zúčastnil, nebol vtedy veľmi pozitívny. Vieme, že v tom čase boli procesy s povstaleckými generálmi, hovorilo sa o buržoáznom nacionalizme. Jednoducho, situácia bola zlá. Malo to politický vplyv na môjho otca a logicky aj na moje prijímacie skúšky. Tak ma na medicínu neprijali, „pre nedostatok miesta“, no odvolanie som si nepodala a ani som to neskôr už neskúšala. Tak som išla učiť. Najprv som učila na Základnej škole v Trstíne, kam som každý deň z Trnavy dochádzala. Táto životná etapa mi dala veľa skúseností a rada si na toto obdobie spomínam. Moje deti – žiaci – si ma pamätajú dodnes. A sú dnes rovnakí dôchodcovia ako ja. Prednedávnom zorganizovali aj stretnutie. Už som ich jediná učiteľka, ktorí si môžu pozvať. Postupne ako som v Trstíne učila, som sa dostala na vysokú pedagogickú školu a vyštudovala som slovakistiku.

■ Kde ste v Trnave vyrastali a čo vám zostalo z tohto obdobia v pamäti?

- Detstvo som až do vojny prežila v Trnave. Najprv sme bývali na Halenárskej ulici vo vojenských bytoch a potom blízko námestia na Hviezdoslavovej ulici. Môj život je teda veľmi prepojený s Trnavou i s trnavskými kostolmi. Moje detstvo bolo poznačené aj druhou svetovou vojnou. Tu v Trnave sme sa báli. Trnavskí gardisti a ľudáci nás znepokojovali a vyhrážali sa nám. V noci nám búchali na okná a hrozili, že nás zabijú, vykrikovali: Podme na Patákovu rodinu, a podobne. Otec ako dôstojník totiž prenasledoval práve spomínaných fašistických pohlavárov a ľudákov, čo sa suverénne premávali po Trnave. Potom odišiel do Povstania a my sme sa so súrodencami a s mamičkou na istý čas presťahovali do Jablonice. Otec sa vrátil až v máji 1945.

■ Čo rozhodlo o tom, že ste sa dali na učiteľské povolanie? Keď sa teda nepodarila medicína

- ako prišlo práve na učiteľstvo? - Nikdy v živote by mi nenapadlo stať sa učiteľkou. Mala som pred sebou medicínu, študovala som kadečo, čo súviselo s liekmi či lekárstvom. To neprijatie ma zronilo, a tak som sa rozhodla, že pôjdem pracovať. Otcova známa mi ponúkla spomínané miesto v Trstíne. Dala som sa na to aj vďaka odvahe, veď som nebola oveľa staršia

ako moji žiaci. Mala som devätnásť rokov, najprv som sa najmä chlapcov trochu bála. Po čase mi prísny riaditeľ povedal, že učím ako „stará učiteľka“ (smiech). Bolo mojou povinnosťou dopĺňať si vzdelanie, a tak som začala študovať na Vysokej škole pedagogickej.

■ Ako si spomínate na trnavské gymnázium, na jeho pedagógov a atmosféru tohto prostredia?

- Moje štúdium sa začalo hneď po vojne v roku 1945. Začala som na dievčenskom gymnázium na Hviezdoslavovej ulici. To bolo vynikajúce prostredie a učili tam skvelí učitelia. Prednášali a učili nás rádové sestry. Na tú dobu to boli vzdelané ženy. Neskôr nás zlúčili s chlapčenským gymnázium. Mojm spolužiakom bol napríklad básnik Jozef Mihalkovič. Chodili sme po večeroch na trnavské korzo. Pár kôl som si po ňom so spolužiačkami urobila občas aj ja, hoci rodičia ma veľmi nechceli púšťať. Spolužiačky mi nechceli ani veriť, keď som sa na spomínanom korze objavila. Neraz hovorili, že radšej som doma pri knihách. Všetci moji spolužiaci sa uplatnili vo svojich odboroch, no nejako sme sa roztratil. Skôr mi zostali kontakty s mojimi študentmi zo spomínaného Trstína.

■ Trnavské slovakistické pracovisko Pedagogickej fakulty UK malo veľmi dobré meno. Vychovalo stovky učiteľov slovenčiny a literatúry a vďaka práci tamjších jazykovedcov vznikol celý rad kvalitných publikácií.

- Bolo to pre nás veľmi smutné, keď našu fakultu zrušili. Bolo to v 21. roku môjho pôsobenia na fakulte. Nepochopili sme, prečo prišlo k presunu do Bratislavy. Na našom pracovisku boli vynikajúce osobnosti z oblasti didaktiky slovenského jazyka aj jazykovedy. Za všetkých spomeniem Valériu Betákovú, ktorá bola významnou metodičkou slovenského jazyka. Vždy vravievala, že darmo má učiteľ odborné vedomosti, no nevie ich podať, žiaci ho neregistrujú ako dobrého učiteľa. Na fakultu som prišla ako mladá asistentka a hneď od začiatku si ma Valéria Betáková

vyhliadla. Mala na mňa veľký vplyv nielen preto, že sme sedeli v jednej miestnosti, ale ovplyvnila ma najmä svojimi názormi o nevyhnutnosti správnych postupov – metód vyučovania.

■ Slovenská syntax je tak trošku zvláštna disciplína. V morfológii (tvarosloví) chápeme, že ide napríklad o správne časovanie a skloňovanie, v štylistike o koncipovanie textu vzhľadom na zámer autora, a podobne. No syntax akoby žiaci vnímali len cez vetný rozbor.

- Syntax porovnávajú aj s matematikou – rovnako tam treba premýšľať a logicky porovnávať. Skladba vety ma vždy zaujímala. Ukryávajú sa v nej mnohé tajomstvá. Väčšinou sa hovorilo o hlavnej a vedľajšej vete, no ďalšími otázkami syntaxe sa veľmi nezaoberalo. Riešila som napríklad otázky zhodného prívlastku, predmetu aj súvetia. Najväčšiu popularitu mi priniesla kniha Ako rozoberať vety. Bola to vtedy veľmi užitočná príručka najmä pre učiteľov. Bola ovplyvnená metodikou spomínanej kolegyně i učiteľky Valérie Betákovej. Práve mám v rukách knižku z roku 1964, ktorú som s ňou napísala. Bola to vtedy pre mňa veľmi veľká česť, že si ma zobrala za spoluautorku. Vtedy bolo zaužívané, že knihy vychádzali ako kolektívne dielo autorov. Toto prvé vydanie pred päťdesiatimi rokmi mám aj s jej venovaním. Vďaka tejto knihe som okrem pedagogickej práce začala

viac písať aj ja už smelšie. K odbornému obsahu bolo potrebné doplniť metodickú zložku. Preto sme začali písať najmä knižky praktických cvičení zo syntaxe i štylistiky. Práve vlastná práca s jazykovým materiálom a precvičovanie javov dávajú možnosť, ako si osvojiť jazykový systém. Takýchto kníh bolo v tom čase málo. Podobne aj problém v rozbere viet bolo potrebné nielen vysvetliť, ale aj precvičiť na konkrétnych vetách.

■ Zaiste si niekedy ani študenti slovakistiky neuvedomujú dôležitosť syntaxe. Že to nie je len skladba vety, ale aj úplne pragmatické používanie čiarok.

- Súvisí to s interpunkciou, ale aj so štylistikou. Ide o postavenie vetných členov. To čo neraz počujeme v médiách a vo verejných prejavoch, to je niekedy neuveriteľné. Niektorí rečníci sú schopní oddeliť predložku od slova alebo vložiť medzi to ešte príslovku. Nehovoriac o rôznych neslovenských novotvaroch slov a o pejoratívach, ktoré do verejného prejavu vôbec nepatria. Niekedy si rečník neuvedomuje, že vo vypovedanej vete je zastúpený celý jazykový systém – jeho zvuková stránka, ale aj morfológia, teda tvaroslovie. Keď niekto neovláda slovné druhy, nemôže ovládať ani vetné členy a správne formulovať vety a vyššie jednotky. Jeden slovný druh má pritom celý rad funkcií. Mám aj rozpisovaný článok na túto tému, teda ako slovné druhy vystupujú

vo vete, koľko majú funkcií a ktoré tvoria sklady – syntagmy. Potom je to už jednoduché.

■ **Pravopis som nespomenul náhodou. Medzi učebnice azda každého žiaka sa v minulosti dostala aj knižka Pravopisný výcvik v 5. – 8. ročníku základnej školy. Napísali ste ju spolu s Annou Rýzkovou. Táto knižka sa dodnes používa a vyšla asi v siedmich vydaniach vo veľkom náklade. Neraz sa hovorí, že kvalita učiteľa slovenčiny sa odráža aj v tom, ako dokáže žiaka naučiť pravopis. Hovorilo sa aj o nedávno zosnulej jazykovedkyni Anne Rýzkovej, že ju poznali ako veľmi prísnu, no spravodlivú pedagogičku.**

– Taký by mal byť učiteľ na vysokej škole. Prísny, ale spravodlivý. Samozrejme, občas sa nájdu vý-

nimky, že aj učiteľ sa môže myliť. Študenti ale vždy presne vedeli a vedia, čo si môžu pri skúške dovoliť, či hovoriť vážne a či tárať, prípadne, či mu niečo odpustíte. Podľa mňa to platí, aj keď dnešná generácia študentov slovenčiny je celkom iná ako tá, ktorú sme zažili my. Napríklad niektorí študenti nás nemali radi práve preto, že sme boli prísne. Možno to presne povedať aj o Anne Rýzkovej, ale vždy bola ochotná študentovi pomôcť, navrhla termín na konzultáciu. Išlo aj o to aký bol študent, či mu na predmete i štúdiu záležalo. Snažili sme sa napriek prísnosti vychádzať si so študentmi, pretože sme si uvedomovali, že komunikácia je základom vzťahu študenta k danému predmetu.

■ **V roku 1985 sa Pedagogická fakulta UK so sídlom v Trnave**

presunula do Bratislavy. Na jej pôde vyrástla iná – Materiálovo-technologická fakulta STU.

– Pre nás ako pracovisko to znamenalo veľkú zmenu a dosť nás prekvapila. Pracovisko bolo vybudované, malo tradíciu, zázemie, odborníkov a naraz sa všetko muselo rozpustiť. Veľmi sme boli z toho smutní, aj keď nám ponúkli ísť pracovať na nové pracovisko do Bratislavy. Keďže som bola prodekanou aj vedúcou katedry, dostala som ponuku ísť pracovať aj na Katedru slovenského jazyka na rovnaké pracovisko do Nitry. Prijala som ponuku Nitry, lebo fakulta bola kúsok od stanice. Napriek tomu, že som tam pôsobila desať rokov, mala som pocit, že také pracovisko, aké bolo v Trnave – s odborným potenciálom i kolektívom – som už nezažila. ■

-eu-

Aj tento rok Trnavčania patrili na literárnej súťaži k najúspešnejším

Slávnostné vyhodnotenie 18. ročníka celoslovenskej literárnej súťaže O cenu Slovenského učeného tovaríšstva sa uskutočnilo 19. mája 2016 na trnavskej radnici. Podobne ako pred rokom, aj tento raz veľmi dobre uspeli Trnavčania. Z celkového počtu sto štyridsiatich súťažiacich bolo sedem autoriek a autorov z Trnavy a všetci si zo súťaže odniesli ocenenia.

Mimoriadna Cena primátora mesta Trnavy bola udelená Trnavčanke Jane Judinyovej. V oblasti poézie získali čestné uznania Trnavčanky Veronika Saganová a Edita Striežencová. Víťazkou tretej vekovej kategórie v oblasti prózy sa stala Mária Kutáková-Opatovská, tretie miesto obsadila Adriána Kondlová a čestné uznania si odniesli Zlatica Roy a Jakub Bruna z Trnavy.

Podľa slov predsedu poroty Jána Gallika mali tohtoročné súťažné práce veľmi dobrú úroveň. „Napriek tomu, že materiálne hodnoty súčasnosti akoby prevyšovali hodnoty ducha, zo vzorky súťažných prác mám pocit, ba skoro presvedčenie, že naši mladí cítia úctu k tradíciám a lásku k našej krásnej domovine,“ povedala členka poroty Adriána Horváthová. Ďalšie ocenenia si odniesli súťažiaci z miest a obcí celého Slovenska, k najúspešnejším však patrili najmä

autori z Topoľčian. Cena predsedu Trnavského samosprávneho kraja bola udelená Viere Pavlendovej z Michalčan, Cena Matice slovenskej patrí Emílii Filipovej zo Svätého Petra pri Komárne.

Prvá miesto v prvej vekovej kategórii autorov poézie obsadila Magdaléna Maritšková z Topoľčian, druhá je Petra Polnišerová z Novej Bane a tretia Miriam Jackaninová zo Svidníka. Víťazom druhej kategórie poézie sa stal Ján Kováčik z Rudna nad Hronom, druhá je Renáta Kuljovská z Bratislavy a tretí Tomáš Povrazník z Levíc.

Ako prvý v tretej vekovej kategórii poézie sa umiestnil Marek Sopko z Nitry, druhé miesta patria Petrovi Šípošovi z Topoľčian a Jozefovi Tomášikovi z Bratislavy, tretie miesta obsadili Zuzana Martišková z Topoľčian a Milada Gerbelová z Bratislavy. Víťazkou prvej kategórie prózy je

Magdaléna Martišková z Topoľčian, druhá je Ema Štullerová z Novej Bane a tretia Adriana Bojnianská zo Sereďe.

Víťazom druhej kategórie sa stal Ján Jakub Pôs z Bojníc, druhé miesto obsadila Katarína Saksová z Banskej Bystrice a tretí v poradí sú Ján Ivančík z Nitry, Ivana Jačalová zo Závažnej Poruby a Andrea Kvaššayová z Považskej Bystrice.

V tretej kategórii prózy sa o druhé miesto za našou víťazkou Máriou Kutákovou-Opatovskou delia Bratislavčanka Katarína Koláriková a Ján Vaník z Brusna, tretia, ako sme už spomenuli vyššie, je Trnavčanka Adriána Kondlová, ktorá sa o toto umiestnenie delí s Jozefom Páleníkom zo Svinnej.

Práce ocenených autorov, ktorí obsadili prvé tri miesta, sú zverejnené v zborníku, ktorý je každoročným výstupom súťaže. ■

Mgr. Milan Ševčík, kurátor historickej knižnice Západoslovenského múzea

Matej Hrebenda chodieval aj cez Trnavu

Slávnostná inaugurácia novej poštovej známky Matej Hrebenda (1796 – 1880) z emisného radu Osobnosti sa uskutočnila 16. júna 2016 v koncertnej sále Západoslovenského múzea. Autorom výtvorného návrhu známky je prof. akad. mal. Dušan Kállay, rytcom František Horniak a autorom pečiatky Adrián Ferda. Na príležitostnej pečiatke sa nachádza klariský kostol, súčasť objektu Západoslovenského múzea v Trnave.

Samotný akt inaugurácie vykonali Mgr. Rastislav Hargaš, trnavský zborový farár, Mgr. Martin Vančo, PhD., vedúci odboru POFIS, Slovenská pošta, a. s., Mgr. Diana Vojenčíaková, riaditeľka mestského kultúrneho strediska v Hnúšti, Ing. Danka Kíráľová z Hnúšte a Ing. Oľga Maciaková, prednostka Mestského úradu v Hnúšti. Znáмка s obálkou prvého dňa bola posypaná tromi hrstami zeme – z Rimavskej Píly, kde sa Matej Hrebenda narodil, z Hačavy, kde žil a odkiaľ vychádzal na svoje cesty s knihami a mendíkom a kde je jeho pamätník a hrob, a z Hnúšte, kde je po ňom pomenované gymnázium.

Matej Hrebenda bol slovenský národný buditeľ a ľudový spisovateľ. Známy bol najmä ako kníhkupec, resp. distribútor slovenských a českých kníh a kalendárov. Narodil sa v roku 1796 v Rimavskej Píle a zomrel v roku 1880 v Hačave. Od narodenia mal zrakovú chybu, no napriek tomu veľmi rád čítal. Keď nevidel, chodil od domu k domu a prosieval ľudí, aby mu čítali. Takto prechodil množstvo dedín a postupne začal roznášať veci ľuďom z dediny do dediny. Sem-tam dostal „pár drobných“, no často nedostal nič. Popri tom bol mendíkom (v evanjelickej cirkvi chudobný žiak ako služobný pomocník kňaza).

Postupom času sa Matej stal „profesionálnym poštárom“. Roznášal balíčky z dediny do dediny, časom sa jeho rádius zväčšoval, často roznášal balíky študentom, ktorí študovali ďaleko od svojich domovov, kupoval knihy u slovenských vydavateľov a roznášal ich k záujemcom. Takto pochodil celé dnešné Slovensko, no bol aj v Prahe, vo Viedni, v Pešti, a pod. Samozrejme, keď cestoval do

Zľava rytec známky František Horniak, autor výtvorného návrhu prof. akad. mal. Dušan Kállay s manželkou

Viedne, tak išiel aj cez Trnavu, čo spomína aj vo vlastnom životopise. Knihy kupoval aj priamo u vydavateľov, aj od ľudí, ktorí chceli staré knihy vyhodiť. Hrebenda knihami a najmä kalendármi počílal ľudí, šíril kultúru a osvetu. Okrem kníh zbieral aj ľudové piesne či rozprávky podobne ako Ján Kollár či Pavol Dobšinský. V rámci svojej distribúcie ponúkal aj „trnavskú tovarišskú rečou napísanú“ Hollého Cyrilometodiadu alebo Slovenské spievanky od Rusa Sreznevského. Roznášal knihy od Fejérpataky-Belopotockého (Palkovičove kalendáre), od tlačiaru Škarniela zo Skalice (Lichardovu Pokladnicu),

ponúkal napr. Hurbanov Almanach Nitra, ktorého 2. ročník bola vôbec prvá kniha napísaná v štúrovskej slovenčine. Hrebendu využívali ako poštára. Štúr po ňom posielal z Bratislavy Belopotockému Palkovičove kalendáre. Toto všetko robil Hrebenda často zadarmo alebo iba za jedlo...

Matej Hrebenda zomrel vo svojich 84 rokoch. Tešil sa z hocijakej maličkosti, z každej darovanej knihy. Nezaujímal sa o slávu. V ľuďoch hľadal priateľstvo, ochotu a šťastie. Často hovorieval: „Nemám nič, nežiadam nič.“ Pri svojej slepote videl oveľa viac ako mnohí cez veľké okuliare. ■

Lenka Fišerová

Učiť sa je možné v každom veku

Univerzita tretieho veku a jej program Latinský jazyk a kultúra

Omnibus usque ad senectutem discendum est. Latinský výrok „všetci sa musia učiť po celý život“ by mohol byť mottom vzdelávacieho programu Univerzita tretieho veku, ktorý beží na slovenských univerzitách a teší sa narastajúcemu záujmu zo strany(nielen) seniorov. Na Filozofickej fakulte Trnavskej univerzity sa okrem iných programov pred troma rokmi rozbehol trojročný študijný program Latinský jazyk a kultúra zabezpečovaný Katedrou klasických jazykov a v tomto roku boli promovani jeho prví absolventi.

Štúdium sa zameriavalo na získavanie vedomostí z latinského jazyka a antických literatúr, mytológie a kultúry a na osvojenie si poznatkov o starovekých dejinách a civilizácii. Viaceré prednášky sa venovali dedičstvu antiky v európskej kultúre, osobitne s prihliadnutím na odraz antiky v ďalších dejinných etapách v slovenskej kultúre. Absolventi nadobudli schopnosť preložiť jednoduchý latinský text, získali teoretické i praktické vedomosti o antickej vzdelanosti v širších interdisciplinárnych súvislostiach a mali možnosť absolvovať odborné exkurzie. Výučba sa realizovala vo forme dvoch vyučovacích hodín za týždeň, vždy v piatok popoludní. V rámci prednáškových blokov, ktoré sa striedali s hodinami gramatiky, odznali zaujímavé témy z rímskej histórie a každodennosti, napr. portréty rímskych cisárov, ženy v antike, architektonické zaujímavosti, šťastné i nešťastné osudy Ríma a Itálie či mnoho ďalších pozornosť si zasluhujúcich tém. Bez povšimnutia však neostala ani latinská tvorba v stredoveku a novoveku. Veľkej obľube sa tešili hodiny zamerané na latinské citáty a ich ekvivalenty v slovenčine. V predvianočnom období sa poslucháči oboznámili s latinskými vianočnými koledami a liturgickou dramatickou tvorbou stredoveku. Hodiny, ktorých náplň tvorila práca s textom autora súvisiaceho s Trnavou – napr. slávneho trnavského rodáka Jána

Sambuca, hodnotili poslucháči veľmi pozitívne. V študijnom pláne boli zaradené tri exkurzie, vždy v letnom semestri. Prvou z nich bola exkurzia do archeologického parku Carnuntum, ktoré bolo rímskym sídlom provincie Panónia a leží v katastri obcí Petronell a Bad Deutsch-Altenburg v Dolnom Rakúsku. Vo veľmi atraktívnej a živej forme sa tu poskytuje návštevníkom pohľad na vojenskú a civilnú architektúru provinčných miest Rímskeho impéria a umožňuje vytvoriť si predstavu o každodennom živote rímskeho človeka, k čomu prispieva aj odborný výklad. Druhá exkurzia sa realizovala priamo v Trnave, kde sa študenti vydali po stopách latinčiny v uliciach mesta, ktoré bolo významným centrom uhorskej vzdelanosti už od 17. storočia. Takouto formou sa poslucháči nielen bližšie obozná-

mili s históriou, ale všimli si aj nápisy na historických budovách, ktoré sa následne pokúšali preložiť a vysvetliť. Exkurzia zároveň poslúžila ako impulz všímať si podobné stopy latinskej jazykovej kultúry v iných slovenských a európskych mestách, v ktorých zanechala latinská vzdelanosť nezmazateľnú črtu. V poslednom roku štúdiá sa uskutočnila návšteva mesta Pezinku a jeho dvoch múzeí, ktorá sa začala prehliadkou expozície vinohradníckej a mestskej kultúry Malokarpatského múzea. Riaditeľka Mestského múzea zasa predstavila historické zbierky, najmä latinské dokumenty, a v zaujímavom výklade ponúkla pohľad na Pezinku od jeho najstarších dejín až po súčasnosť a plán aktuálneho výskumu múzea. Tri roky práce s poslucháčmi priniesli nové skúsenosti aj pre pedagógov. Aktívne učenie sa

nového jazyka bolo pre väčšinu frekventantov veľkou výzvou a počas prestávok preberali s vyučujúcimi odprednášané témy v živých diskusiách, ktoré boli prínosom aj pre pedagógov. Rozhovory prispeli k tomu, aby učiteľ dokázal vhodnou formou priblížiť jednotlivé témy inej veľkej skupine poslucháčov. Úsilie študentov bolo nakoniec ocenené úprimnou vďakou zo strany vyučujúcich za ich dôslednú účasť na prednáškach, aktívnu prácu na hodinách a celkový záujem. Slávnostná promócia absolventov Univerzity tretieho veku sa konala 3. júna 2016 na pôde Trnavskej univerzity.

Katedra klasických jazykov sa vzhľadom na pozitívne skúsenosti rozhodla v akademickom roku 2016/2017 znovu otvoriť program Latinský jazyk a kultúra,

ale zároveň záujemcom ponúknuť nový, dvojročný študijný program Antika včera a dnes. Novootváraný kurz prepojí viacero humanitných disciplín a bude sa venovať vybraným aspektom obdobia antiky. Študenti sa oboznámia s najdôležitejšími historickými udalosťami a osobnosťami, ako aj s významnými predstaviteľmi gréckej a rímskej literatúry. Venovať sa budeme antickým umeleckým dielam, ktoré našli ohlas v neskorších umeleckých obdobiach. Súčasťou kurzu sa stanú prednášky o antickej filozofii, myšlienky ktorej stáli pri zrode európskej spoločnosti. Neobídeme ani rímske právo – základ európskeho právneho systému. Reálne antickej spoločnosti preberieme s ohľadom na prepojenie so súčasnosťou. V literatúre, architek-

túre, umení aj všade okolo nás budeme hľadať dedičstvo antiky. V pláne sa opätovne počíta s niekoľkými atraktívnymi exkurziami. A kam budú smerovať? To bude prekvapením pre aktívnych a poznania chtivých poslucháčov. Srdečne teda pozývame záujemcov k nahliadnutiu do zaujímavého sveta antiky a latinskej kultúry vôbec a budeme sa tešiť na ďalších poslucháčov nových ročníkov Univerzity tretieho veku. V prípade záujmu nájdete všetky ďalšie informácie na webovej stránke Trnavskej univerzity <http://www.truni.sk/sk/studijne-odbory-otvarane-na-utv-pri-tuv-akademickom-roku-20162017>. S prípadnými otázkami je možné kontaktovať aj priamo Katedru klasických jazykov prostredníctvom emailu na adresu: klasjaz@truni.sk. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: archív H. D.

Cyklitom rozdelili krajské tituly

Úzke galusky majú za sebou dvojdielny súboj o kráľa malokarpatského regiónu, hlavná kategória svedčala Vrankovi z CK Olympik

Zdá sa, že cestná cyklistika v Trnave chytá druhý dych. Dlhé roky popredná bašta tohto olympijského športu dáva v ostatnom čase dôstojný priestor aj súťažiam pre každého záujemcu, bez rozdielu veku či výkonnosti. Mestská samospráva najnovšie vstúpila do spoločenského kabátca úzkych galusiek júnovou novinkou. Slávnostné vyhlásenie dvojdielnych majstrovstiev kraja bolo totiž v reprezentačných priestoroch trnavskej radnice. Stalo sa tak v pondelok 20. júna podvečer. S touto myšlienkou prišiel riaditeľ súťaže a poslanec mesta Trnavy Adam Peciar. Pripomeňme, že prvú kapitolu regionálneho open-šampionátu vyhral Ľuboš Malovec (Cycling Academy Team). Keďže odchovanec trnavského CK Olympik počas druhého dejstva krajskej

Z trnavského cyklistického prostredia prinášame vzácnu historickú snímku. Pochádza z tridsiatych rokov 20. stor. a je na nej zvečnené záverečné dekorovanie najlepších jazdcov kritéria v našom starobyľom meste. Ceny odovzdával Karol Stuck (24. 9. 1908 – 5. 12. 1993). Na nezabudnuteľného nestora (tretí zľava, v bielej košeli) sme spomínali minulý mesiac pri príležitosti 60. ročníka medzinárodných pretekov Okolo Slovenska, keď K. Stuck patril v sezóne 1954 medzi ich zakladateľov.

edície úspešne jazdil v reprezentačnom drese SR 60. ročník vr-

cholnej cyklistickej parády v krajine pod Tatrami, známej pod

názvom Okolo Slovenska (zo 141 štartujúcich obsadil v konečnom poradí 38. priečku a v kategórii U23 skončil desiaty), neprítomnosť najväčšieho favorita využil v okruhovej nádielke Karpatského vrchára, so štartom v Dolanoch, všestranný Róbert Bartko. Trať viedla v idylickom prostredí cez Majdán, Lošonec, Smolenice, Horné a Dolné Orešany. Bartkov presvedčivý triumf na tomto zvlnenom okruhu však v súčte oboch dielov nestačil na absolútny krajský primát. Ten si odniesol Daniel Vranko (rok narodenia 1999), ďalší nádejný výhonok už v cyklistickej záhrade Olympiku,

ktorý vyrástol v smolenickom CK Karpaty. Po nedávnom odjazdení časovky jednotlivcov na ceste medzi Trnavou a Dolnou Krupou sa do účastníckeho zoznamu opäť zaradil trnavský primátor Peter Bročka.

Celkové poradie majstrovstiev Trnavského kraja (súčet dvoch podujatí): 1. Daniel Vranko (CK Olympik Trnava, 144 bodov), 2. Róbert Bartko (140), 3. Daniel Pápež (obaja OZ Cyklisti Trnava, 140), 4. Martin Chren (CK Olympik, 140), 5. Ivan Pašek (OZ Cyklisti, 130). Víťazi jednotlivých kategórií: Dávid Ďurko (mini), Branislav Valášek (dorastenci),

Daniel Vranko (kadeti), Martin Chren (juniori), Lukáš Vozár (elite), Daniel Pápež (A-muži), Róbert Bartko (B-muži), Marián Filo (C-muži), Milan Tupý (D-muži), Milan Karaba (F-muži).

Dvadsiaty druhý ročník Trnavskej cyklistickej ligy pokračuje tento mesiac dvoma podujatiami. Obe majú začiatok o pol šiestej podvečer. V stredu 6. júla dostane priestor B-trať, so štartom a cieľom pri Dolnom Dubovom. O týždeň neskôr rozložia organizátori svoj hlavný stan v Modre-Harmónii, kde súčasnú formu TCL-károv otestuje časovka jednotlivcov do vrchu. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: zdroj bernohy.sk

Nevšedné bežecké oslavy pohybu

Trnavská 13 Run s novým centrom v Ružovom sade a úspešný debut 24-hodinovky na Slávi

Súčasťou júnového pivného festivalu sa tretí raz stal vytrvalostný beh Trnavská 13, premiérový so štartom a cieľom v Ružovom sade. Pestrofarebný bežecký had sa natiahol naprieč Trnavou, s obrátkou pri splave v Kamenom mlyne. Účastnícky zoznam tvorilo 144 záujemcov. Vpísali doň aj záujemcov z Ružomberka, Ostravy, Starej Ľubovne, Karvinej, Žarnovice či Tatranských Matliarov. Vodcovských pozícií sa chopil známy atletický tandem, z mužov trnavský maratónec Lukáš Záhorec a zo žien Piešťanka Jana Úradníková. Usporiadateľský štáb pracoval na čele s Radoslavom Filom, Petrom Osuským a Tiborom Santom. Tiež s asistenciou polície i viacerých pomocníkov z vlastných radov dokázali previesť početné štartové pole zaujímavou 13-kilometrovou trasou až do spomínanej rekreačnej zóny za Trnavou a späť. Ďalší nevšedný sviatok v maratónkach dostal priestor 17. a 18. júna. Nadšenci z občianskeho združenia Bernohy, ktorých

Krátko po štarte úvodných členov bežeckých štafiet 24 hodín Le Slávia.

kormidloval Juraj Šintál, pozvali čitateľov dlhých tratí na premiéru 24-hodinovky. Projekt s charitatívnym podtextom sa odvíjal na 630-metrovom asfaltovom okruhu okolo atletického štadióna Slávie. Zámer vyšiel na výbornú. Okrem vyznávačov džogingu z Trnavy a okolia krúžili v športovej lokalite Na rybníku aj maratónici z moravského Prostějova. Hoci v tomto sympatickom stretnutí bežeckej komunity, pod ná-

zvom 24 hodín Le Slávia, nehrali výsledkové záznamy prvoradú rolu, uvedme aspoň najlepšiu štafetu, domáce OZ Bernohy – zostava: Katarína Hittrichová, Lukáš Záhorec, Marek Šefčík, Ľuboš Puškár, Matúš Rojko, Juraj Šintál, Michal Puškár, Andrej Farkaš. Z jednotlivcov stojí za povšimnutie obdivuhodný výkon primátora mesta Trnavy Petra Bročku, ktorý zdolal stokilometrovú métu! ■

Edo Krištofovič, organizačný štáb Trnava – Rysy, foto: 4F

Cykloturistické Rysy 2016 na prahu ďalšieho jubilea

Chcete sa aj vy zúčastniť na legendárnej nonstop cyklojazde? Závaznú prihlášku treba podať do 15. júla

Je štvrtok 28. júla, približne tri hodiny ráno. Napriek tomu, že od začiatku astronomického leta prešiel už viac ako mesiac a to pravé občianske leto sa dostáva do svojho vrcholu, panuje ešte tma. Slnko sa objaví kdesi na východe až oveľa neskôr, no v cykloturistickom „pункte“ v priestoroch bývalého „žoskárskeho“ učilišťa začína byť živo. Nutnú rannú toaletu strieda balenie karimatiek, spacákov, turistických batohov, miešanie pre nezúčastneného dost' záhadných nápojov, ich naplnenie do fľašiek a najmä kontrola verného sprievodcu v najbližších hodinách – športového bicykla. Je stále ešte tma, podaktorí si vypo-máhajú „čelovkami“, aby trafili na miesto štartu XXXIX. ročníka cykloturistickéj nonstop jazdy Trnava – Rysy. Posledný hlt energetickej tyčinky prerušuje neprijemný zvo-lávaci zvuk píšťalky a energický hlas vrchného šéfa jazdy s pouče-ním nielen o férovom správaní sa počas jazdy, ale aj o prípadných „zákernostiach“, ktoré možno očá-kávať na 305 kilometrov dlhej trase Trnavy do Tatranskej Lomnice. Je 3.45 ráno, slnko ešte stále nevy-chádza, no vyše sto členný pelotón cyklistov, sprievodných vozidiel i zberného autobusu, na čele s vodiacim vozidlom sa vydáva na cestu. Najbližšia zastávka bude až za Vtáčnikom, v Horných Hámroch pri pamätníku vojakov trnavskej posádky a občanov mesta, ktorý v auguste 1944 odišli bojovať na vtedajšie povstalecké územie. Bolo treba pri štarte vytiahnuť pláštenku proti dažďu alebo dať do taštičky slnečné okuliare? To v tomto malom sci-fi úvode veru ešte nevieme. Počas uplynulých takmer štyridsiatich ročníkov poča-sie na účastníkoch jazdy vyskúšalo totiž všetky možné „finty“. Vždy

však prišli v podvečer štartova-cieho dňa do cieľa – celá trasa sa totiž ide, čo je ešte stále pre mnohých neveriteľné, jeden deň a na jeden záťah. Bez ohľadu na vek, či pohlavie. Lebo ani to než-nejšie sa nedá zahanbiť, a preto sa v hromade cyklistických dresov, ktoré prihlásení účastníci fasujú pri prezentácii ešte 27. júla, nájdu aj dresy s pekným ladným ženským strihom.

A tu sme pri slovách z titulku „...na prahu ďalšieho jubilea“. Organi-zátori TJ ELÁN Trnava už hľadajú do budúcnosti. Ďalší ročník bude už štyridsiaty od toho úvodného z roku 1974. Komu by počty úplne nesesedeli, tak začiatkom deväťde-siatych rokov uplynulého storočia (veru už) sa zopár ročníkov neko-nalo. Nehodlám tie časy kritizovať, ale akoby sme neboli vedeli, kam patríme...

Cykloturistická nonstop jazda je vďaka pochopeniu mestských i krajských orgánov a sponzorov tu, a ako bolo naznačené, chystá sa na svoj ďalší, jubilejný ročník. Čo je dobré, to netreba meniť, a tak trasa až na niektoré zmeny, ktoré pripravili väčšinou cestári,

pokračuje po príchode na Pohronie aktom vďaka v Nemeckej, precho-dom Čertovice pod Vysoké Tatry, a po zjednotení pelotónu pod Štrb-ským Plesom až do tábora hotela Tatranec pod Tatranskou Lom-nicou s príchodom do dvadsiatej hodiny večernej. Uvítanie pripraví najmä turistický autobus, teda tí, ktorí či už kvôli veku, malým deťom, nenatrénovaným kilometrom, alebo iba tak, zo zvedavosti, chcú sledovať, čo sa deje na trase a zúčastniť sa života v tábore. Nasledovať bude tradičná kapus-tnica a potom tri dni aktívneho života nielen v tábore, ale naj-mä mimo neho. Výstup na vrchol Rysov, zmodernizovaná Chata pod Rysmi, popradský akvapark, spiš-ské mestá, golf vo Veľkej Lomnici i poľské trhoviská ponúkajú bohaté možnosti. Stačí mať odjazdených aspoň 1 500 kilometrov, zaslať do 15. júla záväznú prihlášku a zapla-tiť účastnícky poplatok. Pre záu-jemcov o turistický autobus prvá požiadavka, pochopiteľne, neplatí. V každom prípade sa oplatí pozrieť na <https://sites.google.com/site/trnavarysy>. Tam by malo byť infor-mácií oveľa viac. ■

(lies), foto: Ivan Kopčáni

Future 2016 v tenise mužov

Obe prvenstvá získal vlani na trnavskej antuke domáci Martin Blaško

Medzi letné pozvánky pre trnavských priaznivcov tenisu sa radí aj turnaj mužov na otvorených antukových dvorcoch TC Empire. Je z okruhu Future 2016 a má dotáciu 10-tisíc amerických dolárov. Priestor dostane od 24. do 31. júla. Vstup divákov do hľadiska bude zdarma. Oba vlaňajšie primáty si odniesol Martin Blaško z domáceho prvotligového klubu. V dramatickom finále dvojhry, hranom za úmornej horúčavy, zostal na jeho rakete Tomislav Ternar zo Slovinska po setoch 3:6, 6:4, 6:4. Vo svetovom rebríčku ATP pribudlo na konto celkovo víťaza osemnásť bodov. Ako prezradil šťastný Blaško pri záverečnom dekorovaní, išlo o jeho premiérový singlový titul v takomto mužskom turnaji. A navyše, deň predtým vyhral po boku bratislavského rovesníka Petra Vajdu aj finálový súboj štvorhry, hoci ju spolu hrali prvý raz. Toľko

Devätnásťročný Martin Blaško (vľavo) sa tešil v trnavskom turnaji Future 2015 z oboch prvenstiev. Člen domáceho TC Empire získal deblovú trofej po boku svojho rovesníka Petra Vajdu.

krátky návrat do minuloročného diania. Potiahnu slovenskí tenisti za víťazný koniec turnajového povrazu i teraz?

Milovníkov populárneho olympijského odvetvia akiste zaujme aj infor-

mácia o posune hlavného mužského turnaja ATP Challenger Open v Trnave z doterajšieho septembrového na augustový termín. Hrať sa bude už od 6. do 14. augusta s dotáciou 42.500 eur (+ hospitality). ■

Jaroslav Lieskovský

Dvadsiaty piaty športový deň mestských polícií

Pohár primátora mesta Trnavy si z futbalového trávniku v Modranke odniesli Hodonínčania a ich kolegyne vyhrali vo vedľajšej kolkárni súťaž družstiev aj jednotlivkyň

Dvadsaťpäť rokov jestvovania Mestskej polície v Trnave oslávila široká komunita vo štvrtok 16. júna v Areáli zdravia ŠK Modranka tradičným telovýchovným dňom. Priestor dostal futbalový turnaj mužov a ani teraz nechýbala kolkárska súťaž žien. Pri úvodnom defilé privítal aktérov, vrátane výprav z Moravy a Poľska, viceprimátor mesta Trnavy Matej Lančarič.

Prvý diel vložili do kroniky podujatia na jar 1992 nadšenci okolo náčelníka MsP Igora Keleših. Zo širokého štábu jeho pomocníkov uveďme predovšetkým Pavla Bođu a Milana Hornáčka. Turnaj, jediný svojho druhu na Slovensku, odvtedy ešte nepauzoval a stále ho riadi spomínaná trojica.

S písťalkou dohliadali na priebeh štyroch zápasov 25. ročníka Pohára primátora mesta Trnavy skúsení arbitri Jozef Šmidovič, Tibor Santa a Rudolf Frič. Hoci ani tentoraz neboli výsledky podstatné, spravodajsky spomeňme konečné poradie: 1. MsP Hodonín, 2. MsP Bohumín, 3. MsP Trnava, 4. Straž miejska Zabrze. V hodnotení kanoňerov sa najviac darilo Dušanovi Sochovi (Bohumín), autorovi piatich gólov. Na brankárskom poste ocenila hodnotiacia komisia spoľahlivý výkon Andreja Potočného (Trnava) a z hráčov v poli si odniesol spomienkovú trofej Tomáš Voříšek (Hodonín).

Starostlivo udržiavaný areál v tejto mestskej časti Trnavy bol zároveň dejiskom piatej kapitoly nemenej

oblúbeného súťaženia kolkárok. Mal ho pod palcom Vladimír Baričič a rozhodcovskú pozíciu si vzala na plecía dlhoročná funkcionárska opora domáceho prvotligového klubu Jozef Kráľovič. Aj pod strechou ŠK Modranka uspeli kolkárske tímy spoza rieky Moravy. Víťazný pohár si odniesli hodonínske mestské policajtky a strieborný stupienok obsadili ich kolegyne z Bohumína. Ďalšie umiestnenia: 3. Obvodné oddelenie Policajného zboru Trnava, 4. Straž miejska Zabrze, 5. MTF Trnava, 6. Mesto Trnava. Z jednotlivkyň mala najpresnejšiu ruku Markéta Strapinová (Hodonín). Spoločníčky na symbolickom stupni najlepších našla v striebornej Kataríne Kupkovičovej (Obvod Trnava) a bronzovej Pavle Borotovej (Hodonín). ■

(lies), foto: Marta Országhová

Obdivuhodní tenisoví vozičkáři

Medzinárodný turnaj Slovakia Open na trnavskej antuke v rézii Poliaka Fabisiaka a Rakúšanky Finkovej

Už dvadsiaty tretí raz sa predstavili tenisti na vozíku z rôznych krajín vo vrcholnom podujatí Slovakia Open. Po osemnástich ročníkoch v Bratislave mali trnavskí diváci možnosť vidieť ich obdivuhodné súboje piatykrát. Antukové dvorce TC Empire vyhradili pre súboje vozičkárov od 16. do 19. júna. Boli medzi nimi aj hráči, ktorí už majú vo vrecku nomináciu na tohtoročnú paralympiádu v Riu de Janeiro. Slovensko zastupovala na trnavských kurtoch skúsená dvojica Marek Gergely a Tomáš Masaryk. Žreb ich postavil proti sebe hneď v úvodnom kole, s víťaznou koncovkou skôr menovaného. Pri neúčasti obhajcov lanského prvenstva, Poliaka Kruzelnického a Holandžanky Grootovej, vpísali do galérie nových laureátov.

Medzinárodný turnaj v tenise na vozíku sa hrá v Trnave od júna 2012. Vľavo sedí Rakúšanka Finková, ostatná víťazka trnavskej dvojhry.

Najvyššie nasadeným singlistom bol Kamil Fabisiak z Poľska, dvadsiaty vozičkár aktuálneho svetového rebríčka. Rolu favorita

potvrdil v Trnave presvedčivým triumfom. Medzi ženami si ukoristila primát za dvojhru Rakúšanka Margrit Finková. ■

(lies), foto: klubový zdroj

Obhajcovia prvenstva prídu v júli na Zátvor...

Čierni panteri z Prahy cez druhú sobotu nastúpia proti trnavským buldogom

Areál Strednej odbornej školy elektrotechnickej v Trnave bude vyhradený v sobotu 9. júla poobede lákavému stretnutiu Českej ligy amerického futbalu. Jediný slovenský zástupca v A-skupine totiž po troch júnových vystúpeniach na ihriskách súperov sa opäť predstaví svojim priaznivcom. V atraktívnom zápase od 14.00 h si Trnava Bulldogs zmerajú sily s obhajcom majstrovského titulu, pražským tímom Black Panthers. Hostom sa pokúsia vrátiť aprílovú prehru 14:28 z ich ihriska. Zámorský kouč domáceho družstva John Booker akiste ušije pre svojich zverencov účinnú taktiku do boja proti zdatnému súperovi z metropoly ČR. Na Zátvore býva pri prvoligových zápasoch

Športový areál Energo na Sibírskej ulici už tejto jari videl pri zápasoch ČLAF nejednu podobnú dynamickú okamih.

domácich buldogov výborná divácka atmosféra. Tento mesiac, pri jedinom súboji elitnej česko-slovenskej súťaže v Trna-

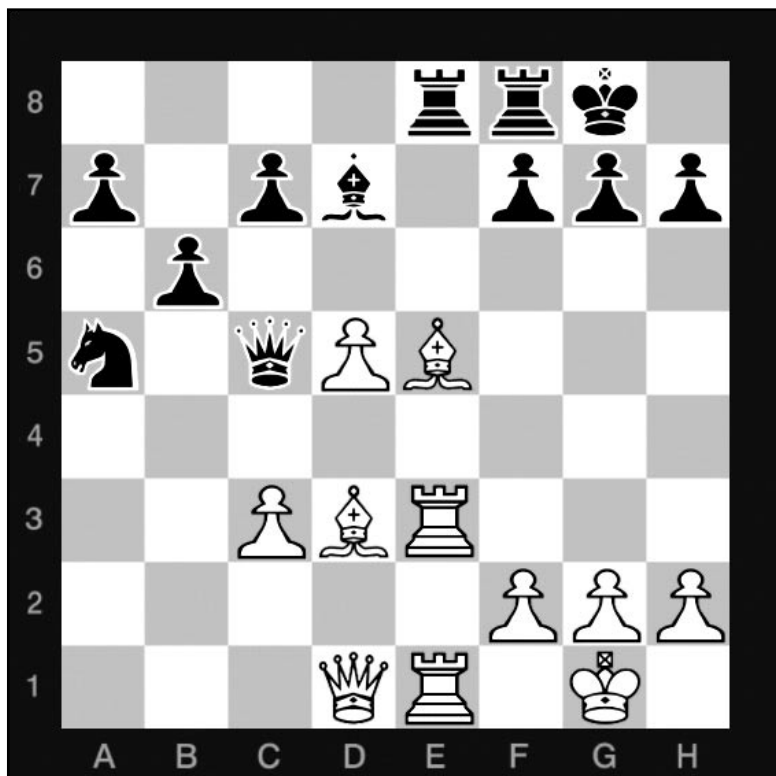
ve, sa o tom môžu presvedčiť aj prípadní noví návštevníci v hľadisku na okraji spomínaného trnavského sídliska. ■

GK

Hrajte kráľovskú hru s Novinkami z radnice

Záver šachovej partie: J. Polgárová – Karpov, Hoogeveen 2003, postavenie po ťahu 24. – Dc5 (11 – 12)

Každý šport sa nedá vykonávať až do smrti športovca, ktorý musí vedieť, kedy má odísť do „športového dôchodku“ a začať sa venovať niečomu inému alebo trénerskej činnosti. Hoci v šachu je to trochu iné, aj napriek tomu sa rozhodla legendárna maďarská šachistka Judit Polgárová (* 23. 7. 1976) zanechať svoju aktívnu šachovú púť už vo veku 38 rokov, čo verejne oznámila počas Šachovej olympiády v nórskom Tromsø r. 2014, kde hrala za maďarský mužský tím. Vyhľadala pre masmédiá, že sa chce venovať svojej rodine, výchove svojich dvoch detí a pracovať v otcovom vzdelávacom projekte zameranom na kráľovskú hru. Najmladšia z troch sestier Polgárových bola asi zázračným dieťaťom, keď v r. 1988 ako prvé dievča v histórii vyhrala majstrovstvo sveta chlapcov do 12 rokov. O dva roky neskôr to isté zopakovala v konkurencii štrnásťročných. Už vtedy mala vyšší rating ako ženská majsterka sveta M. Čiburdanidzeová. Exmajster sveta Michail Tal' sa zahral na prognostika a predpovedal jej, že sa raz stane majsterkou sveta nielen medzi ženami, ale aj mužmi. Jeho predpoveď mu vôbec nevyšla, ale aj tak porazila na šachovnici M. Carlsena, A. Karpova, G. Kasparova, B. Spasského, V. Topalova, A. Ánanda, R. Ponomajrova a ďalších. Ženské turnaje prestala hrať r. 1990. V r. 2005 dosiahla max. osobný rating 2 735 bodov. Súčasná majsterka sveta Číňanka Yifan Houová mala k 1. februáru ELO 2 673 bodov. Medzinárodný titul šachovej majsterky získala v mladšom veku ako R. Fischer

a A. Karpov; mala vtedy iba jedenásť rokov. Veľmajsterkou sa stala, keď mala 15 rokov a štyri mesiace. Obrala tak o prvenstvo Američana R. Fischera, ktorý tento titul dosiahol, keď mal 15 rokov a šesť mesiacov. V r. 1993 porazila v exhibičnom dueli bývalého svetového šampióna B. Spasského a domov si priniesla za víťazstvo 120 000 dolárov. Hoci nepredpokladáme, že číta NzR v printovej podobe alebo na našej webovej stránke, aj napriek tomu Judite želáme pri príležitosti jej významného životného jubilea pevné zdravie a nech zostane vzorovým príkladom pre všetky slovenské dievčatá i ženy, ako treba postupovať, ak chcú v kráľovskej hre dosiahnuť čo najlepšie úspechy. Jej šachové majstrovstvo si priblížime v partii s exmajstrom

sveta Anatolijom Karpovom hranej v holandskom Hoogeveene r. 2003, kde proti sebe bojovali v Steinitzovom variante ruskej hry (C43): 1.e4 e5 2.Jf3 Jf6 3.J: e5 d6 4.Jf3 J: e4 5.d4 d5 6.Sd3 Se7 7.0-0 Jc6 8.c4 Jb4 9.Se2 0-0 10.a3 Jc6 11.c: d5 12.Jc3 J: c3 13.b: c3 Dd6 14.Vb1 b6 15.Ve1 Se6 16.Sd3 Vae8 17.Vb5 Ja5 18.Vbe5 Jc6 19.V5e2 Sd7 20.d5 Ja5 21.Je5 Sf6 22.Sf4 S: e5 23.S: e5 D: a3 24.Ve3 Dc5 ?? (Pozri diagram!). Bielymi figúrami hrajúca Judita, ktorá je na ťahu, ukončila duel rozhodujúcimi dvoma ťahmi, po ktorých sa čierny ihneď vzdal. Úlohou našich čitateľov – riešiteľov je nájsť záver partie.

Riešenie záveru partie Smejkal vs. Plachetka: Po 35. – Vb7 36.Ve1 (36.Vd2 Ve7 37.V2: d4? c: d4 38.V: a5 Vde8 39.Sd3 Vb8

40.Sc4 Vbe8 41.b4 V:e4 42.Va7+ Kh8 43.Vf7 Ve3+ 44.Kf2 Vc8 45.Sd5 Va3 46.Ke1 d3 47.Kd1 f5 48.g:f5 g:f5 49.h5 V:a4 50.V: f5 V:b4 -+; 36.f5?! g5 37.Vh2 Vb6 38.h:g5 h:g5 39.Sb5 Vh8 40.V:h8 K:h8 41.Ke2 Kg8 42.Kd3 Kf7 43.V:d4 c:d4 44.K:d4 Vb7 45.Kd5 Ke7 46.Kc6 Vb8 47.Kc7 Vh8 48.Kb6 Vh4 49.Se2 Vh2 50.Sc4 Vg2 51.Sd5 V:g4 52.K:a5 Vh4 53.Kb5 g4 54.a5 g3 55.e5

Vh2 -+, 36.e5 f:e5 37.f:e5 Vf8+ 38.Kg3 d:e5 39.Vd6 Ve7 40.Sd3 Vf6 41.V:f6 K:f6 42.Kf3 Vb7 43.Sc4 g5 => 36. - Vb6 37.Vd1 Vdb8 38.Sb5 V8b7 39.Vf1 Vf7 40.Kg2 Ve7 41.Ve1 Sc3 42.Ve3 Sd4 43.Ve2 Ve6 44.Kf3 Ve7 45.Ve1 Vf7 46.Sc4 Vf8 47.Vc1 Vh8 sa mohla partia skončiť remízou. V inom dueli z tohto turnaja (hralo sa s obrátenými farbami) sa obaja rozišli

zmierom v tzv. veľmajstrovskej remíze: 1.Jf3 Jf6 2.c4 g6 3.g3 Sg7 4.Sg2 0-0 5.d4 d5 6.c:d5 J: d5 7.0-0 Jb6 8.Jc3 Jc6 9.d5 Ja5 10.Dc2 c6 11.d:c6 J:c6 12.Vd1 Dc7 13.Jb5 Db8 14.Sf4 e5 15.Se3 Sf5 16.Dc5 Vc8 17.Ja7 Ja4 18.Jc6 b:c6 19.De7 =. Jan Smejkal a Ján Plachetka boli účastníkmi strieborného štvorčlenného tímu na Šachovej olympiáde vo švajčiarskom Luzerne r. 1982. ■

ZÁPADOSLOVENSKÉ MÚZEUM

Otvorené expozície.....

Príroda Malých Karpát, Sakrálné pamiatky, Ľudová hrnčína, Štefan Cyril Parák – pocta kráľovi zberateľov, Kampanologická expozícia, Archeologická expozícia, História Trnavy, Gotická Trnava, Krása zášlých čias, Oratórium

■ OSOBNOSTI ŠPORTU TTSK

Nová expozícia múzea predstavuje výber najvýznamnejších športovcov, ktorí pochádzajú z regiónu alebo v ňom dlhšie pôsobili

Výstavy.....

■ SALÓN 2016

Členská výstava Združenia výtvarných umelcov západného Slovenska do 4. septembra 2016

■ MAROKO – RAJ GEOLÓGOV

geologická výstava doplnená fotografiami výstava potrvá do 28. 2. 2017

ZBIERKOVÝ PREDMET MESIACA

Prvá konská železnica Bratislava – Trnava, 170. výročie

DOM HUDBY M. SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO

Ul. M. Schneidera Trnavského 5, Trnava

Otváracie hodiny – LETNÁ SEZÓNA 1. 4. – 30. 9.

ut – pia 8.30 – 12.30 h, 13.00

– 14.30 h na objednanie

so – ne 11.00 – 17.00 h, v pondelok

je múzeum zatvorené. Víkendové návštevy prosíme ohlasovať cez pracovné dni u lektorov v hlavnej budove na tel. č. 033/ 5512 913

Expozície.....

PAMÄTNÁ IZBA MIKULÁŠA SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO, DEJINY CIRKEVNÉHO HUDOBNÉHO SPOJKU, DVORANA SLÁVY DOBRA

Výstavy.....

BRADLAN

výstava k 85. výročiu trnavského speváckeho zboru predĺžená do 31. 12. 2016

POZNÁTE

HUDBNÉ NÁSTROJE?

výstava zo zbierok ZsM predĺžená do 31. 12. 2016

MÚZEUM KNIŽNEJ KULTÚRY

Námestie sv. Mikuláša 10, tel. č. 033/55 14 421

LETNÁ SEZÓNA 1. 4. – 30. 9.

ut – pia 8.30 – 12.30 h, 13.00

– 15.00 h na objednanie

so – ne 11.00 – 17.00 h, v pondelok

je múzeum zatvorené. Víkendové návštevy prosíme ohlasovať cez pracovné dni u lektorov v hlavnej budove na tel. č. 033/ 55 12 913

■ EXPOZÍCIA.....

WILLIAM SCHIFFER – ŽIVOT A DIELO SOCHÁRA A MEDAILÉRA

VÝSTAVY.....

SLOVÁCI, PÍŠTE PO SLOVENSKY!

Výstava k 250. výročiu narodenia A. Bernoláka predĺžená do 31. 12. 2016

DETSKÝ SVET V MINULOSTI

Výstava rozprávkových kníh a hračiek z 20. storočia zo zbierok Západoslovenského múzea do 27. marca 2017

PODUJATIA.....

■ ČÍTAME SI ROZPRÁVKU

Sprievodné podujatie pre základné školy k výstave Detský svet v minulosti pre prvý stupeň základných škôl, na objednávku počas trvania výstavy

GALÉRIA JÁNA KONIARKA

Galéria Jána Koniarka

tel.: +421 33 55 11 659

info@gjk.sk, www.gjk.sk

■ MESTSKÉ ZÁSAHY

Výstava v Synagóge – Centre súčasného umenia je jedným z kľúčových výstupov formátu Mestské zásahy, ktorý v špecifickom priestore synagógy prezentuje prihlásené projekty v podobe tlačenej vizualizácií a zároveň poskytuje verejnosti ich ucelený prehľad pred ich možnou realizáciou. Projekty saturujú ideový rámec tohto formátu.

Kurátor: Filip Krutek

do 3. 7. 2016

■ **ArTrnava** – umenie zo zbierok Galérie Jána Koniarka v Trnave po roku 1989

Výstava prezentuje vybrané umelecké diela zo zbierok galérie,

ponúka prehľad o tendenciách v slovenskom výtvarnom umení uplynulých dvoch desaťročí aj o súčasných autoroch
Kurátori: Margit Fröhlich a Roman Popelár
Landesgalerie Burgenland, Franz Schubert-Platz 6, Eisenstadt
30. 6. – 18. 9. 2016

■ 7. júla o 18.00 h v Kopplovej vile

Ján Berger / Xénia Bergerová: PRELÍNANIE

Vernisáž spoločnej výstavy významnej osobnosti slovenskej maľby Jána Bergera (1944) a jeho dcéry Xénie Bergerovej (1977)
Kurátorka: Xénia Lettrichová
do 4. 9. 2016

■ 14. júla o 18.00 h Synagóge – Centre súčasného umenia PRÍSTÁVACÍ MANÉVR

Vernisáž výstavy autorského projektu vlnajších absolventov ateliéru Dominika Langa a Edith Jeřábkové na pražskej UMPRUM. Jan Boháč a Matouš Lipus za asistencie mladého architekta Jakuba Krála vygenerovali projekt, do ktorého je anonymnou formou zapojených 7 renomovaných výtvarníkov z Čiech a Slovenska
Kurátor: Jakub Král
do 4. 9. 2016

Stále expozície :

■ KLENOTY DOMOVA – slovenské klasické umenie 20. storočia

■ GALÉRIA PORTRÉTOV – výber diel z kolekcie portrétneho žánru reprezentujúce vývoj portrétneho maliarstva od konca 18. storočia po súčasnosť zo zbierok GJK

AKCIE / AKTIVITY

■ ART LABORATÓRIUM – tvoriivé dielne

Od 6. 7. do 29. 7. od utorka do piatku v čase od 9.30 do 11.30 h sa v Galérii Jána Koniarka budú uskutočňovať tvorivé dielne pre prázdninujúce deti v spolupráci s Katedrou pedagogiky výtvarného umenia Trnavskej univerzity v Trnave. Vstupné 1 €

KNIŽNICA J. FÁNDLYHO

■ PRÁZDNINOVÝ SUPERKLUB 2016

24. ročník letných prázdninových aktivít – každú stredu dopoludnia od 10.00 do 12.00 h v záhrade knižnice

Téma: Pomáhajú... brániť, zachovávať, spoznávať, sprevádzať...

■ 6. júla o 10.00 h Otvorenie Prázdninového superklubu 2016

Železničná polícia super je, s ňou sa vo vlaku bezpečne cestuje
Hostia: pracovníci z odboru železničnej polície KR PZ v Trnave

■ 13. júla o 10.00 h Mestská polícia pomáha a chráni nielen deti, ale i otcov a mamy

Hostia: príslušníci Mestskej polície v Trnave

■ 20. júla o 10.00 h Anton Bernolák, slávny Slováč – vychádzka za historickými knihami do Spolku sv. Vojtecha

■ 27. júla o 10.00 h Starobylá radnica – historická vychádzka do západného krídla radnice

Podujatie pre dospelých:

■ 12. júla o 17.00 h v záhrade TRNAVSKÁ POETIKA 2016

Prvé stretnutie v rámci rovnomeného cyklu. Svoju najnovšiu tvorbu predstavia a výročia významných trnavských básnikov si pripomenú Miroslav Danaj, Štefan Kuzma, Zlata Matláková, Pavol Tomašovič
Hudba: Pavol Opatovský a Laci Pagáč

Organizátori: Slovenské centrum PEN klubu, Fond na podporu umenia, TTSK, KJF v Trnave, Klub priateľov Trnavy, Mesto Trnava

■ OTVÁRACIE HODINY V LETE

Počas leta 2016 má knižnica upravený výpožičný čas, ktorý platí od 4. júla 2016:

HLAVNÁ BUDOVA

Oddelenia pre dospelých
Pondelok 8.00 – 18.00 h
Utorok – piatok 8.00 – 16.00 h
Sobota – zatvorené

Oddelenie pre deti

Pondelok 8.00 – 18.00 h
Utorok – piatok 8.00 – 16.00 h
Sobota – zatvorené

Oddelenie pre nevidiacich

Pondelok – piatok 9.00 – 16.00 h
Sobota – zatvorené

Hudobné oddelenie

Pondelok – zatvorené
Utorok – piatok 9.00 – 16.00 h
Sobota – zatvorené

Pobočka Prednádražie

Pondelok – zatvorené
Utorok 10.00 – 17.00 h
Streda – piatok 9.00 – 16.00 h
Sobota – zatvorené

Pobočka Tulipán

Pondelok – zatvorené
Utorok – piatok 7.00 – 14.00 h
Sobota – zatvorené

ZATVORENÉ:

Hlavná budova: 18. 7. – 31. 8.
Pobočka Tulipán: 11. 7. – 18. 7.
Pobočka Prednádražie: 18. 7. – 1. 8.
Hudobné oddelenie: 15. 8. – 29. 8.

SAKRÁLNE PAMIAJKY

■ BAZILIKA SV. MIKULÁŠA

Júl, august
Po – Pia: 10.00 – 12.00 h, 14.00 – 17.00 h
Ne: 14.00 – 17.00 h
September, október
Po – Pia: 10.00 – 12.00 h, 14.00 – 16.00 h
Ne: 14.00 – 17.00 h

V dňoch 5. júla a 15. septembra bude Bazilika sv. Mikuláša otvorená ako v nedeľu

■ KATEDRÁLA

SV. JÁNA KRSTITEĽA

Júl – október
Po – Pia: 10.00 – 12.00 h, 14.00 – 17.00 h

So: 11.00 – 16.00 h
november

So: 11.00 – 16.00 h

■ KOSTOL SV. JAKUBA

Júl – september
So – Ne: 14.00 – 17.00 h

■ KOSTOL

NAJSVÄTEJŠEJ TROJICE

Júl – september
So – Ne: 14.00 – 17.00 h

■ KOSTOL SV. ANNY

Júl – september

So – Ne: 14.00 – 17.00 h

■ **KOSTOL SV. HELENY**

Júl – september

So – Ne: 14.00 – 17.00 h

■ **EVANJELICKÝ KOSTOL a. v.**

Júl – september

So – Ne: 14.00 – 17.00 h

KINO HVIEZDA

0907 673 593, 033 / 32 36 444,

kinohviezdatt@gmail.com,

www.kinohviezda.trnava.sk

- 1. 7. / 17.30 PRÍBEH LESA
19.30 OSLNENÍ SLNKOM
- 2. 7. / 15.30 HĽADÁ SA DORY 2D
17.30 PRÍBEH LESA
19.30 PREDTÝM, AKO SOM ŤA
SPOZNALA
- 3. 7. / 15.30 HĽADÁ SA DORY 2D
17.30 PREDTÝM, AKO SOM ŤA
SPOZNALA
19.30 OSLNENÍ SLNKOM
- 4. 7. / 17.30 HĽADÁ SA DORY 2D
19.30 OSLNENÍ SLNKOM
- 5. 7. / 17.30 PREDTÝM, AKO
SOM ŤA SPOZNALA
19.30 PRÍBEH LESA
- 6. 7. / 17.30 OSLNENÍ SLNKOM
19.30 PRÁZDNINY ALL-EXCLUSIVE
- 7. 7. / 17.30 LUCIE: PRÍBEH JED-
NEJ KAPELY – slovenská premiéra
19.30 LEGENDA O TARZANOVI 3D
– slovenská premiéra
- 8. 7. / 17.30 MIKE A DAVE ZHÁ-
ŇAJÚ BABY
19.30 LEGENDA O TARZANOVI 2D
- 9. 7. / 15.30 RATCHET A CLANK:
STRÁŽCOVIA GALAXIE
17.30 MIKE A DAVE ZHÁŇAJÚ
BABY
19.30 LEGENDA O TARZANOVI 2D
- 10. 7. / 15.30 RATCHET
A CLANK: STRÁŽCOVIA GALAXIE
17.30 LUCIE: PRÍBEH JEDNEJ KA-
PELY
19.30 MIKE A DAVE ZHÁŇAJÚ
BABY
- 11. 7. / 17.30 LEGENDA O TAR-
ZANOVI 2D
19.30 OČISTA 3
- 12. 7. / 17.30 LUCIE: PRÍBEH
JEDNEJ KAPELY
19.30 MIKE A DAVE ZHÁŇAJÚ
BABY
- 13. 7. / 17.30 LEGENDA O TAR-
ZANOVI 2D

19.30 OČISTA 3

■ 14. 7. / 17.30 DOBA ĽADOVÁ:
MAMUTÍ TRESK 2D – slovenská
premiéra

19.30 PATTAYA – slovenská pre-
miéra

■ 15. 7. / 17.30 PATTAYA

19.30 DOBA ĽADOVÁ: MAMUTÍ
TRESK 2D

■ 16. 7. / 15.30 DOBA ĽADOVÁ:
MAMUTÍ TRESK 3D

17.30 DOBA ĽADOVÁ: MAMUTÍ
TRESK 2D

19.30 PATTAYA

■ 17. 7. / 15.30 DOBA ĽADOVÁ:
MAMUTÍ TRESK 2D

17.30 DOBA ĽADOVÁ: MAMUTÍ
TRESK 2D

19.30 PATTAYA

■ 18. 7. / 17.30 LUCIE: PRÍBEH
JEDNEJ KAPELY

19.30 OČISTA 3

19. 7. / 17.30 PATTAYA

19.30 MIKE A DAVE ZHÁŇAJÚ
BABY

■ 20. 7. / 17.30 DOBA ĽADOVÁ:
MAMUTÍ TRESK 3D

19.30 DOBA ĽADOVÁ: MAMUTÍ
TRESK 2D

■ 21. 7. / 17.30 UČITELKA – slo-
venská premiéra

19.30 JULIETA – slovenská pre-
miéra

■ 22. 7. / 17.30 UČITELKA

19.30 LIGHTS OUT

■ 23. 7. / 15.30 DOBA ĽADOVÁ:
MAMUTÍ TRESK 2D

17.30 JULIETA

19.30 UČITELKA

■ 24. 7. / 15.30 DOBA ĽADOVÁ:
MAMUTÍ TRESK 2D

17.30 UČITELKA

19.30 LIGHTS OUT

■ 25. 7. / 17.30 UČITELKA

19.30 LIGHTS OUT

■ 26. 7. / 17.30 JULIETA

19.30 LIGHTS OUT

■ 27. 7. / 17.30 HĽADÁ SA DORY
2D

19.30 JULIETA

■ 28. 7. / 17.30 JASON BOURNE
– slovenská premiéra

19.30 KROTITELIA DUCHOV – slo-
venská premiéra

■ 29. 7. / 17.30 MR. RIGHT

19.30 KROTITELIA DUCHOV

■ 30. 7. / 15.30 HĽADÁ SA DORY 2D
17.30 KROTITELIA DUCHOV

19.30 JASON BOURNE

■ 31. 7. / 15.30 HĽADÁ SA DORY 2D
17.30 MR. RIGHT

MESTSKÝ AMFITEÁTER

■ 1. 7. / 21.30 V ZAJATÍ DÉMONOV 2

■ 2. 7. / 21.30 V ZAJATÍ DÉMONOV 2

■ 3. 7. / 21.30 PREDTÝM, AKO SOM
ŤA SPOZNALA

■ 4. 7. / 21.30 PREDTÝM, AKO SOM
ŤA SPOZNALA

■ 5. 7. / 21.30 SCHNEIDER VS. BAX

■ 6. 7. / 21.30 SCHNEIDER VS. BAX

■ 7. 7. / 21.30 OČISTA 3 – sloven-
ská premiéra

■ 8. 7. / 21.30 OČISTA 3

■ 9. 7. / 21.30 LUCIE: PRÍBEH JED-
NEJ KAPELY

■ 10. 7. / 21.30 LUCIE: PRÍBEH JED-
NEJ KAPELY

■ 11. 7. / 21.30 LEGENDA O TAR-
ZANOVI 2D

■ 12. 7. / 21.30 LEGENDA O TAR-
ZANOVI 2D

■ 13. 7. / 21.30 MIKE A DAVE ZHÁ-
ŇAJÚ BABY

■ 14. 7. / 21.30 MIKE A DAVE ZHÁ-
ŇAJÚ BABY

■ 15. 7. / 21.15 DOBA ĽADOVÁ:
MAMUTÍ TRESK 2D

■ 16. 7. / 21.15 DOBA ĽADOVÁ:
MAMUTÍ TRESK 2D

■ 17. 7. / 21.15 DOBA ĽADOVÁ:
MAMUTÍ TRESK 2D

■ 18. 7. / 21.15 BOSORKINA DCÉRA

■ 19. 7. / 21.15 BOSORKINA DCÉRA

■ 20. 7. / 21.15 CESTOVATEĽSKÉ
KINO

■ 21. 7. / 21.15 LIGHTS OUT – slo-
venská premiéra

■ 22. 7. / 21.15 UČITELKA

■ 23. 7. / 21.15 LIGHTS OUT

■ 24. 7. / 21.15 UČITELKA

■ 25. 7. / 21.15 LIGHTS OUT

■ 26. 7. / 21.15 PATTAYA

■ 27. 7. / 21.15 PATTAYA

■ 28. 7. / 21.15 JASON BOURNE
– slovenská premiéra

■ 29. 7. / 21.15 JASON BOURNE

■ 30. 7. / 21.15 KROTITELIA DU-
CHOV

■ 31. 7. / 21.15 KROTITELIA
DUCHOV

■ 1. 8. / 21.15 KROTITELIA
DUCHOV

■ 2. 8. / 21.15 MR. RIGHT

■ 3. 8. / 21.15 MR. RIGHT

LETO NA KORZE

Predstavte si teplý letný podvečer, prechádzate sa po trnavskej pešej zóne a pomalým krokom míňate terasy plné spokojných ľudí, počujete ako sa smejú, rozprávajú a cítite, ako z nich sála tá pravá letná bezstarosť. Vzduchom sa šíri vôňa letných nápojov z čerstvej máty, medovky, citrónov a pomarančov zmiešaná s omamnou vôňou kávy. Míňate kráľovskú fontánu a do uší vám začína prenikať šum vody a veselý džavot detí. Na vašu tvár dopadajú studené kvapky, privierate oči a užívate si slastné osvieženie, ktoré fontána ponúka. Vtom hluk bežného života na pešej zóne prerušia príjemné tóny. Zvedavosť vás núti posunúť sa o kúsok ďalej a zistiť, čo sa deje. Do očí vám udrie malé povedomé pódium a vy už viete, že sa opäť začína jeden z koncertov Leta na korze...

■ 1. júla o 18.00 h Divadlo

ZkuFraVon: PINOCCHIO

Rozprávka pre deti

■ 2. júla o 19.00 h

SLOBODA, MÓDA, LÁSKA / FREEDOM, FASHION, LOVE

Trnavčanky Eva Vokounová, Katarína Žgančíková a Blažena Ostrovská pokračujú v tradícii módnjej prehliadky na letnom korze.

Tentokrát sa však môžete tešiť aj na ich spriaznené módnje značky a zaujímavých hostí

■ 3. júla o 18.00 h

Divadlo ZkuFraVon:

GRIMMOVCI, ZAKLIATI BRATIA

Rozprávka pre deti

■ 4. júla o 19.00 h

DOMINIKA TRUBAN

Žiarska pesničkárka hrajúca folk

■ 5. júla o 19.00 h

KODÁLY STRING TRIO

Mladí členovia tohto tria v zložení husle, viola a kontrabas patria k absolútnej interpretačnej špičke, o čom svedčí aj rad ocenení na medzinárodných súťažiach

■ 6. júla o 19.00 h JURAJ SCHWEIGERT & The Groove Time

Kapela hráča na ústnu harmoniku a speváka Juraja Schweigerta ako jediná na Slovensku hrá v štýle west coast blues

■ 7. júla o 19.00 h

GEORDIE LITTLE (AUS)

Austráľčan žijúci v Berlíne predvedie vlastné gitarové kompozície s využitím fingerstyle techniky

■ 8. júla o 18.00 h Teáter Ko-

mika: PRÍBEH RYTIERA

Rozprávka pre deti

■ 9. júla o 19.00 h The Blues

Mother-In-Law (Bluesová svokra)

Legendárna blues rocková trnavská skupina

■ 10. júla o 18.00 h Bábkové

divadlo MaKiLe: Opice z našej

knížnice I. (Červená Čiapočka)

Rozprávka pre deti

■ 11. júla o 19.00 h

TOM LUMEN (HU)

Maďarský medzinárodne etablovaný gitarista prinášajúci rockové prvky do akustického gitarového štýlu

■ 12. júla o 19.00 h KAMIÓN

Trnavská country skupina

■ 13. júla o 19.00 h

Túlavé divadlo: PIANO REVUE

■ 14. júla o 19.00 h

Túlavé divadlo: CYRANO, ALEBO BALÁBILÉ O NOSE

■ 15. júla o 18.00 h

Túlavé divadlo: ROZPRÁVKA

Rozprávka pre deti

■ 16. júla o 19.00 h Túlavé di-

vadlo: JEDEN ZA VŠETKÝCH

■ 17. júla o 18.00 h Divadlo na

hojdačke: ČERT SLŮŽI

Rozprávka pre deti

■ 18. júla o 19.00 h SPEKTRUM

Kultúrne leto

Kultúrne leto bude tento rok plné fantázie, dobrodružstva, sviežej hudby a chytľavých tónov. Divadelka v príjemnom prostredí mestského amfiteátra vás prenesú do sveta plného kúziel, čarov a rozprávok, skryté trnavské tajomstvá odhalíte vďaka Potulkám Malým Rímom a piatkové letné večery pod hradbami ovládnu nevšedné exhibície, mladé kapely a zrelí muzikanti. Tešiť sa môžete aj na obľúbenú dychovú hudbu, folklór a poriadnu nádielku jazzu. Novinkou budú slovenské dokumenty premietané na starých známych a zároveň celkom nových miestach. Nechajte sa unášať naším kultúrnym letom.

■ 1. júla o 16.00 h

v mestskom amfiteátri

DIVADIELKA V AMFIKU

Divadlo KaSia: Zajko Fajko a hadík Vadík

■ 1. júla o 17.00 h

v západnom krídle radnice

Olinka Lajčiaková:

JABLKÁ & KRAJINA

Rodáčka z Martina, žiačka akademickej maliarky Oľgy Krýslovej, ktorá žije a tvorí v Bratislave a v Edinburghu, sa venovala maľbe súčasne so štúdiom krajinnej architektúry na univerzite v Budapešti. Jej výstava bude otvorená do 27. júla každú stredu a nedeľu od 15.00 do 18.00 h

■ 3. júla o 16.30 h pred Štátnym

archívom na Štefánikovej ulici

Potulky Malým Rímom – POKLADY TRNAVSKÉHO ARCHÍVU

■ 3. júla o 18.00 h v mestskom

amfiteátri

KONCERT DYCHOVÝCH HU-

DIEB V AMFITEÁTRI

DH Hrnčarovani

■ 8. júla o 16.00 h

v mestskom amfiteátri

DIVADIELKA V AMFIKU

Divadlo Tamariki: Víla a škriatok

Gospelové zoskupenie zo „skladáčiek“ rozdielneho štýlu, z rôznych kútov Trnavy a okolia

19. júla o 19.00 h
PETRA BÖRNEROVÁ TRIO

Česká speváčka a jej manžel gitarista Tomáš Bobrovniczký predstavujú svoje a prevzaté folk-bluesové pesničky

20. júla o 19.00 h
Štúdio tanca a pohybu ALEGRIA

Príďte sa zabaviť, vytancovať, naučiť sa niečo nové

21. júla o 19.00 h ROMANIKA

Dvojica skvelých hudobníkov, manželka Roman a Ika. O Ika sa hovorí, že má dychu ako lokomotíva a jej debut Vlčie balady označil známy hudobný kritik Jiří Černý ako plný úchvatných piesní o temnom ženstve

22. júla o 18.00 h
Divadlo PIKI: O DEVIATICH MESIACH KOCH

Rozprávka pre deti

23. júla o 19.00 h IMPACO TRIO

Inštrumentálne trio z Trnavy – kultivovaný pop s prvkami jazzu, r'n'b, klasiky, filmovej hudby a grooveovým základom otvorený experimentom a novým postupom

24. júla o 18.00 h
Divadlo na hojdačke: ŽABÍ KRÁĽ

Rozprávka pre deti

25. júla o 19.00 h OIT Band
Trnavské fusion-jazz-rockové

trio virtuózneho gitaristu Ivana Tomoviča a jeho mladých spoluhráčov – Michala Skácela (bicie) a Erika Bínovského (basová gitara)

26. júla o 19.00 h
SNOWDROP

Netradične podané autorské skladby speváčky a klaviristky Moniky Satkovej sprevádzané violončelom, kontrabasom a perkusiami

27. júla o 18.00 h Divadlo Teatro: AKO MYŠKA VYMENILA SYR ZA LÁSKU

Rozprávka pre deti

28. júla o 19.00 h
SALOMON JAKOBSSON (SWE)

Mladý švédsky gitarový virtuóz a skladateľ predstaví svoju tvorbu

29. júla o 18.00 h
Divadlo PIKI – KEĎ MAMA NIE JE DOMA

Rozprávka pre deti

30. júla o 19.00 h
MARTIN BIES a Flamenco Clan

Slovenský flamenco gitarista a jeho kapela prinesú syntézu flamenco gitary, spevu a tanca

31. júla o 18.00 h Divadlo BABSCÉNUS Martin: Budkáčik a Dubkáčik

Rozprávka pre deti

AUGUST

1. augusta o 18.00 h
VRBOVSKÍ VÍTAZI

Priemyselný folklór bratov Jobusovcov

2. augusta o 18.00 h

PETER LUHA – sólo gitarista a spevák hrajúci ako One Man Band klasické flamenco, gypsy jazz a country inšpirácie

3. augusta o 18.00 h Miloš Biháry & Jazz Funk Brothers

Kapela sa žánrovo pohybuje od jazzových štandardov Milesa Davisa a Chicka Coreu až po funky, groove či fusion

4. augusta o 18.00 h

ADAM MORKUS (CZ)
Český gitarista hrajúci technikou fingerstyle

5. augusta o 18.00 h Divadlo na hojdačke: ČERT SLŮŽÍ

Rozprávka pre deti

6. augusta o 18.00 h LANDFIL

Mladá kapela z Trnavy a okolia hrajúca alternative / acoustic / rock

7. augusta o 18.00 h Bábkové divadlo Dúha – MARTINKA V RÍŠI ROZPRÁVOK

Rozprávka pre deti

9. júla o 21.30 h
na Trojičnom námestí
BAŽANT KINEMATOGRAF: Kobry a užovky

10. júla o 16.30 h
pri mestskej veži
Potulky Malým Rímom – PÔVABY MEŠTIANSKEJ ARCHITEKTÚRY

10. júla o 18.00 h
v mestskom amfiteátri
KONCERT DYCHOVEJ HUDBY-kapela Borovienka

10. júla o 21.30 h
na Trojičnom námestí
BAŽANT KINEMATOGRAF: Wilsonov

11. júla o 19.00 h
v Kostole sv. Jakuba
KONCERT SAKRÁLNEJ HUDBY
Účinkujú zbory Vox Aurumque (SK), umelecká šéfka Hana von Schlosser, a Cantus Vocum (Kanada), dirigent Chad Stride

11. júla o 21.30 h
na Trojičnom námestí
BAŽANT KINEMATOGRAF: Pelíšky

12. júla o 17.00 h v záhrade
Knižnice Juraja Fándlyho
TRNAVSKÁ POETIKA 2016
Prvé stretnutie v rámci rovnomeného cyklu. Svoju najnovšiu tvorbu predstavujú a výročia významných trnavských básnikov si pripomenú Miroslav Danaj, Štefan Kuzma, Zlata Matláková, Pavol Tomašovič
Hudba: Pavol Opatovský a Laci Pagáč
Organizátori: Slovenské centrum PEN klubu, Fond na podporu umenia, TTSK, KJF v Trnave, Klub priateľov Trnavy, Mesto Trnava

12. júla o 21.30 h
na Trojičnom námestí
BAŽANT KINEMATOGRAF: Stratení v Mnichove

15. júla o 16.00 h
v mestskom amfiteátri
DIVADIELKA V AMFIKU
Divadlo Spozvoza: Ružová rozprávka

■ **8. augusta o 18.00 h**
FREE N' LOOP

Projekt Petra Luhu (gitara, zobcová flauta, perkusie...) a Mariána Jaslovského (saxofón, priečna flauta, midi inštrument AKAI EWI) prezentuje plnú škálu rytmov a emócií od ambientných atmosfér až po funk a rock – cez improvizácie, Petrove inštrumentálne kompozície a známe coversy v osobitom prevedení. Hra s naživo vytvorenými loopmi a zvukmi

■ **9. augusta o 18.00 h Koburgovo – THERNE ČAVE TRNAVA**
Rómska hudobná skupina s Jancom Kačom, ktorý pôsobí v komunitnom centre Koburgovo v Trnave – moderné piesne v štýle rom pop

■ **10. augusta o 18.00 h Serenaders Sisters** / Paper Moon Trio
Barbora Žilíková – spev / ukulele, Juliana Šeregiová – spev / husle, Andrea Babjaková – spev / gitara. Všetky tri členky sú vyštudované hudobníčky – spev, husle, kompozícia. Ich pôvodné a „domáce“ pôsobisko je hot jazzový orchester Bratislava Hot Serenaders, Prioritou PMT je vždy originálna štýlová interpretácia a verný kolorit doby

■ **11. augusta o 18.00 h KNIHA**
JOBUSOVA

Predstavenie nových kníh Branislava Jobusa – Zvon a Poštová správa

■ **12., 13. a 14. augusta o 18.00 h**
TRNAVSKÁ BRÁNA

Medzinárodný folklórny festival

■ **15. augusta o 18.00 h TRUE COLORS** – Zuzka Suchánková
Niekoľkonásobná najlepšia bluesová speváčka roka na Slovensku a Peter Luha

■ **16. augusta o 18.00 h Juraj Schweigert / Stano Počaji**

Akustické jazzové duo – gitara a harmonika

■ **17. augusta o 18.00 h**
STYLEUNITS

tanečné vystúpenie

■ **18. augusta o 18.00 h OLD BOYS JAZZ BAND**

Kapela založili v roku 1997 hudobníci pôsobiaci v šesťdesiatych rokoch na trnavských nedeľných mládežníckych čajoch (po trnavsky Téopécy), ktoré sa konali v kultúrnom dome v Kovosmalte. Členovia: Nemeš kl; Mrva bg; Novák dr; Hudcovič sax; Gajlík dr; Bodorik g. Z nich už Mrva, Novák a Nemeš nie sú medzi nami. Kapela nahrala CD Viagra swing s evergreenmi a CD Viagra swing 2, na ktorej sú iba vlastné skladby. Swingový repertoár hrajú dodnes v zložení: Bodorik g; Gajlík dr; Olšák bg; Selický kl; Selická voc

■ **19. augusta o 18.00 h Teatro Komika: PRASIATKO s. r. o**
Rozprávka pre deti

■ **20. augusta o 18.00 h**
ADO JURÁČEK

Ado je hudobník, ktorý sa vo vlastných pesničkách snaží prepojiť vplyvy folku, bluesu a surfovej hudby. Texty piesní, inšpirované jeho každodenným bytím, láskou a cestovaním, sú sprevádzané gitarou alebo ukulele

■ **21. augusta o 18.00 h Divadlo zo šuflíka – PINOCCHIO**
Rozprávka pre deti

■ **22. augusta o 18.00 h**
NATURAL FUSION PROJECT

Neobyčajné spojenie elektrickej gitary a bendža v koncertnom programe už aj vo svete známych hudobníkov – Petra Luhu a Richarda Ciferského

■ **23. augusta o 18.00 h LÍVIA DOLEŽALOVÁ & band**

Folk rock z Hlohovca

■ **24. augusta o 18.00 h GUITAR NIGHT** – Peter Luha (akustická gitara)

■ **15. júla o 19.00 h**
v Sade Antona Bernoláka

PROMA FRAJDEJ – Príjemné piatkové letné večery pod hradbami, zaujímavé mladé kapely, zrelí muzikanti, hudba rôznych žánrov a nevšedné exhibície: White Melon, Graeme Mark Band, Carpet Cabinet a Exhibícia ohňa

■ **16. júla o 22.00 h**
v Sade Antona Bernoláka
NOČNÉ VERŠE PROMENÁD

Pod letným nočným nebom zaznejú verše domácich a zahraničných autorov a víťazov celoslovenskej literárnej súťaže v podaní profesionálnych interpretov aj domácich recitátorov. Scenár a moderovanie: Adriena Horváthová
VOJENÉ PÓDIUM VERŠOV na záver V prípade nepriaznivého počasia sa podujatie uskutoční v západnom krídle radnice. Organizátori: Literárny klub Bernolák, Matica slovenská v Trnave a Mesto Trnava

■ **17. júla o 16.30 h**
pri mestskej veži
Potulky Malým Rímom – TRNAVA V SIETI POŠTOVÝCH SPOJOV

■ **17. júla o 18.00 h**
v mestskom amfiteátri
KONCERT DYCHOVEJ HUDBY
DH Grinavanka

■ **22. júla o 16.00 h**
v mestskom amfiteátri
DIVADIELKA V AMFIKU
Divadlo Spozvoza: Mačky vo vreci

■ **22. júla o 19.00 h**
v Sade Antona Bernoláka
PROMA FRAJDEJ – Príjemné piatkové letné večery pod hradbami, mladé kapely, zrelí muzikanti, hudba rôznych žánrov a nevšedné exhibície: Miloš Biháry & Jazz Funk Brothers, Jerguš Oravec, Zuzana Mikulcová band a Styleunits

■ **24. júla o 16.30 h**
pri mestskej veži
Potulky Malým Rímom – ZA TRNAVSKOU PANNOU MÁRIOU

■ **24. júla o 18.00 h**

■ **25. augusta o 18.00 h LUBO KONEČNÝ A VLADO MACHALA**
Trnavský pesničkár so svojím hosťom, gitaristom Vladom Machalom

■ **26. augusta o 18.00 h Divadlo Agapé: DOBRODRUŽSTVO KAPITÁNA KOTVIČKU**
Rozprávka pre deti

■ **27. augusta o 18.00 h GRAEMEMARK BAND**
Greame Mark je 29-ročný írsky skladateľ, pesničkár, gitarista a spevák z okolia Belfastu. Na svojom konte má debutový album s názvom Waterways a prvé úspechy v hitparáde Demovnica Rádia FM. Jeho kapelu tvoria Juraj Adam (basová gitara), Marián Radošovský (elektrická gitara) a Daniel Kravec (perkúzie)

■ **28. augusta o 18.00 h Divadlo Teatro Neline: UŠTRIKOVANÁ ROZPRÁVKA**
Rozprávka pre deti

■ **29. augusta o 18.00 h ACOUSTIC GANGSTERS**
– Jozef Scheiner a Peter Luha
Akustický projekt (gitara a mandolína)

■ **30. augusta o 18.00 h FLUENT**
Mladá trnavská akustická kapela hrá známe melódie trochu inak

■ **31. augusta o 18.00 h RYTMIKA – bubnovačka**
Každý účastník dostane bubon alebo iný rytmický nástroj a stane sa súčasťou rytmického orchestra vedeného skúsenými lektormi. Je to zábava aj pre bubeníckych nováčikov

Organizátor si vyhradzuje právo na zmenu programu. V prípade nepriaznivého počasia bude program presunutý do interiéru. Miesto konania bude oznámené na facebookovom profile Mesta Trnavy a na webovej stránke Mesta Trnavy (www.trnava.sk).

v mestskom amfiteátri
KONCERT DYCHOVEJ HUDBY
DH Nadličanka

■ **29. júla o 16.00 h v mestskom amfiteátri DIVADIELKA V AMFIKU**
Divadlo Tamariki: Princezná a drak

■ **29. júla o 20.00 h v Bazilike sv. Mikuláša TRNAVSKÉ ORGANOVÉ DNI**
FARBICE PITROIS / FRA

■ **30. júla o 21.00 h v Sade Antona Bernoláka KINO POD HVIEZDAMI** s filmovým klubom Naoko
Suri (2015, 65 min, réžia: Pavol Barabáš)

■ **31. júla o 16.30 h pri mestskej veži Potulky Malým Rímom – O TRNAVSKÝCH PARKOCH A ZÁHRADÁCH**

■ **31. júla o 18.00 h v mestskom amfiteátri KONCERT DYCHOVEJ HUDBY**
DH Nemšovanka

AUGUST

■ **5. a 6. augusta o 19.00 h v mestskom amfiteátri TRNAVSKÝ JAZZYK**
Medzinárodný jazzový festival JAZZANOVA, TRILOK GURTU a mnoho ďalších

■ **7. augusta o 20.00 h v Bazilike sv. Mikuláša Trnavské organové dni HELMUT HAUSKELLER**, panova flauta / NEMECKO
STANISLAV ŠURIN, organ / SLOVENSKO

■ **7. augusta o 16.30 h pri mestskej veži Potulky Malým Rímom – LUXEMBURGOVCI A TRNAVA**

■ **7. augusta o 18.00 h v mestskom amfiteátri KONCERT DYCHOVEJ HUDBY**
DH Bojnická kapela

■ **12., 13. a 14. augusta na Trojičnom námestí, Hlavnej ulici a v západnom krídle radnice TRNAVSKÁ BRÁNA** – 15. ročník medzinárodného folklórneho festivalu s množstvom zaujímavých sprievodných podujatí

■ **14. augusta o 16.30 h pred cintorínom na Nitrianskej Potulky Malým Rímom – MIESTO PIETY OBETIAM PRVEJ SVETOVEJ VOJNY**

■ **14. augusta o 20.00 h v Bazilike sv. Mikuláša Trnavské organové dni**
GERAUD GUILLEMOT / FRA

■ **20. augusta o 21.00 h v mestskom amfiteátri KINO POD HVIEZDAMI** s filmovým klubom Naoko
5. Október (2015, 50 min, réžia: Martin Kollár)

■ **21. augusta o 16.30 h pri mestskej veži Potulky Malým Rímom – KÚZLO POHYBLIVÝCH OBRÁZKOV**

■ **21. augusta o 18.00 h v mestskom amfiteátri KONCERT DYCHOVEJ HUDBY**
DH Hradišťanka

■ **21. augusta o 20.00 h v Bazilike sv. Mikuláša Trnavské organové dni**
KARSTEN ASKELAND / NÓRSKO

■ **28. augusta o 16.30 h pred Štátnym archívom Potulky Malým Rímom – POKLADY TRNAVSKÉHO ARCHÍVU**

■ **28. augusta o 18.00 h v mestskom amfiteátri KONCERT DYCHOVEJ HUDBY**
DH Lieskované

■ **28. augusta o 20.00 h v Bazilike sv. Mikuláša Trnavské organové dni**
TUOMAS PYRHÖNEN / FÍNSKO

TRNAVSKÉ ORGANOVÉ DNI

Medzinárodný festival

29. júl – 11. september 2016

XXI. ročník

Na historických organoch Baziliky sv. Mikuláša v Trnave

. **29. júla o 20.00 h**

FARBICE PITROIS / Francúzsko

. **7. augusta o 20.00 h**

HELMUT HAUSKELLER, panova flauta / Nemecko

STANISLAV ŠURIN, organ / Slovensko

. **14. augusta o 20.00 h**

GERAUD GUILLEMOT / Francúzsko

. **21. augusta o 20.00 h**

KARSTEN ASKELAND / Nórsko

. **28. augusta o 20.00 h**

TUOMAS PYRHÖNEN / Fínsko

. **4. septembra o 20.00 h**

PRZEMYSŁAW KAPITULA / Poľsko

. **11. septembra o 20.00 h**

ESTEBAN ELIZONDO / Španielsko

MESTO TRNAVA VÁS POZÝVA

POTULKY MALÝM RÍMOM

3. júla o 16.30 h

**pred Štátnym archívom
na Štefánikovej ulici
POKLADY TRNAVSKÉHO ARCHÍVU**

Sprevádzajú PhDr. Júlia Ragačová
a Mgr. Katarína Červeňová, PhD.

10. júla o 16.30 h pri mestskej veži

**PÔVABY MEŠTIANSKEJ
ARCHITEKTÚRY**

Sprevádza Mgr. Daniela Zacharová

**17. júla o 16.30 h pri mestskej veži
TRNAVA V SIETI POŠTOVÝCH SPOJOV**

Sprevádza Peter Wagner

**24. júla o 16.30 h pri mestskej veži
ZA TRNAVSKOU PANNOU MÁRIOU**

Sprevádza Mgr. Emília Izakovičová

**31. júla o 16.30 h pri mestskej veži
O TRNAVSKÝCH PARKOCH
A ZÁHRADÁCH**

Sprevádza PaedDr. Simona Jurčová

**7. augusta o 16.30 h pri mestskej veži
LUXEMBURGOVCI A TRNAVA**

Sprevádza Ferdinand Mak

**14. augusta o 16.30 h
pred židovským cintorínom**

**na Nitrianskej ulici
MIESTO PIETY
OBETIAM PRVEJ SVETOVEJ VOJNY**

Sprevádza Mgr. Emília Izakovičová

**21. augusta o 16.30 h
pri mestskej veži
KÚZLO POHYBLIVÝCH OBRÁZKOV**

Sprevádza: Peter Wagner

**28. augusta o 16.30 h
pred Štátnym archívom
na Štefánikovej ulici
POKLADY TRNAVSKÉHO ARCHÍVU**

Sprevádzajú PhDr. Júlia Ragačová
a Mgr. Katarína Červeňová, PhD.